SWEDEN, LAGKOMM

LAG-COMITÉENS,

BETÄNKANDE,

DO NOT C

Denna Eder Kongl. Maj:ts Nådiga befallning hafwa Comitéerne ansett säkrast kunna uppfyllas derigenom, att de alla tre till gemensamma öfwerläggningar sammanträdt; och såsom en redogörelse för deße öfwerläggningar, få Comitéerne nu i underdånighet för Eder Kongl. Maj:t framställa de resultat, till hwilka de föranledt.

Den sammanblandning, som hittills ägt rum emellan de administrerande myndigheternes och Domaremaktens befattningar, består dels deruti, att åtskillige rätts-frågor eller ämnen af juridisk natur, i anseende till den gemenskap de ofta hafwa med administrativa ärenden, blifwit till deßa sednare hänförde, och således kommit att på enahanda sätt med dem upptagas, behandlas och fullföljas; dels och deruti, att åtskillige af de administrerande Embets-werken warit betraktade såsom serskilde Domstolar i wißa mål, dem de under denna egenskap afgjort, ehuru målens juridiska art destomindre warit twifwel underkastad, som de sedermera, då ändring skolat sökas, blifwit dragna under den egentliga Domare-maktens pröfning. I förra hänseendet har funnits en sammanblandning af sjelfwa sakerne: derifrån härleder sig Landshöfdingars och Collegiers befattning med rätts-twister, rörande Kronans hemman och lägenheter, rörande Contracter med Kronan och mera dylikt. I sednare affeendet åter, har en förblandning inträffat emellan de olika auctoriteterne: sådant är förhållandet, då Domsrätt blifwit uppdragen åt Landshöfdingarne i enskiftes frågor och police-mål, samt åt Bergs- och Com-

merce-Collegierne i hwarjehanda twister och brottmål, hwilka, på närmare eller aflägsnare håll, kunna stå i sammanhang med de näringar, som höra under deße Collegiers administration.

Att emellan de administrerande myndigheterne och Domstolarne borde gifwas en gräns, så att de förre ej drogo under sin pröfning twister om egendom eller rättigheter, har i allmänhet warit insett långt före detta och äfwen blifwit stadgadt redan i äldre författningar, bland hwilka må nämnas 2 §. uti Kongl. Instructionen för Kammar-Collegium under den 11 October 1734 och 41 §. uti Kongl. Resolutionen på Allmogens beswär af den 29 November 1756, båda till sitt innehåll nedanföre närmare upptagne; men då denna gräns i hwarje serskildt fall skolat utmärkas, hafwa begreppen om deras rätta betydelse ofta warit wacklande: derom wittna både Allmänna Lagen och flere andra stadgar och författningar. Man har icke alltid gjort tillräcklig skillnad emellan den åtgärden, att förwalta Kronans eller Allmänna inrättningars tillhörigheter, att i Kronans eller sådane inrättningars namn ingå i afhandlingar, eller att, då stridigheter uppstå, bewaka de rättigheter Kronan eller inrättningarne äga, och den att afgöra sjelfwa stridigheterna: — emellan att wårda Kronans eller det allmännas egendomar, och att döma i frågor om deras rätta gränser eller om deras häfd, då de af enskilde begagnas: emellan att iakttaga Kronans eller det allmännas förmåner af en gifwen ägande-rätt, och att sluta twister enskilde

Lag-Comitéens, samt de af Kongl. Maj:t, dels för Styrelse-Werkens reglering, och dels för de Ekonomiska Författningarnes öfwerseende, i Nåder förordnade Comiterades

Underdåniga Betänkande,

rörande

Rättsfrågors

skiljande från de

Administrativa Werken.

STOCKHOLM,

Tryckt hos Olof Grahn, 1823.

Stormäktigste Allernådigste Konung!

Uti Nådig skrifwelse af den 21 Maji sistledit år, har Eder Kongl. Maj:t täckts gifwa så wäl Lag-Comitéen, som de, dels till Styrelse-werkens reglerande och dels till Ekonomiska Författningarnes öfwerseende förordnade Comitéer tillkänna, det Eder Kongl. Maj:t funnit den sammanblandning af de administratiwa myndigheternas och Domare-maktens befattningar, som uti åtskilliga nu gällande Lagar och Författningar ej finnes tillräckligen förekommen, utgöra wäsendteligaste hindret för ernåendet af det ändamål, hwarpå Eder Kongl. Maj:ts omsorg under utöfningen af Deß Konungsliga kall förnämligast warit riktad, att nemligen de allmänna ärenden, som tillkomma den egentliga styrelsen eller de administratiwa myndigheterna, må med kraft och werksamhet kunna skötas och enskild rätt och säkerhet noggrant wårdas, genom Lagarnas owäldiga skipande af en oberoende Domaremakt; hwarföre ock Eder Kongl. Maj:t i nåder anbefallt Comitéerne, att under utarbetandet af deras förslag noga tillse, det alla rätts-frågor warda skiljde från de allmänna ärenden, som tillhöra de administratiwa myndigheterne, på det den befattning, som deßa myndigheter hittills ägt med ämnen, hwilka, efter deras egenskap, böra tillkomma Domaremakten, framdeles må upphöra.

Denna Eder Kongl. Maj:ts Nådiga befallning hafwa Comitéerne ansett säkrast kunna uppfyllas derigenom, att de alla tre till gemensamma öfwerläggningar sammanträdt; och såsom en redogörelse för deße öfwerläggningar, få Comitéerne nu i underdånighet för Eder Kongl. Maj:t framställa de resultat, till hwilka de föranledt.

Den sammanblandning, som hittills ägt rum emellan de administrerande myndigheternes och Domaremaktens befattningar, består dels deruti, att åtskillige rätts-frågor eller ämnen af juridisk natur, i anseende till den gemenskap de ofta hafwa med administrativa ärenden, blifwit till deßa sednare hänförde, och således kommit att på enahanda sätt med dem upptagas, behandlas och fullföljas; dels och deruti, att åtskillige af de administrerande Embets-werken warit betraktade såsom serskilde Domstolar i wißa mål, dem de under denna egenskap afgjort, ehuru målens juridiska art destomindre warit twifwel underkastad, som de sedermera, då ändring sökats, blifwit dragna under den egentliga Domare-maktens pröfning. I förra hänseendet har funnits en sammanblandning af sjelfwa sakerne: derifrån härleder sig Landshöfdingars och Collegiers befattning med rätts-twister, rörande Kronans hemman och lägenheter, rörande Contracter med Kronan och mera dylikt. I sednare äfseendet åter, har en förblandning inträffat emellan de olika auctoriteterne: sådant är förhållandet, då Domsrätt blifwit uppdragen åt Landshöfdingarne i ensliftes frågor och police-mål, samt åt Bergs- och Com-

merce-Collegierne i hwarjehanda twister och brottmål, hwilka, på närmare eller aflägsnare håll, kunna stå i sammanhang med de näringar, som höra under deße Collegiers administration.

Att emellan de administrerande myndigheterne och Domstolarne borde gifwas en gräns, så att de förre ej drogo under sin pröfning twister om egendom eller rättigheter, har i allmänhet warit insett långt före detta och äfwen blifwit stadgadt redan i äldre författningar, bland hwilka må nämnas 2 §. uti Kongl. Instructionen för Kammar-Collegium under den 11 October 1734 och 41 §. uti Kongl. Resolutionen på Allmogens beswär af den 29 November 1756, båda till sitt innehåll nedanföre närmare upptagne; men då denna gräns i hwarje serskildt fall skolat utmärkas, hafwa begreppen om deras rätta betydelse ofta warit wacklande: derom wittna både Allmänna Lagen och flere andra stadgar och författningar. Man har icke alltid gjort tillräcklig skillnad emellan den åtgärden, att förwalta Kronans eller Allmänna inrättningars tillhörigheter, att i Kronans eller sådane inrättningars namn ingå i afhandlingar, eller att, då stridigheter uppstå, bewaka de rättigheter Kronan eller inrättningarne äga, och den att afgöra sjelfwa stridigheterna: — emellan att wårda Kronans eller det allmännas egendomar, och att döma i frågor om deras rätta gränser eller om deras häfd, då de af enskilde begagnas: emellan att iakttaga Kronans eller det allmännas förmåner af en gifwen ägande-rätt, och att sluta twister enskilde

emellan om en redan bortlåten nyttjande-rätt: emellan att förordna om allmänna skyldigheters fullgörande och att pröfwa enskilde kåromål, som, utan att röra sjelfwa grunderne för deßa skyldigheter, kunna i anledning af dem, sig yppa: emellan att i allmänhet befrämja näringars uppkomst och förkofran och att fälla dom öfwer deras idkares enskilda rätts-förhållanden: emellan att förbereda allmänna Ekonomie- och Police-författningar, att, å högsta ort, med den makt Grundlagen dertill lemnat, dem stifta, ändra eller förklara, eller att waka öfwer deras efterlefnad, då de en gång äro gifna, och att efter dem i tillämpningen skipa rätt, samt att i följd deraf, äfwen ådöma answar, när någon enskild emot dem sig förbrutit: ändteligen emellan att utöfwa ett kraftfullt förmanskap öfwer underlydande Embets- eller Tjenstemän, och att inträda i den Domare-befattning, som påkallas genom ett formligt tilltal.

De mål uti hwilka, genom åsidosättandet af denna i sakernas natur liggande skillnad, de administrerande myndigheterne kommit att sträcka sina åtgärder inom domaremaktens egentliga werknings-omfång, anse Comitéerne kunna inbegripas under följande tittlar:

1:o. Twister emellan Kronan eller allmänna stater eller inrättningar, å ena sidan, och enskilde, å den andra:

Sådane äro:

Om åboers eller innehafwares rätt, att wara

da bibehållne wid besittningen af Krono eller andra publike Hemman eller lägenheter och således äfwen af dem, som äro anslagne åt Ecclesiastik- Academie- eller Militaire-Staterne, eller eljest ad pios usus begagnas; så ock om personers eller menigheters rätt att, likmätigt 77 § i Regerings-Formen tillgodo njuta de, efter gällande författningar, dem tillkommande förmoner i afseende på begagnandet af wißa Kronans tillhörigheter.

Om uppfyllandet eller rätta tydningen af de emellan Kronan och enskilde ingångne Contracter, ehwad de handla om lefwerantser till allmänna behof, om arrenden af Kungsgårdar, boställen eller andra lägenheter, eller eljest om någon Kronan eller det allmänna tillkommande rättighet eller förmån.

Om Jura Patronatus i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus Län.

Om skyldighet att erlägga en wiß afgift af egendom wid utflyttning ur riket.

Om Kronan förbehållen, eller till allmänna Stater, eller inrättningar anslagen tionde eller ränta blifwit riktigt forslad och lefwererad, eller icke.

Om ersättning för jord, som enskilde frångått till allmänna behof.

I deßa twister är Kronan eller det allmänna att betrakta endast och allenast såsom Part, och

under denna egenskap, bör deß rätt af de auctoriteter, som administrationen för hwarje fall tillkommer, lagligen bewakas, men att afgöra sjelfwa twisterne, det måtte wara Domaremaktens sak. Ocksä stadgar 1734 års Kongl. instruction för Kammar-Collegium i 2 §., att detta ej må draga till sitt Utslag några twister, som privatorum rättigheter röra kunna och till Domaren äro hörige. Från denna grundsatts finnas wäl sedermera uti samma instruction åtskillige afwikelser; men den är ytterligare fastställd uti 41 §. af 1756 års Kongl. Resolution på allmogens beswär, som bjuder, att då någons skatte-rätt göres stridig, innehafwaren derwid skall bibehållas, "till deß Kronan genom "sitt ombud, med skäl och bewis kan honom der-"ifrån winna, då derom ej uti Kammar-Collegio, "utan för wederbörande Domstol i orten lagligen "utföras bör, på det de, som under Kronan, ej "mindre än de, som under frälset med räntan ly-"da, enahanda lag, rättegång och säkerhet måge "njuta, till följe hwaraf Kammar-Collegium, det "några mål derstädes då anhängige woro, eller dit "hänskjutne blifwit, som rörde twister emellan Kro-"nan och enskilte om egendom eller rättigheter, "borde, enligt 2 §. af deß instruction, alla sådane "till wederbörlig Domstol hänwisa." Genom den i denna senare författning förekommande jemförelse emellan dem, som råka i delo med Kronan, och dem, som twista med frälset, är den sanna principen klarligen antydd, att nemligen Kronan eller det allmänna måste såsom Part, widkännas enahanda Rättegångssätt, som hwarje enskild

samhälls medlem. — Hwad andre Lagar eller Författningar innehålla, stridande mot denna en gång erkända oswikliga princip, anse Comitéerne böra till likstämmighet dermed rättas. Wille man ock inwända, att Kronan eller det allmänna hade att befara för långt uppehåll i sin rätt, om denna rätt skulle wid Domstolarne utföras; en farhåga, som dock ej borde skäligen äga rum, så måste i allt fall, den satsen stå fast, att när Lagarne antagit wißa formaliteter, såsom nödige för allmän ordning och säkerhet, må Kronan ej sätta sig öfwer dem. Äro de felaktige, så gälla olägenheterne lika för den enskilde rättsökanden, som för Kronan: det tillhör då lagstiftningen, att dem till bådas fördel afhjelpa, ej att frikalla den ena från deras iakttagande, under det de fortfara, att utöfwa sitt skadliga inflytande på den andras rätt.

2:o Twister deruti Kronan wäl äger talan, såsom Part, men i hwilka rätts-frågor enskilde Parter emellan tillika ingå.

Hit höra:

Mål om Rågångar, eller eljest om ~~sådana~~ emellan Kronans Hemman och lägenheter, så ock om storskifte emellan Kronohemman.

Om husröta eller wanhäfd å Kronohemman, Kungsgårdar, Residencehus eller andre Kronans lägenheter, ehwad de äro till indelningar eller begagnande för wißa Embetsmän anslagna, eller mot arrende eller annorledes åt enskilde upplåtne.

Uti alla de under första titeln hörande twister uppträder Kronan eller det allmänna omedelbart såsom part, och dit äro följaktligen äfwen att hänföra de fall, då sämma förhållande kan äga rum uti de under förewarande titel uppräkne mål: här inträffar nödwändigheten, att föra Kronans talan endast medelbarligen, derigenom, att stridigheter enskilda emellan uppkommit och måste pröfwas. Sådan är händelsen wanligen i rågångs eller andre jorda-twister emellan Kronohemman: de instämmas af åboerne till Härads-Rätten enligt Kongl. Resolutionen på Allmogens beswär af den 29 Junii 1752, och först, sedan stämningen är uttagen, åligger det Härads-höfdingen, att gifwa det Landshöfdingen tillkänna, på det Krono-Fullmäktig må förordnas, att öfwerwara den undersökning, som skall föregå wid Domstolen, innan saken till de administrerande myndigheternes afgörande öfwerlemnas. Så drifwas ock husröte-twister gemenligen emellan af- och tillträdare å Kronohemman, Kungsgårdar, Boställen eller Residens-hus, fast Kronans rätt dervid måste igenom ombud bewakas.

Det är således uppenbart, att i deße mål, frågorne ännu mera närma sig till enskilde rätts-twister, än i de förra, i följd hwaraf deras egenskap af judiciella ämnen så mycket mindre lärer kunna dragas i twifwelsmål. —

3) Twister enskilde emellan, om företräde till wißa Hemman eller Lägenheter, till hwilka Kronan eller allmänna Staten eller

inrättningar hafwa ostridig ägande rätt, men af hwilka nyttjande rätten är åt enskilda upplåten.

Sådane äro:

Om åboerätt å alla Krono eller Publike hemman eller lägenheter, af hwad slag de wara må, ehwad de äro Kronan förbehållne eller till allmänna behof eller stiftelser anslagne, följakteligen äfwen om bättre rätt till Krono-Rusthåll eller till Lotshemman, så ock om nyttjande rätt till Krono-skär, stränder och holmar, som egentligen ej hörer till något wißt hemman.

Om förmonsrätt till skatte-köp.

Om klyfning af Kronohemman.

Och fardag emellan af och tillträdande innehafware af Boställen eller andra allmänna Lägenheter.

Hit kunna räknas twister emellan särskilde menigheter eller personer, om företräde till hygge eller muhlbete å allmänningar eller till begagnande af andra rättigheter eller förmoner å wißa Kronans tillhörigheter: emellan Städers innewånare om rättighet till den åt Städerna anslagne jord, så ock emellan enskilde, om jura patronatus i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus Län.

Owedersägligen tillkommer det de Administrerande myndigheterne, att tillsätta Åboer på de und-

der deras förwaltning warande Hemman eller Lägenheter, då deße äro ledige; men sedan rättigheten, att i en wiß ordning till åbo warda antagen, blifwit genom allmänna Författningar stadgad, kan denna rättighet enskilde emellan underkastas twist, och en sådan twist fordrar afdömmande i formlig Rättegångswäg. Således, enär uti Kongl. Förordningen om Allmogens fri- och rättigheter af den 21 Febr. 1789, det uttryckligen blifwit försäkradt alla åboer å Kronohemman, att så länge de till hus och jord wäl och förswarligt häfda deras åboende Hemman, de och deras barn skola derå odrifne sitta, man efter man, uti den ordning som serskild finnes stadgad, äro de i detta afseende berättigade, att emot hwad främmande anspråk som helst, åtnjuta lika säkerhet, som hwarje annan enskild, för sin lagligen förwärfwade rätt, äger. — Och som samma Kongl. Förordning tillika innehåller, att en sådan åbo, skall för andra äga företrädesrätt, att sitt Åboende-hemman till skatte köpa, bör icke eller denna senare rättighet bero af de Administrerande myndigheternes pröfning, utan genom Laga Dom afgöras, då twist derom uppstår. — Detta medförer likwäl ingen inskränkning i de Administrerande myndigheternas åtgärd, att tillse, det Hemman eller Lägenheter, som från skatteköp äro undantagne, dertill ej upplåtas och att wilkoren för skatteköpet jemwäl i all öfrigt tillbörligen uppfyllas; likasom det tillkommer dem, att utfärda sjelfwa Skattebrefwet, ej blott då ingen stridighet yppas, utan äfwen sedan Laga kraftwunnen Dom om företrädesrätten fallit, i händelse twist uppstått.

Klyfningstwister äro likaledes enskilde rätts-frågor emellan åboer, af hwilka den ena will drif-wa ut den andre ur Hemmanet. Utgången af dem beror på undersökning om besutenheten, det will säga om möjligheten för en åbo, att försörja sig på den ifrågawarande hemmansdelen och deraf utgöra allmänna utskylder. — Deße omständigheter äro af enahanda beskaffenhet för Krono, som för Skatte, och böra följakteligen på lika sätt pröfwas.

Frågor om fardag emellan innehafware af Boställen eller andra Lägenheter, synes icke eller wara af den art, att någon twekan om deras behandlande såsom enskilda rättstwister skäligen bör kunna äga rum.

Under första titeln omtalas twister emellan Kronan och menigheter eller personer, om rättighet, att begagna Kronans tillhörigheter: under förewarande titel åter betraktas detta ämne ur en annan synpunct — Sjelfwa rättigheten förutsättes här såsom gifwen, och twisten rörer blott serskilda menigheter eller personer inbördes, nemligen, huruwida den ena må med den andras uteslutande åtnjuta wißa förmåner å en allmänning eller annan publik egendom. Denna fråga är onekligen, lika som den förra, af juridisk art, och båda kunna af Domstolarne behandlas utan minsta ingrepp i den wård öfwer de publika egendomarna, som ostridigt tillhörer administrationen, och hwaraf åtgärden att utsaka beloppet af hwad

som får begagnas till ex. genom utsyning i allmänning, utgör en del.

Af dylik natur äro ock twister Städernes inwånare emellan, om rättighet till den åt Städerne anslagne jord. Det åligger administrativa myndigheterne, att waka öfwer efterlefnaden af de donations-bref, genom hwilka Städerne erhållit jorden, att tillse, det den till sitt rätta ändamål begagnas, följaktligen äfwen att pröfwa, om med detta ändamål är förenligt, att den delas, eller om den bör förblifwa under samfält bruk, eller ock till wißa gifna behof anwändas; men huruwida den ena Stads-innewånaren må äga, att med den andra deltaga i det begagnande af jorden, som sålunda pröfwas med ändamålet instemma, det utgör en enskild rätts-fråga, hwaröfwer Domaren bör fälla utslag.

Då twist om Jus Patronatus i Skåne, Halland, Blekinge eller Bohus Län uppkommer enskilde emellan, ingår äfwen deruti fråga om begagnande af en publik tillhörighet, emedan med sådan rättighet följer förläning af en wiß del uti tionden. Wid detta förhållande är derföre ämnet att hänföra till de rätts-twister, om hwilka förewarande titel handlar.

4:o. Twister, hwilka wäl hämta sin grund från någon allmän skyldighet, men drifwas blott enskilda emellan.

Sådane äro:

Om fördelning af skyldigheterne att bygga och underhålla allmänna hus, broar eller wägar.

Om åliggandet, att utgöra stadgadt arbete till innehafwarne af Kungsgårdar eller Boställen.

Om krono-tionde eller ränta, som till wiß Embets- eller Tjensteman är anslagen, eller eljest af enskild person innehafwes, blifwit rätteligen forslad och lefwererad eller icke.

Om skattekols lefwerering wid Bergwerk.

Om Prest-rättigheter.

Om fullgörande af Contrakter om lön eller andra förmåner emellan Ryttare, Soldater eller Båtsmän, och deras Rusthållare eller Rotebönder.

Om plan-penningar.

Om deltagande i stadgade Rustnings- eller Roterings-skyldigheter, då fråga uppstår interessenterne emellan inbördes.

Om indelte Ryttare, Soldater eller Båtsmän äro ståndslade eller icke.

Hos ett folk, som efter sina grundlagar beskattar sig sjelft, kan wäl bestämmandet af allmänna skatter, utskylder och beswär lika litet tillkomma Domstolarne, som det hörer till de administrerande myndigheterne, att derom förordna i widsträcktare mån, än sjelfwa beskattnings-lagarna sådant uttryckligen tillåta; men sedan skyldigheterne en gång blifwit bestämda i afseende på

den enskildes directa förhållande till Staten, synes intet hinder wara, att låta de stridigheter om fördelningen eller andra af samma skyldigheter härflytande omständigheter, som enskilde emellan kunna uppkomma, behandlas såsom wanliga rätts-frågor.

Sådan är grunden, efter hwilken denna titel blifwit uppgjord. Man will öfwerlemna åt Domare-makten, icke att stadga sjelfwa skyldigheten för en wiß Landsort, att bygga och underhålla allmänna hus, broar och wägar, men att pröfwa, huru en redan gifwen skyldighet skall fördelas, det will säga, huru hwarje enskild, skall få sin rätta lott i ett byggnads-åliggande till utgörande sig tillagd, huru en wäg skall till framtida underhållande graderas, och skiftas o. s. w. Domaren må icke bestämma sjelfwa beloppet af den hemmans utskyld, som kallas allmänt arbete; men han äger säga om denna skyldighet blifwit behörigen uppfyld, eller icke. Han får ej inlåta sig i pröfning af en tionde sättning, eller af en skattläggning, efter hwilken jordränta skall erläggas; men han dömmer om tionden eller räntan blifwit rätteligen forsslad och lefwererad, likaså wäl då den utgår till enskild person efter denna titel, som då den är Kronan eller det allmänna omedelbart förbehållen efter den första: samma sak är ock med skatte-kols lefwererande wid bergwerk. I fråga om Präst-rättigheter är det ej Domaren, som skall utstaka huru deßa rättigheter böra mätas, när Prästen eller Församlingen yrkar, att få dem efter nya grunder fastställde; men det är

han, som skall pröfwa, om de riktigt utgå efter de grunder, som en gång blifwit stadgade, wore sig genom serskilda öfwerenskommelser eller föreskrifter eller genom allmänt gällande Författningar. Ändteligen har icke eller Domaren, att förordna om jordägares åligganden i afseende på rustning eller rotering eller att utsätta de wilkor, hwilka böra ingå i ett Contract emellan Ryttare, Soldat eller Båtsman, och deß Rusthållare eller Rotebönder; men under hans Dom höra de twister, som kunna uppstå emellan Rusthålls- eller Rote-intereßenter inbördes, om utgörande af hwad i laga ordning blifwit förordnadt, eller emellan Ryttare, Soldat eller Båtsman å ena, och Rusthållare eller Rotebönde å andra sidan, om uppfyllandet af de wilkor, ett antaget Contract innefattar, likasom det ostridigt är en juridisk fråga, huruwida sjelfwa Contractet blifwit werkligen slutet, det will säga om Ryttare, Soldat eller Båtsman är städslad, eller ej.

5:o Twister enskilde emellan, härledande sig från wißa näringar.

Hit räknas:

1:o Alla twistemål, angående Bergs-handteringen, hwilka för närwarande höra till Bergs-Collegium, såsom:

Om lön eller andra rättigheter, om städjande eller tjenstetid, eller om förwisning för förwaltning emellan husbönder och deras underhafwande wid Bruk eller Bergwerk.

Om uppfinnares och jordägares inbördes rättigheter, i affeende på nya anwisningar till metaller och mineralier, eller gamla ödelemnade Grufwors upptagande.

Om rättigheten till Grufwor, må anses förwarad genom werkställdt arbete på rätt bergswis, eller om den bör anses sönad eller förlorad genom underlåtenhet deraf.

Om Grufwors utmål.

Om intrång i Malmfälten inom andras områden.

Om skogslotter uti Bergslagen emellan Bergsmän och Hytte-ägare.

Om kohlnings-skyldigheter eller kolhandel inom Bergslag.

Om förlag wid Bergs- och Bruks-handteringen.

Om klyfning af Bergsmans-hemman.

Om watten-uppdämningar, som kunna komma i fråga, dels wid anläggning af nya Bruk eller Bergwerk, till men för grannar, ware sig Bruksägare eller andra, dels ock wid redan anlagde werk, andre Bruk eller Bergwerk till förfång.

2:o Åtskillige mål, som hafwa gemenskap med de under Commerce-Collegium hörande näringar såsom:

De

De i anledning af skrå-ordningar eller handels-reglementen eller eljest emellan handlande och deras betjente, om tjenstetid, lön och mera dylikt, uppkommande twistigheter.

Skuldfordrings- och andre twister emellan Fabriks- eller slöjde-idkare och deras arbetare, samt emellan sådane härings-idkare och deras förläggare, om hwad som allena handteringen eller rörelsen angår; så ock fordrings-anspråk i allmänhet hos fabriks-arbetare.

Dykeri och Bergnings-twister.

Twister med skepps-rederierier om skyldighet, att ersätta den köstnad, hwilken genom Consulerne blifwit förskjuten till Swenske å Utrikes orter warande Sjömäns hemförskaffande.

3:o Wissa mål, som angå Landthushållningen eller jordbruks-näringen, och hwilka derföre upptagas af Landshöfdingarne, dels såsom administrerande Embetsmän, och dels såsom Domare, nemligen:

Stridigheter emellan jordägare och åboer om rättighet, att göra nya uppodlingar å hemman, som blifwit sålde till skatte under Bruk med wilkor, att åboerne skulle sitta odrifne, så länge de uppfyllde sina skyldigheter.

Frågor om uppdämningar wid anläggningar af såg- eller mjöl-qwarnar, stampar eller andre wattenwerk å landet, då de ej höra under Bergs-Auctoriteterne.

Enskiftesmål.

De i första och andra puncterne uppräknade mål, höra till dem, uti hwilka Collegierne, enligt hwad ofwan är anfördt, utöfwa werklig Domsrätt. Deras judiciella egenskap är således redan för närwarande gifwen. Någon widare fråga synes här då icke böra uppstå, än om deßa mål äro af den beskaffenhet, att de måste behandlas af serskilde Domare, som äga kännedom om de handteringar, slöjder eller näringar, från hwilka twisterne sig härleda. Att i åtskillige mål isynnerhet bland dem som röra Bergs-handteringar, upplysningar ofta blifwa nödige hwilka förutsätta hos den, som skall meddela dem, helt andra kunskaper, än de, som i allmänhet fordras för att wara Domare, kan wißerligen icke motsägas; men deraf följer alldeles icke, att sjelfwa twisterne böra annorstädes, än wid de allmänna Domstolarne afgöras. Det enda, som ett sådant förhållande kräfwer är, att upplysningarne, innan Domen fälles, inhämtas från de Embetsmän, som i deßa ämnen äga nödiga insigter. Ett är, att samla alla erforderlige skäl och bewis för sakens pröfning: dertill hörer äfwen, att låta sakkunnige män yttra sig, då det tarfwas; ett annat åter är, att afdöma sjelfwa saken sedan bewisningen i alla afseenden är fullbordad: derwid får ingen ting annat komma i fråga, än ren lagskipning. Detta innefattar icke någon nyhet i Swenska Rättegångs-ordningen. Domstolarne hafwa alltid brukat, att äska underrättelser från de Embetsmän, som hafwa Läkare-wården i Riket sig anförtrodd, att låta afwägningar eller mätningar anställas af dertill skicklige män, att påkalla bi-

träde af Architecter, att öfwerlemna wißa wa-rors uppskattande åt serskilda wärderingsmän, och så widare, allt efter som omständigheterne i hwarje sak fordrat; utan att någon twekan hittills warit förspord om samma Domstolars egen behörighet, att slutligen pröfwa sakerna, med hänseende äfwen till de upplysningar, som sålunda blifwit, i laga ordning, från andra håll meddelade. Ändteligen torde icke eller böra förgätas, att de twister, som af Bergs-Collegium för närwarande afgöras, lika med alla andra mål fullföljas i wanlig Rättegångs-wäg till Högsta Domstolen, hwars ledamöter äfwenså litet, som andra Domare, äro skyldige, att äga några serskilda insigter i Bergs-wetenskapen.

Till Domstolarnes behandling höra otwifwelaktigt också de mål, som upptagas i tredje puncten af förewarande titel. Twister om uppdämningar af wattenwerk äro af juridisk natur, likaså wäl, då de wäckas i sammanhang med sielfwa frågan om werkets anläggning, som när de uppstå efteråt: — att afgöra huruwida nya uppodlingar må företagas eller ej, är icke mera ett administratiwt ärende, så snart pröfningen af enskilde rätts-förhållanden deruti ingår; och enär Landshöfdingarne, under deras rätta Embetsmanna-egenskap betraktade, ej kunna anses för Domare, är det ock klart, att befattningen med enskiftes-mål ligger utom deras egentliga werknings-krets.

Man kunde här sätta i fråga, om icke äfwen

de stridigheter, som ej sällan yppas i anledning af ansökningar om burskap för Närings-idkare i Städerne, om nya Bruks-anläggningar, eller om Mjöl- och Sågqwarnars anläggande, borde såsom rätts-twister betraktas; men betänker man det stora syftemålet af näringarnes fria utweckling till det allmännas trefnad och wälstånd, så skall man finna, att pröfningen af deße frågor, jemwäl efter nu gällande Författningar, icke bör wara någonting annat, än att medla emellan det allmännas fordringar och den enskilde närings-idkarens skäliga fördel, och att följaktligen denna bemedling rätteligen må tillkomma de administrerande myndigheterne, såsom wårdare af statens ekonomiska förhållanden.

6:o Mål, som angå dels åtskillige större och mindre brott, dels allmänna Policen å Landet och i Stad.

Sådane äro:

1) Alla brottmål, som behandlas af Bergs-Collegium, nemligen de som röra:

Förbrytelser af Bergs-folk i och under arbetet, samt stölder och snatterier, som wid Bergwerken föröfwas.

Anklagelser mot Bergsarbetare för det de förfara, förslösa, genom oskicklighet i arbetet förderfwa, eller otroget behandla deras husbönders tillhörigheter.

Anklagelser för åwerkan på konst- och upp-fordrings-machiner m. m. wid Bergwerken: för o-lofligt swedjande eller skogselds utsläppande, för åwerkan eller för olaga intägter å allmänningar eller skogar, som äro Grufwor, Hyttor, Bruk eller andre Bergwerk anslagne eller tillhörige, inom Bergslag: för Sågars orätta begagnande, eller för olaga tråd- eller bråd-handel, likaledes inom Bergslag: för olofligt öfwer-smide: för o-laga tackjerns-handel, eller för bergs-effecters bristande godhet, emot hwad om jern-wråkeriet är föreskrifwit.

2:o De under Commerce-Collegium hörande brottmål nemligen:

Förbrytelser mot Författningarne om luren-drägeri och tull-försnillning, samt ut- och inrikes seglation: mot Författningarne om resor öfwer riks-gränserne utan paß: mot Controll-författningarna, mot stadgan om Nordsjö-fiskerierne: mot de för Fabriker och andra Slöjde-inrättningar, som ej under Skrå höra, särskildt gifna Författningar: mot Skrå-ordningen och dermed gemenskap ägande Författningar eller Reglementen för handel och köpenskap i Städerne: mot Författningarne om den gårdfarihandel, som är en del af Westergöthlands innewånare tillåten; så ock mot Författningarne om Algieriska sjöpaß.

Förbrytelser, som, efter Reglementet för Eskilstuna Fristad, upptagas af ordningsmanna-rätten derstädes.

Frågor om answar för origtiga Måtare-bref och felaktig skepps-mätning: om answar å Städernes rederier för brist i de ständige salt-upplagen; så ock om answar och deraf följande skadestånd för anstäldt, men ogilladt klander af ett willkorligen meddeladt Privilegium Exclusivum.

Förbrytelser med ord eller gärning mot Directeurer, Waterschout eller Sjömanshus-betjente i och för deras tjenster.

3:o De, som blifwit fullföljde i Krigs-Collegium, nemligen angående:

Förbrytelser, genom eftersatta Rustnings- eller Roterings-åligganden, mötens försummande, Rustningshästars wanskötsel och otillåtna bruk, m. m.

4:o Police-mål, i hwilka Landshöfdingarne i Orterne och Öfwer-Ståthållaren i Stockholm utöfwa domsrätt, nemligen rörande:

Förbrytelser mot Medicinal-författningarne eller mot Författningarne om Boskaps-sjukas hämmande, om Gästgifwerier, om Landsstrykare, om Paß, om fylleri, om Kronoskjutser, om Mantals- och Skattskrifning i Stockholm; så ock mot flere andra angående Policen i Stockholm widtagne Författningar.

Wärfningstwister med hwad dermed gemenskap äger.

Frågor om Lösdrifwares dömande till allmänt arbete.

Icke under administrativ egenskap, utan såsom werklige Domare, behandla de administrerande myndigheterne de uti första, andra och fjerde puncterne af denna titel antecknade mål. Detta förhållande bewisar tillräckligen deras Juridiska natur. — Huruwida de kunna förblifwa under de administrerande myndigheternes befattning för framtiden, beror åter på frågan, om administration och domaremakt må hos en och samma myndighet wara förenade; en fråga, den Eders Kongl. Maj:ts Nådiga skrifwelse till Comitéerne synes redan hafwa tillfyllest afgjort.

Mål, angående de förbrytelser, som omtalas i tredje puncten, höra till ordningsmål i allmänhet och äro således af enahanda beskaffenhet med dem, Landshöfdingarne för närwarande behandla, såsom Police-Domare. Någon giltig anledning, hwarföre de förra, skulle mera än de sednare, fullföljas i administrativ wäg, torde swårligen stå att utfinna.

7:o **Mål, som röra åtskillige Embets- eller Tjenstemän, i afseende på deras Embete eller Tjenst.**

Hit höra:

1:o Tilltal för embets- eller tjenstefel mot de administrerande werkens egna Embets- eller Tjenstemän, så ock mot andra, som under deße werk lyda, nemligen:

Under Krigs-Collegium.

De på Collegii stat uppförda Archlie- Arsenals- och Rustkammar-betjente.

Under Kammar-Collegium.

Öfwer-Directeuren för Landtmäteriet, Landtmäteri-Contoirets Embets- och Tjenstemän, så ock Landtmätare i orterne.

Embets- och Tjenstemän wid Tullwerket.

Under Commerce-Collegium.

Controll-werket.
Consuler.
Mäklare.
Magistrater i Städerne uti de ämnen, som höra till Collegii befattning.
Ordningsmannen i Eskilstuna.
Sjömanshus-Directionerne.

Under Bergs-Collegium.

Bergmästare och alla öfrige till Bergsstaten hörande Embets- och Tjenstemän.

2:o Frågor om Consulers skyldighet, att i ersättningswäg answara för sådana ärenden, som de, i följd af sin tjenstepligt, å utrikes orter uträtta.

Om beloppet af Landtmätares arfwoden, så ock om beloppet af de arfwoden, andre Embets- eller Tjenstemän kunna wara berättigade, att af Kronans medel åtnjuta.

3:o Stridige anmärkningar wid åtskillige under de administrerande werken hörande redogörares räkenskaper.

Så nödigt det är, att de administrerande Werken hafwa makt, att med warningar eller miten tillhålla sina underhafwande, att fullgöra hwad dem i tjensten åligger, lika angeläget är det ock, att så snart formligt åtal skall äga rum, målet förwises till Domstol. — På detta sätt tillgår det, när de under Sundhets-Collegium lydande Embets- eller Tjenstemän fela, ehuru deßas fel wisserligen icke äro, för wanlig Domstol, lättare att bedömma, än deras, som lyda under de andra administrerande Werken. — Det är wigtigt, att äfwen för de senare samma regel får gälla, emedan den säkerhet, att icke utan medelst laga ransakning och dom warda afsatt, som grundlagen uti 36 §. gifwit åt de fleste Embets- och Tjenstemän, eljest icke skulle wara tillbörligen wårdad. Det högsta, som i hänseende till deße Embets- eller Tjenstemän, synes kunna tillåtas de administrerande myndigheterne, wore att de ägde från tjenstgöring afhålla den som anklagas, intilldeß Domstolen annorlunda förordnat. Hwad åter angår dem, som tjena blott på Constitutorial, så är det klart, att de utan Dom kunna skiljas från tjensten, och att det föregående är att lämpa till dem endast i det fall, då answaret ej får bero wid blotta afsättningen.

Twister om Consulers answarighet i ersättnings-wäg, lära icke eller, såsom utgörande werklige rätts-frågor, höra till de administrerande Werkens bedömmande. Sak samma är ock med arfwoden för Landtmätare eller andra Embets- eller Tjenstemän: den Domstol, som i öfrigt har att

pröfwa en Embets- eller Tjenstemans förhållande i Embetet eller Tjensten, bör wäl ock afgöra om han beräknat sitt arfwode för högt; och administrationen kan, i händelse arfwodet skall gäldas af allmänna medel, blott wägra, att det utbetala till deß en sådan pröfning föregått.

Att fordra reda af den, som haft sig någon förwaltning ombetrodd, är ostridigt hans förmäns både rättighet och åliggande, likasom, att då något wid hans redogörelse hos dem anmärkes såsom felaktigt, derom afgifwa sitt utlåtande; men nöjer han sig ej dermed, så är det naturligtwis Domarens sak att förklara, hwilkendera sidan som har rätt.

Deße äro de mål, med hwilka, såsom warande af juridisk natur de administrerande myndigheternas befattning, efter Comitéernes tanka, skulle upphöra. Om denna tanka winner Eder Kongl. Maj:ts Nådiga bifall, torde likwäl några omständigheter och modificationer wara att iakttaga, i händelse Eder Kongl. Maj:t skulle i Nåder täckas finna, att målen till Domstolarnes åtgärd må öfwerlemnas, innan de nu gällande Lagar och Författningar i öfrigt komma att undergå förändring. Det är i denna hänsigt, som Comitéerne i underdånighet tillägga följande anmärkningar.

Då, enligt 22 §. i 1734 års Kongl. Instruction för Kammar-Collegium, stridigheter om

Jura Patronatus, som det heter uppe i Swerige, skola omedelbart af Hof-Rätterne upptagas, synes ett lika förfarande böra äga rum med de twister, som under den första och tredje af de ofwananförda titlar omtalas, angående sådane rättigheter i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus Län.

Rörande de mål, som förekomma under andra titeln innehåller Allmänna Lagen uti 10 Cap. 16 §. Rättegångsbalken, att der Kronohemman twista om jord, Konungens Befallningshafwande skall lägga dem emellan och uti 27 Cap. 9 §. Byggningabalken, att om man ej nöjes åt det slut Härads-Rätten wid syn å Kronojord meddelar, ändring må sökas hos Konungens Befallningshafwande, som äger den syn pröfwa och rätta. Nu, emedan afwikelse från deße stadganden ej torde kunna göras utan Rikssens Ständers samtycke, wore lämpligast att förordna, det målen tills widare på samma sätt som förut, må gå till Konungens Befallningshafwande; men att den, som är mißnöjd med Konungens Befallningshafwandes utslag, får söka ändring i Hof-Rätten. På detta sätt blir det alltid ändå Domaremakten, som till slut pröfwar Partens rätt, då han äskar en sådan pröfning, och instancerne ökas derigenom icke öfwer deras förra antal. Att hwad nu är anfördt, icke gäller om syner å Landshöfdinge-Residencer, hwilka werkställas af Lagmans-Rätt, följer af sig sjelft, likasom att ändring uti deße

syner må sökas i Hof-Rätt, och ej i Kammar-Collegium, såsom hittills.

Här är äfwen att erinndra, det frågor stundom uppkomma wid syner å Kungsgårdar, Boställen och Residencer, om anslag af allmänna medel till nybyggnad eller förbättring af hus, som Kronan består. — I deße frågor fordras otwifwelaktigt de administrerande myndigheternas åtgärd; och det borde derföre blifwa angeläget förordna, att syn-förrättningar, i hwad de angå nödwändigheten af sådane byggnader eller förbättringar, eller ock kostnads-förslag till deras werkställande, ej må sammanblandas med af- och tillträdes- eller andra syner, hwilkas föremål det är, att slita rätts-twister; så att följaktligen Syne-rätters åtgärder af förra slaget ej underkastas beswär i Domstols-wäg, utan, likasom förut, hemställes till de administrerande Werkens bepröfwande.

Uti de under tredje titeln upptagne mål, angående Åbo-rätter å Krono-hemman, lärer allt hwad Kongl. Brefwet till Kammar-Collegium af den 5 Februari 1808 innefattar, böra tjena till efterrättelse, i hänseende till de åtgärder, Konungens Befallningshafwande har att widtaga wid Åbo-ombyten å sådane hemman, innan någon företrädes-twist sig yppat. Det är först, sedan en slik twist hos Konungens Befallningshafwande werkligen uppstått, som saken efter Comitéernes

mening, bör skjutas under Domaren, hwaraf följer, det Konungens Befallningshafwandes rättighet, att tillsätta Interims-åboer jemwäl fortfar.

De under denna titel antecknade twister, rörande klyfning af Krono-hemman, synas, likasom de förut ej fått fullföljas längre än till Landshöfdingen, böra hädanefter stanna wid Lagmans-Rätten, i öfwerensstämmelse med hwad om så beskaffade twister i afseende på Skatte-hemman, uti Kongl. Förordningen af den 24 Januari 1751, finnes stadgadt.

Att i åtskillige af de under samma tredje titel förekommande mål, anmälan hos behörig administrerande auctoritet skall ske, då målet wid Domstol göres anhängigt, på det Kronans eller det allmännas rätt må blifwa bewakad, i händelse den af twistens utgång kunde bero, lärer äfwenledes böra föreskrifwas.

Wid de under fjerde titeln upptagne mål om allmänna byggnader, broar och wägar, torde blifwa nödigt, att tydligen utmärka, det de administrerande auctoriteter, hwilka hafwa att besörja om Landets allmänna hushållning, äga hädanefter som hittills, icke allena att förordna om och huru en sådan byggnad, bro eller wäg skall uppföras eller anläggas, utan ock att stadga, det kostnaden, så wäl dertill, som till framtida underhållandet, skall bestridas af någon wiß Lands-

ort, hwilken pröfwas draga mesta nyttan af byggnaden eller anläggningen. Härigenom blir gränsen för Domstolarnes befattning med deße mål tillräckligen bestämd. — För öfrigt, och då allmänna Lagen uti 25 Cap. 8 §. Byggningabalken, i fråga om delning af wägar och broar, bjuder, det Konungens Befallningshafwandes wård skall ligga derå, att den ena ej mera betungas än den andra, hwilket möjligtwis skulle kunna tydas derhän, att pröfningen af wägdelningar, efter samma Lag tillkommer Konungens Befallningshafwande; anse Comitéerne sig jemwäl böra i underdånighet tillstyrka, att med deße mål tills widare må förfaras, på sätt ofwan är föreslagit för dem, som i andra titeln omtalas, nemligen att de af Konungens Befallningshafwande afgöras, men att den, som finnes mißnöjd, äger klaga i Hof-Rätten.

Beträffande de twister, om hwilka femte titeln uti första och andra puncterna handlar, så enär det icke utan betydlig rubbning af nuwarande Domstols-inrättningar kunde stadgas, att de mål, som för närwarande tillhöra Bergs-Under-Rätterne, skulle genast derifrån skiljas, eller att de under Commerce-Collegium hörande mål skulle annorlunda än hittills behandlas i nedre instancen, synes förändringen i detta afseende, tills widare, böra få bero derwid, att Hof-Rätt förklaras wara Öfwer-Domstol för sådane mål, i stället för Bergs- eller Commerce-Collegium.

Med Enskiftes-mål, hwilka uti tredje puncten af samma titel nämnas, lärer Landshöfdingarnes Domare-befattning swårligen kunna upphöra, så länge å Landet ingen Domstol finnes, som med lika oafbruten werksamhet kan dem behandla.

Hwad nyß är sagdt, angående de twistemål, som höra till Bergs- och Commerce-Collegierne, att nemligen deße Collegiers domsrätt i sådane mål till Hof-Rätt skulle öfwerflyttas, men nedre instancerne tills widare förblifwa oförändrade, synes böra gälla äfwen för de brottmål, som för närwarande fullföljas till bemälte Collegier från Bergs-Under-Rätter, Gränse- eller Sjötulls-Rätter, Hall-Rätter eller Ordningsmanna-Rätten i Eskilstuna Fristad.

De mål under denna titel, hwilka nu omedelbart upptagas i Bergs-Collegium, såsom frågor om answar för öfwersmide och förbrytelser mot Författningen om jern-wräkeriet, torde lämpligast kunna till Hof-Rätts omedelbara upptagande hänwisas; men de, som höra till Commerce-Collegii omedelbara åtgärd, såsom förbrytelser mot Författningarne om Algieriska Sjöpaß och förolämpanden mot Directeurer, Waterschout eller Sjömanshus-betjente, äfwensom frågor om answar och skadestånd för oriktiga Mätarebref, om answar och skadestånd för obehörigt klander af privilegia exclusiva, samt om answar å Städernes Rederier för brist i de ständige Salt-upplagen, anse Comitéer-

ne kunna, utan all olägenhet, till wanlig Under-Domstol hänskjutas.

Wid de mål under sjette titeln, uti hwilka Landshöfdingarne i orterne och Öfwer-Ståthållare-Embetet i Stockholm, efter nu gällande Författningar, utöfwa Domsrätt, torde böra öfwerwägas, att, å Landet under de långa afbrotten emellan Under-Domstolarnes sessioner, någon auctoritet ännu ej är att tillgå, som skulle kunna i Landshöfdingarnes ställe, lägga hand wid deße mål, hwilka i de fleste fall fordra skyndsamhet, och att, hwad Stockholm särskildt angår, denna Hufwudstads Police jemwäl ofta kräfwer hastigare åtgärder, än som kunna winnas hos de der befintlige allmänna Domstolar. Uti sakernes närwarande skick och innan en widsträcktare reform i Domstolarnes organisation kan komma i fråga, finna Comitéerne betänkligt att föreslå, det Landshöfdingarnes eller Öfwer-Ståthållare-Embetets befattning med ofwannämnda mål skulle upphöra. Då det följaktligen är Comitéernes mening, att också wärfnings-twister, tills widare må förblifwa under Landshöfdingarnes behandling, tro Comitéerne sig i underdånighet böra hemställa, om icke äfwen mål, rörande Ryttares, Soldaters eller Båtsmäns ståndslande, hwilka under fjerde titeln nämnas, såsom warande af enahanda natur med wärfnings-twisterna, kunde på lika sätt handteras, det will säga, att de upptagas hos Landshöfdingarne och fullföljdes från dem omedelbart till Högsta Domstolen.

Wid

Med de i sjette titeln omförmälde frågor om förbrytelser genom eftersatta Rustnings- eller Roterings-åliggånden, Mötens försummande, Rustningshästars wanskötsel och otillåtna bruk m. m., synes förfarandet böra blifwa enahanda, som med Police-mål i allmänhet.

I afseende på behandlingen af de under sjunde titeln uppförde mål, så Comiteerne i underdånighet föreslå:

1:o Att, med undantag af Landtmätare i orterne, alla de Embets- eller Tjenstemän, som omedelbart i något af Rikets Collegier förut skolat stå till rätta, eller de der höra till något Embetswerk, som lyder omedelbart under Eder Kongl. Maj:t, må hädanefter af Collegii eller Werkets Advocat-Fiskal eller Ombudsman anklagas inför Hof-Rätt, hwarwid torde wara att iakttaga, det Krigs-Hof-Rätten blir Domstol för dem, som höra till Krigsstaten, och att, hwad särskildt angår Consulerne, hwilka för sin Embets-förwaltning utom Riket, måste inom Riket äga ett enda och för dem alla gifwet Embets-forum, talan emot dem, så wäl i fråga om answar för Embetsfel, som i ersättnings-wäg, uti Swea Hof-Rätt utföres.

2:o Att de i orterne tjenstgörande Landtmätare, äfwen för de Embets-göromål, som icke höra till Under-Domstolarnes pröfning, likwäl inför desse Domstolar må swara, då de för fel ställas

under tilltal, sedan genom Kongl. Brefwet af d. 8 April 1788 är stadgadt, att om, wid pröfning af skiftes-förrättning, Under-Domstol finner Landtmätare hafwa felat, samma Domstol också äger att answaret derföre utstaka: dock torde det tillika böra förordnas, icke allena att den pröfning, hwartill Under-Rätts dom, enligt åberopade Kongl. Brefwet, hittills skolat i de deruti omtalade mål underställas Kammar-Collegium, framdeles må tillkomma Hof-Rätt, utan ock att lika undersökning jemwäl i andra mål, angående Landtmätares Embets-fel, skall iakttagas.

3:o Att stridigheter om arfwoden för Landtmätare eller annan Embets- eller Tiensteman må bedömmas af den Rätt, hwarunder han för Embetet eller tjensten lyder.

4:o Att de mål, rörande wiße Embets- eller Tjenstemäns answar för fel i Embete eller Tjenst, som hittills beswärs-wis ingått till de administrerande Collegierne, hädanefter på lika sätt fullföljas i Hof-Rätt; och

5:o Att, när anmärkningar wid Redogörares räkenskaper wäckas hos de administrerande Werken, deße måge deröfwer infordra Redogörarens förklaring och jemwäl sedermera sjelfwe resolvera; hwarefter resolutionen Redogöraren tillställes: anmäler han ej klander deremot inom wiß tid, må han anses hafwa medgifwit hwad densamma innehåller, och den således gå i werkställighet; men är han dermed mißnöjd, äge han att äska ordent-

lig pröfning af saken i Kammar-Rätten. Denna Rätt, hwilken i sitt närwarande skick är at anse, icke för ett administrerande Collegium, utan för en bland Rikets werkliga Domstolar, synes böra under sådan egenskap betraktas uti alla ämål, som till deß afgörande höra; hwaraf ock skulle följa, att i de beslut, som der meddelas, ändring icke må sökas annorstädes, än i Högsta Domstolen.

Till slut wilja Comitéerna i underdånighet hafwa anmärkt, att ehuru de i detta Betänkande upptagne ciwila ämnen blifwit i allmänhet benämnda för twister, i ändamål att beteckna den egenskap, som borde föranleda deras skiljande från de administrerande myndigheterne, meningen derwid likwäl ej warit, att icke åtskillige af deße ämnen skulle kunna äfwen executions-wis behandlas. Twertom blir det just en följd af deras, sålunda erkända natur af rätts-frågor, att, om förhållandet finnes klart och ostridigt, Executorn kan utan uppehåll, förhjelpa den sökande, wåre sig Cronan eller enskild, till sin lagliga rätt.

De Ledamöter, som i flera eller färre delar skiljt sig ifrån hwad Betänkandet innehåller, å-

Betoga i underdånighet sina särskilda meningar, intagne i de Protocoll, som finnas bilagde.

Comitéerne framhärda med djupaste wördnad, trohet och nit

Stormägtigste Allernådigste Konung

Eders Kongl. Maj:ts

Allerunderdånigste och Tropligtigste Tjenare och Undersåtare.

Fredr. Gyllenborg. M. Rosenblad.
Sal. Löfvenskjöld. Gabr. Poppius. J. R. Blom.
J. Mannerstam. A. Mannerheim.
E. J. Bergenskjöld. Dan. Edelcreutz.
G. W. af Tibell. E. Rolén.
B. Sandels. Joh. Gust. Branting.
O. Zenius. Carl Magn. Robsom.
J. G. Richert. G. M. Danckwardt.
Pehr Staaff. E. G. Holm.
P. A. Granberg.

A. J. Wahlenstjerna.

Stockholm den 6 April 1820.

Protocoll, hållit den 4 Mars 1820 wid allmänt sammanträde af Kongl. Lag-Comitéen, samt de af Kongl. Maj:t i Nåder förordnade Comitéer, dels för Styrelse-werkens reglerande, dels för de ekonomiska Författningarnes öfwerseende.

Närwarande:

Hans Excellence, Justitiä-Stats-Ministern, Herr Grefwe Gyllenborg.
Hans Excellence, Stats-Rådet, Herr Grefwe Rosenblad.
Herr Presidenten, Friherre Löfwenskföld.
Herr Justitie-Rådet Blom.
Herr Justitie-Rådet Mannerstam.
Herr Justitie-Ombudsmannen, Friherre Mannerheim.
Herr tillförordnade Justitie-Cancelleren Bergenskjöld.
Herr General-Majoren af Tibell.
Herr Vice Presidenten Rolén.
Herr vice Presidenten Sandels.
Herr Kammar-Rådet Branting.
Herr Commerce-Rådet Zenius.
Herr Bergs-Rådet Robson.
Herr Expeditions-Sekreteraren Richert.
Herr Assessoren Danckwardt.
Herr Advocat-Fiskalen Staaf.
Herr Secreteraren Granberg.

Hans Excellence, Herr Grefwen och Justitie-Stats-Ministern tillkännagaf, att sedan Kongl. Maj:t uti nådig Skrifwelse af den 21 Maji näst

lidet år till så wäl Lag-Comitéen, som de dels till Styrelsewerkens regerande och dels till ekonomiska Författningarnes öfwerseende, i nåder förordnade Comitéer, att, under utarbetande af Förslager till de åndringar uti nu gällande Lagar och Författningar, dem Comitéerne kunde anse nödige, noga tillse, det alla råttegångs-frågor warda skiljde från de allmänna ärender, som tillhöra de administrativa myndigheterne, på det, att den befattning, som deße myndigheter hittills ägt med ämnen, hwilka, efter deras egenskap böra tillkomma domare-makten, framdeles må upphöra; och i följd häraf arbetande Ledamöterne i Lag-Comitéen, i förening med Ledamöterne i sistbemälte Comitéer, förehaft granskningen och utredandet af de ämnen och ärender, som för det närwarande höra till de administrativa myndigheternes pröfning och afgörande, men hwilka kunde anses egentligen utgöra rätts-frågor, som således borde af domare-makten behandlas; samt förslag i öfwerensstämmelse med de fleste meningarne blifwit författadt till det underdåniga utlåtande, som i afseende härå ansetts böra af Comitéerne gemensamt till Kongl Maj:t afgifwas; så hade detta sammanträde blifwit utsatt, i ändamål att nämnde förslag måtte hos Comitéernes samtlige Ledamöter komma i öfwerwägande.

Kongl. Maj:ts ofwanåberopade nådiga Bref upplästes, åfwensom åtskillige förteckningar, hwilka woro upprättade öfwer de nu till Krigs-, Kammar-, Bergs- och Commerce-Collegiernes åtgärd hörande, dels judicielle, dels administrativa mål och ärender, tillika med förberörde förslag; och som

det anmältes, att Kammar-Rådet Branting ej öfwerwarit de öfwerläggningar, efter hwilka detta förslag blifwit uppgjordt, men förut skrifteligen afgifwit sin särskilda mening i ämnet till de för Styrelsewerkens reglerande och ekonomiska Författningarnes öfwerseende förordnade Comitée, blef nu besagde särskilda mening utur deße Comitéers Protocoll för d. 24 October 1819 jemwäl uppläst, så lydande:

Transumt af Protocollet, hållet den 24 October 1819 wid sammanträde af Comitéerne för Styrelsewerkens reglerande och de ekonomiska Författningarnes öfwerseende.

— — — — — — — — —

Uppläste Kammar-Rådet Branting ett så lydande anförande:

Då Kongl. Maj:t i nådig Skrifwelse af den 21 sistlidne Maji täckts förordna, att, wid upprättande Förslag till sammandrag och utarbetande af gällande Lagar och Författningar i Riket, noga bör tillses, att alla rätts-frågor blifwa skiljde från allmänna ärender, som tillhöra de administratiwa myndigheterne, på det den befattning, som deßa myndigheter hittills ägt med ämnen, hwilka, efter deras egenskap böra tillkomma den oberoende domare-makten, framdeles må upphöra; så blifwer nödigt, att hafwa eller få bestämdt hwad med sådane rätts-frågor skall förstås.

Efter det begrepp, hwartill sjelfwa ordet: Rättsfråga, i deß allmänna och widsträcktaste be-

märkelse synes gifwa anledning, skulle under det=ta namn böra dragas och begripas allt det, som rörer enskildta personers och egendomars rätt, förmån, skyldigheter, tunga eller beswär; af hwad beskaffenhet de wara måge, derom fråga eller twist kan uppkomma. Med ett sådant förstånd skulle, bland de ärender, som Kammar=Collegium nu tillhöra till Rättsfrågor böra räknas: alla mål, som innefatta stridighet om större eller mindre andelstagande i wägrödning och brobyggnad, Gästgifweri, Färjstäders och Krogars hållande, Gästgifware=, Reserv=, Håll= och Kronoskjutsningars utgörande eller befrielse derifrån: Twister om jord emellan Kronohemman, samt deß skiftande: om åbo= och besittnings=rätter, jemte företräde till skatteköp å sådane hemman: Om beräknande och utgörande till större eller mindre belopp af Kronans Räntor och Bewillningar, Tull= och Accis=afgifter med flere allmänna utskylder: om Hus=syner å Landshöfdinge=Residencer och Boställen, upplåtne eller arrenderade Kungsgårdar, Kungsladugårdar och andre Kronans Lägenheter, samt Krono=hemman, jemte twister om besittning derå: om förmedling å Hemman och Lägenheter till mantal eller räntor för större eller mindre del: om rätta beloppet af Krono=tionde: om räntetagares och ränte=gifwares inbördes rättigheter och skyldigheter, i anseende till indelte Räntors och anslagen Kronotiondes utgörande, lösande eller forslande: om Knekte= och Båtsmans=Contracter fullgörande, samt deraf uppkommande följder: om gamla mantalens rätta storlek och rättelser i Kronans Jordeböcker: om bättre rätt till besittning af Krono=Rusthåll, samt

Rustnings-rättigheters utöfning: om Lots-hemman och andra till lotsning tjenlige lägenheters anslående; om uppodlingars företagande å hemman, försålde till Skatte, under Bruk, med wilkor, att åboerne böra sitta odrifne: om rätt och besittnings-tid till och å uppodlingar af okändig mark på Boställen, Prestbol och Krono-allmänningar, samt twister om bättre rätt till uppodlingar å Allmänningar och Kronoparker: om Landtmätares arfwoden, underhåll och resepenningar: om Preste-rättigheter emellan gifware och tagare: om fattige och sjuke personers wård, underhåll och boningsställe: om Posthemmans friheter och skyldigheter: om Mjölqwarnars, Sågars och Stampwerks anläggande: om frihet att idka brännwins-bränning: om taxa å kohlprisen utom Bergslag: om Krono-nybyggens anläggande och frihets-år derå: om företrädesrätt till Öde-hemmans och lägenheters upptagande, samt frihets-år derå: om reglering af kalkbränningen på Gottland: om deltagande i Kyrko-, Prestegårds-, Sockne- och Fattigstugu- samt Tings-hus-byggnader: om byten och liqvidationer emellan Kronan och enskildta personer: om Roterings-skyttningar och förändringar: om återwinnande af Säteri-, Rå- och Rörs- samt Insockne Frälse-hemmans friheter: om ersättning och införsel för Skatte-rätts- och andra ränte-fordringar hos Kronan: om beloppet af Mantal, Räntor och Krono-tionde å nya hemman och lägenheter: om tilldelning af Recognitions-skog åt Bruk och upptagne lägenheter, samt mål, rörande fel och förseelser i Tjensten af de under Kammar-Collegio lydande Tjenstemän och Betjente, tillika med Embets-

och Tjenstemän wid Landtmäteri-staten och Tull-werket.

Uti alla deßa ärender, der anledning till twist kan uppkomma eller äga rum, antingen emellan Kronan och enskildta personer, eller emellan deßa sistnämnde inbördes, åfwensom i stridigheter emellan Kronan och enskildte, angående slutne Contracters och Afhandlingars rätta förstånd och uraktlåtne fullgörande med deraf uppkommande följder, samt flere andra sådane twister, skulle få wål Konungens Befallningshafwandes, som Kammar-Collegii handläggning för den del, som hwar och en af dem, enligt gällande föreskrifter, hittills wanligen tillhört, hädanefter komma att upphöra; efter hwilken grund, och då af en ansökan med wißhet icke alltid kan föreses, huruwida det, som å andra sidan fordras och påstås, å den andra bestrides eller icke, samt de omständigheter, som kunna göra en sak twistig eller ock ostridig, fordra en wiß pröfning, som utslår olika efter hwarje saks olika beskaffenhet, samt de pröfwandes skiljaktiga öfwertygelse, åfwen handräcknings-, utsöknings och skuldfordrings-mål, i allmänhet torde böra skiljas från Konungens Befallningshafwandes behandling, samt Executions-werket hos deße Embetsmän således inskränkas till werkställighet och utmätning af det, som genom de wanliga Domstolars laga kraftwundne eller faststälde beslut blifwit ådömdt, samt till påförde och oöfwerklagade Krono-skatters utsökande.

Om twistige Cameral- och Hushållnings-mål,

som nu utredas och afgöras hos Konungens Befallningshafwande och Kammar-Collegium, samt de ärender, som nu upptagas och pröfwas af de öfrige Kongl. Collegierne, hwilka hittills ägt beslutnings- eller domare-rätt, hwart och ett efter målens natur och egenskap, från deßa Werk för framtiden, efter ofwananförde grunder skola skiljas; så minskas ofelbart deras befattningar i betydlig mån och de återstående pure administrativa åtgärder skulle i sådant fall kunna besörjas af ett inskränktare antal Ledamöter och Betjening, derest icke alla deßa Werk, enligt det förslag, som redan blifwit gjordt och kändt är, helt och hållet borde afskaffas; men, då Kongl. Maj:ts högstberörde nådiga Skrifwelse lemnar fullkomlig anledning dertill, att de Kongl. Collegierne komma att bibehållas, kan jag icke föreställa mig, att deß höga och nådiga tanka må wara, att från deßa Collegiers handläggning i allmänhet skilja alla sådane mål och ärender, som hittills dithört och der ännu behandlas, oaktadt de innefatta twist angående de rättigheter och skyldigheter, antingen emellan Kronan och enskildta personer, eller emellan sådane personer inbördes, så snart den rörer de hemman, lägenheter, werk och inrättningar, som ostridigt äro Kronan tillhörige, eller angår rättigheter, skyldigheter, prästationer eller beswär, som hafwa inflytande på Kronans eller det allmännas rätt och bestånd eller ordnings bibehållande i Riks-hushållningen.

I denna öfwertygelse styrkes jag synnerligast af följande skäl:

1:o Att de administrativa åtgärderne hafva ett så nära och ofta oskiljaktigt sammanhang med de i samma ämnen uppkommande twistigheter eller så kallade rätts-frågor, att de icke utan olägenhet och befarade skiljaktiga meningar om Författningarnes rätta förstånd och deraf uppkommande olika och stridiga tillämpningar, kunna från hwarandra skiljas och af särskilda Auctoriteter behandlas; äfwensom beslut i twistiga hushålls-ärender fordra en icke hastigt förwärfwad noggrann kännedom af den allmänna hushålls-ställningen i Riket till sitt upphof, widd, föremål och sammansättning. Härom synes högsalig Konung Carl XI äfwen mot slutet af sin utmärkt wisa regering hafwa warit fullkomligen öfwertygad, då högstbemälte Herre i Bref till samtelige Hof-Rätterne och Kammar-Collegium af den 23 November 1694 förklarat: att som irringar förelupit icke allenast i Under- utan ock Öfwer-Rätter i frågor och stridigheter, som uppkommit om Sämje- och Stadge-Hemmans- samt Stubbe-rättighets wilkor, hwilken irring merendels deraf blifwit förorsakad, att Domaren, för brist af de dertill hörande documenter, skäl och bewis i så beskaffade mål icke kunnat komma till den sanningens grund och upplysning, som sig bör; alltså och emedan man utur Kongl. Kammar-Archivi-Handlingar och dess trowärdiga år från år uppsatte annotationer om sådant bästa efterrättelsen kan hämta, ty skulle icke allenast, när sådane twistigheter derefter i Hof-Rätten sig yppade, de till Kammar-Collegii skärskådande och de-

kistion remitteras, utan ock Lagmän och Häradshöfdingar antydas, att med sådane saker sig icke befatta, så framt ej Landshöfdingarne eller Kammar-Collegium från sielfwa orten någon widare undersökning derom åstundade eller begärte.

2:o Att, om rätts-frågor af Cameral- och den allmänna hushållningen i Riket rörande egenskap, skulle skiljas från Landshöfdingarne och Collegierne, deße frågor då komma att öfwerlemnas till afgörande wid de wanliga Domstolarne i Lands-orterne, samt Rikets Hof-Rätter, hwilkas Ordförande och Ledamöter i allmänhet, åtminstone för det närwarande och förmodligen under en längre framtid, komme att sakna nödig kännedom af deßa ärender och de Författningar, som fordras för grundläggning af besluten.

3:o Att för detta ändamåls säkra winnande fordras tillgång på Jordeböcker, Skattläggnings-methoder, Räkenskaper samt utfärdade Författningar i deßa ämnen och detta icke allenast för sednare, utan äfwen för äldre förflutne tider; hwilka Handlingar wid de wanliga Domstolarne och i Hof-Rätterne sällan, eller på något ställe endast till en ofullständig del finnas, men deremot hos Collegierne och Landshöfdingarne äro att tillgå; warande anskaffandet af meranämnde för hwarje ort och ställe oumgängliga Handlingar icke lätt werkstäld, då, utom Hof-Rätterne, i hwarje Län finnas flere Under-Domstolar.

4:o Att, Under-Domares och Hof-Rätternes Ledamöters, samt deras Betjenings antal nödwändigt måste ökas i mån af de tillkommande flere nya befattningar, wid hwilket förhållande Staten troligen, skulle få widkännas större lönings-utgifter, än som swarade mot den besparing, hwilken genom Collegiernes indragning eller minskning till personalen kunde winnas.

5:o Att, då Under-Domstolarne på landet icke hafwa permanente sammanträden, afgörandet af deße twister derstädes således icke kan gå skyndsammare, men ofta ankomma på längre tid, än hos Konungens Befallningshafwande, som i så beskaffade mål wanligen utgör det enda handläggningsstället inom landsorten. Hwad Hof-Rätterne åter angå, så wisar erfarenheten, att twistemål der icke kunna fortare afgöras, än i Collegierne; och

6:o Att, i händelse de ifrågawarande mål skola skiljas från Konungens Befallningshafwandes och Collegiernes handläggning, samt den ordning således rubbas, hwars fullkomnande under sist förflutne secler utgjort ett wigtigt och alltid för nödigt ansett föremål, så måste hela rättegångs-sättet samt föreskrifterne om tid och ställe till ändrings sökande och fullgörande af prästanda förändras; hwilket allt, såsom rörande en allmänhets rättigheter och skyldigheter uti många betydliga delar och omständigheter fordrar den mest granlaga beredning och noggranna öfwerwägande, innan samma allmänhet föres inpå nya för den

främmande lagsöknings- och rättegångs-wägar, hwarwid äfwen torde böra komma i beräkning, att bewakningssättet af ärender i Hof-Rätterne fordrar en beswärligare och kostsammare åtgärd, än den, som uti Collegierne för de flesta mål är stadgad och begagnas.

På deßa skäl tror jag mig kunna yttra den förmodan, att med de i Kongl. Maj:ts nådiga Skrifwelse omförmälte rätts-frågor och deras skiljande från de allmänna ärender, som böra tillhöra de såkallade administrativa myndigheter, andre rätts-frågor icke lära wara afsedde eller förstådde, än sådane, som äro af den egenskap, att de hittills haft och hädanefter komma att bibehålla deras grund och föreskrift i Rikets allmänna Lag och deröfwer utgifne förklaringar, samt sådane mål och ärender, som, ehuru om dem särskildte Författningar utkommit, likwäl endast angå enskildte personers rättigheter och skyldigheter till hwarandra; men att deremot när deßa för någon del tillika kunna röra Kronans egendomar, werk, räntor och allmänna beswär, eller hafwa något hufwudsakligt sammanhang med eller inflytande på den allmänna hushållningen i Riket och de derföre bestämda ordningar, eller röra emellan Kronan och enskildte slutne Contracter om allmänna tillhörigheter eller behof, de wanliga Domstolarne då icke måge äga rätt, att om det Kronan tillhör, eller henne rörer, något förordna widare, än i de fall, der twist uppstår emellan Krono-hemman eller Krono-allmänning och Kronopark å ena, samt Skatte- eller Frälsejord å andra sidan om Rågång

eller jaga ägoskillnad; hwilken fördelning synes närmast instämma med den i 10 Cap. 16 och 26 §. §. Rättegångs-Balken lagde grund och i den sednare §. gifne föreskrift, att de mål, som angå den allmänna hushållningen i Riket; Kronones hwarjehanda Ingälder, så ock de, som någons tjenst, högre eller ringare, och fel deri röra, böra pröfwas och dömmas af dem, som Konungen wård och inseende deröfwer betrott hafwer, efter thy som i särskildta stadgar derom säges.

Ibland de mål, som enligt ofwannämnde grunder rätteligen torde böra tillhöra de wanlige Domstolarnes åtgärd och pröfning, äro likwäl några, som hittills blifwit upptagne och afgjorde hos Konungens Befallningshafwande och Kammar-Collegium, men i egenskap af rätts-frågor från desza sisträmnda ställen, efter min tanka kunna skiljas: såsom twister om Räntetagares och Räntegifwares inbördes rättigheter och skyldigheter, i anseende till indelte Räntors och Krono-tiondes utgörande, lösande eller forslande, då fråga tillika icke är om sådane Räntors egenskap, belopp eller bestånd: twistigheter om uppodlingars företagande å de under Bruk till Skatte försålde hemman, med förbehåll, att åboerne böra sitta odrifne: om Landtmätares arfwoden och resepenningar, då de äro stridige: om Preste-rättigheters utgörande af Församlingarne till Presterskapet, af hwad beskaffenhet de wara måge: om fattige och sjuke personers wård, underhåll och boningsställe: om kolprisen emellan Bruken och Allmogen, samt om

dele-

deltagande i Kyrko-, Prestegårds-, Sockne- och Fattigstugu- jemte Tingshus-byggnader, med flere dylika twister, som egentligen icke röra Kronans rätt, eller hafwa direct inflytande på den allmänna styrelsen och hushållningen i Riket.

Deremot, och som wid den af Herrar Comiterade företagne granskning och förbättring af 1734 års allmänna Lag, åtskillige ämnen och föreskrifter, nu hörande till de wanliga Domstolars handläggning, lära funnits, som med skäl böra och kunna från allmänna Lagen uteslutas och med detsamma skiljas från deße Domstolars åtgärd, samt öfwerlemnas till de i 10 Cap. 26 § Rättegångs-Balken omförmälte Autoriteter, med hwilkas öfrige befattningar deße mål skola hafwa en närmare eller oskiljaktig egenskap; så lärer en sådan öfwerflyttning till iakttagande komma i beräkning; men om detta wid de ekonomiska sammandragen må sättas i werkställighet, innan den nya allmänna Lagen slutligen hunnit utarbetas, samt af Konung och Ständer granskas, antagas och fastställas, derom torde särskild föreskrift böra afwaktas.

Utom deßa mål och ärender finnas några, som, efter min tanka, med skäl kunna och böra skiljas från de wanliga Domstolarne. Af denna egenskap får jag nämna twister, huruwida hemman och lägenheter skola anses af krono- eller skatte-natur, hwilka twister, wid utsatte särskilda förhållanden, genom 41 §. i Kongl. Resolutionen på Allmogens beswär den 29 November 1756

och Tjenstemän wid Landtmäteri-staten och Tull-werket.

Uti alla deßa ärender, der anledning till twist kan uppkomma eller äga rum, antingen emellan Kronan och enskildta personer, eller emellan deßa sistnämnde inbördes, äfwensom i stridigheter emellan Kronan och enskildte, angående slutne Contracters och Afhandlingars rätta förstånd och uraktlåtne fullgörande med deraf uppkommande följder, samt flere andra sådane twister, skulle få wål Konungens Befallningshafwandes, som Kammar-Collegii handläggning för den del, som hwar och en af dem, enligt gällande föreskrifter, hittills wanligen tillhört, hädanefter komma att upphöra; efter hwilken grund, och då af en ansökan med wißhet icke alltid kan föreses, huruwida det, som å andra sidan fordras och påstås, å den andra bestrides eller icke, samt de omständigheter, som kunna göra en sak twistig eller ock ostridig, fordra en wiß pröfning, som utslår olika efter hwarje saks olika beskaffenhet, samt de pröfwandes skiljaktiga öfwertygelse, äfwen handräcknings-, utsöknings och skuldfordrings-mål, i allmänhet torde böra skiljas från Konungens Befallningshafwandes behandling, samt Executions-werket hos deße Embetsmän således inskränkas till werkställighet och utmätning af det, som genom de wanliga Domstolars laga kraftwundne eller fastställde beslut blifwit ådömdt, samt till påförde och oöfwerklagade Krono-skatters utsökande.

Om twistige Cameral- och Hushållnings-mål,

som nu utredas och afgöras hos Konungens Befallningshafwande och Kammar-Collegium, samt de ärender, som nu upptagas och pröfwas af de öfrige Kongl. Collegierne, hwilka hittills ägt beslutnings- eller domare-rätt, hwart och ett efter målens natur och egenskap, från deßa Werk för framtiden, efter ofwananförde grunder skola skiljas; så minskas ofelbart deras befattningar i betydlig mån och de återstående pure administrativa åtgärder skulle i sådant fall kunna besörjas af ett inskränktare antal Ledamöter och Betjening, dereft icke alla deßa Werk, enligt det förslag, som redan blifwit gjordt och kändt är, helt och hållet borde afskaffas; men, då Kongl. Maj:ts högstberörde nådiga Skrifwelse lemnar fullkomlig anledning dertill, att de Kongl. Collegierne komma att bibehållas, kan jag icke föreställa mig, att deß höga och nådiga tanka må wara, att från deßa Collegiers handläggning i allmänhet skilja alla sådane mål och ärender, som hittills dithört och der ännu behandlas, oaktadt de innefatta twist angående de rättigheter och skyldigheter, antingen emellan Kronan och enskildta personer, eller emellan sådane personer inbördes, så snart den rörer de hemman, lägenheter, werk och inrättningar, som ostridigt äro Kronan tillhörige, eller angår rättigheter, skyldigheter, prästationer eller beswär, som hafwa inflytande på Kronans eller det allmännas rätt och bestånd eller ordnings bibehållande i Riks-hushållningen.

I denna öfwertygelse styrkes jag synnerligast af följande skäl;

110. Att de administrativa åtgärderne hafwa ett så nära och ofta oskiljaktigt sammanhang med de i samma ämnen uppkommande twistigheter eller så kallade rätts-frågor, att de icke utan olägenhet och befarade skiljaktiga meningar om Författningarnes rätta förstånd och deraf uppkommande olika och stridiga tillämpningar, kunna från hwarandra skiljas och af särskildta Auctoriteter behandlas; äfwensom beslut i twistiga hushålls-ärender fordra en icke hastigt förwärfwad noggrann kännedom af den allmänna hushålls-ställningen i Riket till sitt upphof, widd, föremål och sammansättning. Härom synes högsalig Konung Carl XI äfwen mot slutet af sin utmärkt wisa regering hafwa warit fullkomligen öfwertygad; då högstbemälte Herre i Bref till samtelige Hof-Rätterne och Kammar-Collegium af den 23 November 1694 förklarat: att som irringar förelupit icke allenast i Under- utan ock Öfwer-Rätter i frågor och stridigheter, som uppkommit om Sämje- och Stadge-Hemmans- samt Stubbe-rättighets willkor, hwilken irring merendels deraf blifwit förorsakad, att Domaren, för brist af de dertill hörande documenter, skäl och bewis i så beskaffade mål icke kunnat komma till den sanningens grund och upplysning, som sig bör; alltså och emedan man utur Kongl. Kammar-Archivi-Handlingar och dess trowärdige år från år uppsatte annotationer om sådant bästa efterrättelsen kan hämta, ty skulle icke allenast, när sådane twistigheter derefter i Hof-Rätten sig yppade, de till Kammar-Collegii skärskådande och de-

kiston remitteras, utan ock Lagmän och Häradshöfdingar antydas, att med sådane saker sig icke befatta, så framt ej Landshöfdingarne eller Kammar-Collegium från sjelfwa orten någon widare undersökning derom åstundade eller begärte.

2:o Att, om rätts-frågor af Cameral- och den allmänna hushållningen i Riket rörande egenskap, skulle skiljas från Landshöfdingarne och Collegierne, deße frågor då komma att öfwerlemnas till afgörande wid de wanliga Domstolarne i Landsorterne, samt Rikets Hof-Rätter, hwilkas Ordförande och Ledamöter i allmänhet; åtminstone för det närwarande och förmodligen under en längre framtid, komme att sakna nödig kännedom af deßa ärender och de Författningar, som fordras för grundläggning af besluten.

3:o Att för detta ändamåls säkra winnande fordras tillgång på Jordeböcker, Skattläggnings-methoder, Räkenskaper samt utfärdade Författningar i deßa ämnen och detta icke allenast för sednare, utan äfwen för äldre förflutne tider; hwilka Handlingar wid de wanliga Domstolarne och i Hof-Rätterne sällan, eller på något ställe endast till en ofullständig del finnas, men deremot hos Collegierne och Landshöfdingarne äro att tillgå: warande anskaffandet af merandumde för hwarje ort och ställe oumgängliga Handlingar icke lätt werkställd, då, utom Hof-Rätterne, i hwarje Län finnas flere Under-Domstolar.

4:o Att, Under-Domares och Hof-Rätternes Ledamöters, samt deras Betjenings antal nödwändigt måste ökas i mån af de tillkommande flere nya befattningar, wid hwilket förhållande Staten troligen, skulle få widkännas större lönings-utgifter, än som swarade mot den besparing, hwilken genom Collegiernes indragning eller minskning till personalen kunde winnas.

5:o Att, då Under-Domstolarne på landet icke hafwa permanente sammanträden, afgörandet af deße twister derstädes således icke kan gå skyndsammare, men ofta ankomma på längre tid, än hos Konungens Befallningshafwande, som i så beskaffade mål wanligen utgör det enda handläggningsstället inom landsorten. Hwad Hof-Rätterne åter angå, så wisar erfarenheten, att twistemål der icke kunna fortare afgöras, än i Collegierne; och

6:o Att, i händelse de ifrågawarande mål skola skiljas från Konungens Befallningshafwandes och Collegiernes handläggning, samt den ordning således rubbas, hwars fullkomnande under sist förflutne secler utgjort ett wigtigt och alltid för nödigt ansett föremål, så måste hela rättegångs-sättet samt föreskrifterne om tid och ställe till ändrings sökande och fullgörande af prästanda förändras; hwilket allt, såsom rörande en allmänhets rättigheter och skyldigheter uti många betydliga delar och omständigheter fordrar den mest granntlaga beredning och noggranna öfwerwägande, innan samma allmänhet föres inpå nya för den

främmande lagsöknings- och rättegångs-wägar, hwarwid äfwen torde böra komma i beräkning, att bewakningssättet af ärender i Hof-Rätterne fordrar en beswärligare och kostsammare åtgärd, än den, som uti Collegierne för de flesta mål är stadgad och begagnas.

På deßa skäl tror jag mig kunna yttra den förmodan, att med de i Kongl. Maj:ts nådiga Skrifwelse omförmälte rätts-frågor och deras skiljande från de allmänna ärender, som böra tillhöra de såkallade administrativa myndigheter, andre rätts-frågor icke lära wara afsedde eller förstädde, än sådane, som äro af den egenskap, att de hittills haft och hädanefter komma att bibehålla deras grund och föreskrift i Rikets allmänna Lag och deröfwer utgifne förklaringar, samt sådane mål och ärender, som, ehuru om dem särskildte Författningar utkommit, likwäl endast angå enskildte personers rättigheter och skyldigheter till hwarandra; men att deremot när deßa för någon del tillika kunna röra Kronans egendomar, werk, räntor och allmänna beswär, eller hafwa något hufwudsakligt sammanhang med eller inflytande på den allmänna hushållningen i Riket och de derföre bestämda ordningar, eller röra emellan Kronan och enskildte slutne Contracter om allmänna tillhörigheter eller behof, de wanliga Domstolarne då icke måge äga rätt, att om det Kronan tillhör, eller henne rörer, något förordna widare, än i de fall, der twist uppstår emellan Krono-hemman eller Krono-allmänning och Kronopark å ena, samt Skatte- eller Frälsejord å andra sidan om Rågång

eller jaga ägoskillnad; hwilken fördelning synes närmast instämma med den i 10 Cap. 16 och 26 §. §. Rättegångs-Balken lagde grund och i den sednare §. gifne föreskrift, att de mål, som angå den allmänna hushållningen i Riket; Kronones hwarjehanda Ingälder, så ock de, som någons tjenst, högre eller ringare, och fel deri röra, böra pröfwas och dömmas af dem, som Konungen wård och inseende deröfwer betrott hafwer, efter thy som i särskildta stadgar derom säges.

Ibland de mål, som enligt ofwannämnde grunder rätteligen torde böra tillhöra de wanlige Domstolarnes åtgärd och pröfning, äro likwäl några, som hittills blifwit upptagne och afgjorde hos Konungens Befallningshafwande och Kammar-Collegium, men i egenskap af rätts-frågor från desza sistnämnda ställen, efter min tanka kunna skiljas: såsom twister om Räntetagares och Räntegifwares inbördes rättigheter och skyldigheter, i anseende till indelte Räntors och Krono-tiondes utgörande, lösande eller förslande, då fråga tillika icke är om sådane Räntors egenskap, belopp eller bestånd: twistigheter om uppodlingars företagande å de under Bruk till Skatte försålde hemman, med förbehåll, att åboerne böra sitta odrifne: om Landtmätares arfwoden och resepenningar; då de äro stridige: om Preste-rättigheters utgörande af Församlingarne till Presterskapet, af hwad beskaffenhet de wara måge: om fattige och sjuke personers wård, underhåll och boningsställe: om kolpriset emellan Bruken och Allmogen, samt om

del-

deltagande i Kyrko-, Prestegårds-, Sockne- och Fattigstugu- jemte Tingshus-byggnader, med flere dylika twister, som egentligen icke röra Kronans rätt, eller hafwa direct inflytande på den allmänna styrelsen och hushållningen i Riket.

Deremot, och som wid den af Herrar Comiterade företagne granskning och förbättring af 1734 års allmänna Lag, åtskillige ämnen och föreskrifter, nu hörande till de wanliga Domstolars handläggning, låra funnits, som med skäl böra och kunna från allmänna Lagen uteslutas och med detsamma skiljas från deße Domstolars åtgärd, samt öfwerlemnas till de i 10 Cap. 26 § Rättegångs-Balken omförmälte Autoriteter, med hwilkas öfrige befattningar deße mål skola hafwa en närmare eller oskiljaktig egenskap; så lärer en sådan öfwerflyttning till iakttagande komma i beräkning; men om detta wid de ekonomiska sammandragen må sättas i werkställighet, innan den nya allmänna Lagen slutligen hunnit utarbetas, samt af Konung och Ständer granskas, antagas och fastställas, derom torde särskild föreskrift böra afwaktas.

Utom deßa mål och ärender finnas några, som, efter min tanka, med skäl kunna och böra skiljas från de wanliga Domstolarne. Af denna egenskap får jag nämna twister, huruwida hemman och lägenheter skola anses af krono- eller skatte-natur, hwilka twister, wid utsatte särskildta förhållanden, genom 41 §. i Kongl. Resolutionen på Allmogens beswär den 29 November 1756

blifwit förklarade att höra till wederbörande Domstolars i orten upptagande och afgörande. Den anmärkning torde härwid äga rum, att, ehwad frågan beror derpå, om ett sådant hemman eller lägenhet i äldre eller sednare tider blifwit löst till Skatte, eller icke, eller om en werkligen wunnen skatterätt, för en eller annan orsak blifwit förwerkad, något Werk icke kan wara i bättre tillfälle att utreda och känna beskaffenheten deraf, än Kammar-Collegium, som äger tillgång på de Jordeböcker och andre handlingar, som kunna upplysa rätta förhållandet. Af samma orsak tror jag, att de anspråk, som göras om ägande eller nyttjande rätt till större eller mindre del af Kronans Skogar, Allmänningar och Parker, hwilka antingen genom Skogs-Commißionens domar i äldre tider för sådane blifwit förklarade eller eljest derföre erkände, och med detsamma under Kronans disposition och wård hittills warit lemnade, böra från de wanlige Domstolarnes handläggning och pröfning skiljas. Det torde förtjena nogare uppmärksamhet, huru sådane mål kommit att derunder dragas wid andra tillfällen, än då fråga endast warit om rätter och af ålder antagen råskillnad. I 2 §. af den för Kammar-Collegium den 11 October 1734 utfärdade Instruction förordnas, att de twister, som om Kronans Allmänningar och annan jordaskillnad Kronohemman emellan förefalla, skola afgöras af wederbörande Landshöfdinge, och att beswär öfwer deß beslut höra till Kammar-Collegii upptagande; hwaraf synes följa, att påstående om tillwinning af Krono-allmännings skog och mark, belägen in-

om de allmänningens gränsor, der Rå och Rör af ålder warit, eller med dom blifwit gillade, eller andra märken af ålder för laga skillnad warit hållne, borde tillhöra Konungens Befallningshafwandes och Kammar-Collegii upptagande och pröfning. Härmed instämmer fullkomligen Kongl. Brefwet till samtlige Hof-Rätterne den 5 Januari 1685, som innehåller, att en och annan understått sig att begynna rättegångs-proceßer om någon rätt, rågång och skogs-skillnader inom och på Kronans Allmänningar och Ödemarker, samt att söka och practicera sig domar och fasta på uppröjde Ågor, Werk och Torp inom samma allmänningar. Till förekommande af detta mißbruk, förklarade Kongl. Maj:t deß alfwarliga wilja och befallning wara, att Hof-Rätterne icke allenast sjelfwe skulle afhålla sig ifrån slika uppå och inom Kronans Allmänningar och Ödemarker uppkommande twister om rågångar, skogs-delningar och några andra pretenderade rättigheter, utan ock förbjuda Lagmännen och Häradshöfdingarne, att derefter med sådane twister sig befatta, samt då hos Hof-Rätterne eller Under-Rätterne så beskaffade stridigheter förekomme, dem förwisa till Bergs-Collegium, i de orter der Bergwerk drifwas, men för andra orter till Kammar-Collegium, som derom, såsom annor Kronans inkomst och rättighet, hade att invigilera och till Kronans bästa förordna; hwaremot de twister, som uppkommo emellan Kronans allmänningar och privata angränsande ägor, om rätta skillnader och rågångar, borde afgöras uti de ordinarie Instantierne, sedan Kammar-Collegium och Landshöfdingen i orten derom blifwit under-

rättade, för att kunna förordna någon, som derwid toge Kronans intereße och rättigheter i akt; umwärkande likwäl Kongl. Resolutionen på Ridderskapets och Adelns beswär och angelägenheter af den 21 Febr. 1689, 6:te punkten, att de i Landsorterne hållna ransakningar om nya rågångar öfwer Kronans skogar och parker, samt de beswär, som deröfwer kunna blifwa anförde, borde i Kammar-Collegio upptagas och afgöras.

Till de skäl, med afseende hwarå jag trott mig kunna framställa deßa mina tankar, angående de så kallade rätts-frågor och de ställen, hwarest de böra pröfwas, torde jag slutligen få lägga den förmodan, att Kammar-Collegium och Rikets öfriga Collegier, som fått domare-rätt sig anförtrodd och densamma hittills utöfwat i de derunder hörande mål, kära hwar för sig kunna räknas för en lika oberoende domare-makt, som Rikets Hof-Rätter, så länge Collegiernes Ledamöter, genom aflagd Domare-ed, särskildt förbundne till lika skyldighet och answar, som Domare i allmänhet, och till hwilkas insigter och owäldighet ett lika säkert förtroende skäligen bör hysas, enligt 35 och 36 §. §. i den nu gällande Regerings-form icke innehafwa Förtroende-tjenster, och således, lika med alla andre Domare, icke kunna, utan medelst ransakning och dom, eller efter egna ansökningar från deras Embeten och Tjenster skiljas, befordras eller flyttas, så framt den omförmälte oberoende egenskapen bör anses häruti egentligen och rätteligen bestå.

Huruwida de skiljaktiga meningar om hwad med rätts-frågor skall förstås, som inom de sammanträdde Kongl. Comitéerne kunna uppstå, böra afhjelpas på det sätt, att pluralitetens tanka antages till rättesnöre för Comitéernes arbeten och förslag, eller om icke denna wigtiga omständighet, som har en betydlig inflytelse på samlingen och redactionen af de ekonomiska Författningarne genast bör i underdånighet anmälas till Kongl. Maj:ts höga pröfning och förordnande, det hemställes i ödmjukhet till H. Herr Baron, Presidenten och Commendeuren, samt Herrar Comiterades öfwerwägande. För min del tillstyrker jag den sistnämnde åtgärden.

Joh. Gust. Branting.

In fidem

L. A. Ekmark.

De af Lag-Comitéens Ledamöter, hwilka hwarken deltagit uti de förut förehafde öfwerläggningar, eller om hwad derwid är wordet tillgjordt haft tillfälle hittills taga kännedom, ansågo för sig nödigt, att, uti ett ämne af så stor wigt och omfattning, äga rådrum till närmare granskning och betänkande af det, som deruti blifwit föreslagit; och beslöts alltså, det anstalt skyndesammast skulle fogas om utskrifning af nödigt antal exemplar utaf merbesagde förslag, för att benämte Ledamöter utan dröjsmål tillställas, hwarom undertecknad Protocolls-förände borde besörja; hwarjemte

ss faststälides det Comitéerne åter skulle den 13 i denna månad sammanträda, då ytterligare öfwerläggning i frågan kommer att företagas.

Comitéerne åtskiljdes.

In fidem
A. J. Wahlstjerna.

Den 13 Martii.

Närwarande:

Hans Excellence, Justitiä-Stats-Ministern, Herr Grefwe Gyllenborg.
Hans Excellence, Stats-Rådet, Herr Grefwe Rosenblad.
Herr Presidenten, Friherre Löfwenskjöld.
Herr Justitie-Rådet Poppius.
Herr Justitie-Rådet Blom.
Herr Justitie-Rådet Mannerstam.
Herr Justitie-Ombudsmannen, Friherre Mannerheim.
Herr tillförordnade Justitie-Cancelleren Bergenskjöld.
Herr tillförordnade Öfwer-Ståthållaren, Landshöfdingen, Friherre Edelcreutz.
Herr General-Majoren af Tibell.
Herr Vice Presidenten Rolén.
Herr vice Presidenten Sandels.
Herr Kammar-Rådet Branting.
Herr Commerce-Rådet Zenius.
Herr Bergs-Rådet Robson.

Herr Expeditions-Sekreteraren Richert.
Herr Aßeßoren Danckwardt.
Herr Advocat-Fiskalen Staaf.
Herr Secreteraren Granberg.

Sedan, i följd af Comitéernes den 4 i denna månad widtagne beslut, nödige exemplar af förslaget till judiciella och administrativa ärendernes åtskiljande blifwit tillstälde i Protocollet för nämnde dag omförmälte Ledamöter af Lag-Comitéen, företogs nu detta förslag till granskning, och funno Comitéerne lämpligast, att genomgå de deruti upptagne titlar hwar efter annan och särskildt för hwarje mål fatta sitt beslut.

Härförinnan ansåg likwäl Hans Excellence m. m., Herr Grefwe Rosenblad, nödigt, att meddela Comitéene de generele åsigter, från hwilka Hans Excellence utgått wid pröfningen af förslaget i det hela, och dem Hans Excellence sammanfattat uti ett skrifteligt yttrande, som upplästes, så lydande:

Högst wigtig och grannlaga är frågan om bestämmandet af gränsen emellan Styrelsen och Domaren. Deraf beror på hwilkenderas afgörande ärenderne slutligen skola ankomma. Uti justitie-mål äger Konungen blott twå röster och det endast i det fall, då han är i Högsta Domstolen närwarande; men i alla ekonomiska ärender tillkommer honom ensam beslutande rätten. Ju mera desa senare förwandlas till justitie-saker, desto mera utwidgas Högsta Domstolens och minskas

Konungens makt, och så i omwändt förhållande. 19 och 21 §. §. uti Regerings-formen innehålla, att Högsta Domstolen äger förklara Lagen i sådane fall, som till Domares åtgärd höra, och att Konungen derwid har 2:ne röster, dem han i Stats-Rådet afgifwer. 88 §. stadgar, att Riksens Ständer äga ogilla de öfwer Civil- och Criminal-, samt Kyrko-Lag gifna förklaringar. Näst påföljande 89 §. tillägger Konungen rättighet stifta, förklara och ändra Lagar och Författningar, som Rikets Allmänna Hushållning röra, och i sådane mål äga Riksens Ständer endast önsknings-rätt, och 90 §. undantager från Riksens Ständers öfwerläggningar och pröfning frågor om Regerings- och Domare-makternes Beslut, Resolutioner och Utslag.

Här wisar sig rätta hufwud-råmärket emellan Regerings- och Domare-makterne, hwilken sednare attribut tillegnas, så wäl den förre, som den sednare. De Lagar, som Konungen, enligt 89 §. äger stifta, måste han wäl äfwen äga, att i förefallande mål sjelf tillämpa. I annat fall wore uppenbar stridighet emellan nyßnämnde, samt 19 och 88 §. §.

Högsta Domstolen tillkommer, såsom förut nämndt är, förklara Lagen i sådane fall, som till Domarens åtgärd höra, och Konungen innehar derwid endast twå röster. Riksens Ständer äga ogilla deßa förklaringar. Höra nu stridigheter i ekonomiska mål till Domarens åtgärd, så skulle ju Konungen ej äga rättighet, att ensam förklara

de ekonomiska Lagarnes rätta mening, hwilken likwäl motsäges af 89 §.

Orden Beslut, Resolutioner och Utslag nyttjas i 90 §., så wäl i anseende till Regeringens, som Domarens åtgärder, hwilket än widare styrker Konungens rätt, att afgöra stridigheter uti ekonomiska mål; ty till blott förwaltning är benämningen af Resolution och Utslag icke lämplig.

Sweriges fordna Lagstiftare hafwa wisserligen icke förwillat sig wid bestämmandet af gränsorne emellan Regerings- och Domare-makterne. Då de å ena sidan öfwerlemnat personliga säkerheten och ägande rätten i Domarens wård, hafwa de å den andra, funnit wigten deraf, att den, som äger utgifwa Lagar i ekonomi-mål, icke måtte blifwa en owerksam åskådare, huru de tillämpas, eller att deß werknings-kraft skulle inskränkas uti den rättighet hwarje enskildt man äger, att ställa för sig Fullmäktig, utan att kunna sjelf i den ordning, han för ärendernes gång finner godt föreskrifwa, rätta förelupne mißtag, eller att gifwa sine Författningar i werkställigheten den riktning och tydning, som han wid deras utfärdande åsyftat. Dem har icke undfallit, att ingen kan lättare och säkrare inse bristerna af ekonomiska Lagar, än den, som dem tillämpar. De hafwa insett, huru stora swårigheter wid Riks-styrelsen skulle uppkomma, om Regeringen wid, snart sagdt, hwarje steg, skulle kunna mötas af uppkastade hinder, från dem, som innehafwa Kronans Lägenheter, icke med någon slags ägande rätt, eller i följe af

Enskildiga formliga afhandlingar, eller från dem, som skola utgöra räntor, utskylder och prestationer till Kronan, nödwändiga att i rättan tid utgå, så framt Rikshjulet ej skall stanna i sin drift. De hafwa insett, säger jag, swårigheterne, om Regeringen icke skulle kunna sjelf undanrödja slika hinder, utan med hwarje i sådane mål stridig person nödgas twista, anses såsom Part och i sådan egenskap inträda på domstols-wägen.

Konungen, i utöfningen af sitt administrativa kall, kan, fastän frågan rörer Kronans rätt, efter min tanka, lika så litet blifwa Part, som Konungen med sin Högsta Domstol i utöfningen af sitt Domare-kall. Den administrativa, af Konungen utnämnde Embetsman, är lika så litet att anse som Part, då han utöfwar sin tjenste-pligt i tillämpningen af ekonomiska Lagar, som den likaledes af Konungen utnämnde Domaren är det wid tillämpningen af de purt juridiska.

Enär alltså fråga är, att bestämma medborgares åligganden till samhället på det hela, eller Staten, i följd af allmänna, utaf Konung eller Ständer, eller bägge i constitutionel ordning gifne Stadgar, der afgör den administrativa myndigheten ingalunda i egen sak. Den bestämmer blott tillämpningen af den allmänna Stadgan, som är i fråga, med hänsigt dertill, att alla medborgare böra njuta lika rätt. Domaren är i deßa mål ej mera ojäfwig, än en annan Embetsman. Annat är förhållandet, då Konungen eller administrativa Myndigheten uppträder med enskild,

Medborgare uti hwilken slags speciel afhandling som helst, icke i följd af en allmän Författning, icke af en concession å Statens sida, med mera dylikt, utan i följd af ett friwilligt contract, der wilkoren och plikterne in casu bestämmes, och ej utan ömsesidigt begifwande kunna rubbas eller förändras.

Här är Konungen eller den administrativa Myndigheten icke widare Executor af en allmän Stadga, som skall gälla lika för alla medborgare: här är han ej eller husbonde, som disponerar öfwer sin egendom, efter som honom skäligt synes; här är han ej eller den högste Styresmannen, som afgör, huru underlydande skola utöfwa sina tjenste-pligter och wilkoren derföre.

Den enskildte Contrahenten står här, i följd af speciella afhandlingen, på samma linea med den andra Contrahenten, och wid uppkommande twist bör Domaren lägga dem emellan. Hit höra alltså Köpe- och Salu-afhandlingar, Arrende-Contracters, Certepartier och mycket annat af samma beskaffenhet.

Om man efter denna allmänna grund undersöker och tillämpar de i betänkandet förekomne ämnen, och dem derefter fördelar i administrativa och justitie-mål, skall man finna utslaget hufwudsakligen inträffa med Grundlagens egentligaste principer, med hwad sakens natur fordrar och erfarenheten bekräftat.

Att andra grundsatser förut warit följde, men att man under tidens lopp wikit derifrån, kan jag icke finna af de åberopade exempel; ty hwad angår 2 §. af 1734 års Instruction för Kammar-Collegium och 41 §. i Kongl. Maj:ts Resolution på Allmogens Beswär af den 29 November 1756, så kan, efter mitt begrepp, deraf icke dragas den slutsats, att, i följd af deri stadgade grunder, alla frågor emellan Kronan och enskilde skulle hänskutas under Domaren.

Då skulle Lagstiftaren i en och samma Författning motsagt sig sjelf. Uti 17 §. af samma Instruction föreskrifwes, att i frågor om återwinning af orätt ifrångångne Rå- och Rörs- samt Insockne- och Weckedags-hemman, bör Kongl. Collegium utarbeta sitt Betänkande och det till Kongl. Maj:ts nådiga Utslag öfwerlemna. 22 §. innehåller: *Wid Jura Patronatus skall Kammar-Collegium observera Kronas rätt; kunnande alla stridigheter, deßa Jura Patronatus här uppe i Swerige beträffande, som ej röra Kongl. Maj:ts inkomster, lämpligast af Hof-Rätterne upptagas och afhjelpas; men de i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus-Län, som hafwa något med sig af Kronans eller Kyrkones revenüer, afslutas i Kammar-Collegio.* Bägge deßa frågor röra wißerligen Privatorum rättigheter, men de angå ock Kronans inkomster och icke rättigheter enskilde emellan. Här finnes gränsen tydligen bestämd, och den instämmer ock med 10 Cap. 26 §. i den samma år, eller 1734 utkomne allmänna Lag. 1756 års Resolution an-

går åter den händelse, då twist uppstår om ett hemmans natur, som i äldre Jordeböcker warit uppfördt såsom Skatte, men utan anförd orsak blifwit ur skatte-columnen uteslutit. Med skatte-rätt åtföljer ägande-rätt. Att med ett pennedrag eller en anteckning i Jordeboken förwandla ägande-rätt till nyttjande-rätt och förändra Innehafwarens forum, hade warit emot all rättwisa stridande och är stadgandet om sådane måls upptagande af Domaren, en följd af den allmänna grundsatts, att alla frågor om ägande-rätt höra till Domstolarne.

Innan den grundsatts antages och tillämpas, att alla rätts-frågor tillhöra Domaren, lärer först böra afgöras, hwad med rätts-frågor förstås. Om alla de mål skola härunder begripas, hwaruti fråga är, huruwida efter en bestämd wiß Lag, Författning eller Ordning, man är berättigad till åtnjutande af någon rättighet och förmån, eller om man kan förpliktas till något skyldighets uppfyllande, då skulle tillämpningen af alla Lagar, Författningar och Ordningar tillkomma Domaren, och då kan knappast något ärende uppräknas, som icke bör skjutas under honom, så snart inkast eller påstående af någon göres: att sådan är min rättighet, eller sådan är icke min skyldighet. Huru långt en slik tolkning skulle leda, är öfwerflödigt att beskrifwa. Såsom en följd af ofwanlagde grunder anser jag gränsorne i allmänhet böra utstakas efter ämnenas natur och egenskap, som göra dem till föremål, antingen för Konungs och Ständer gemen-

samma Lagstiftning, eller för Konungens egen Lagstiftning. De på förstnämnde sätt tillkomne Lagar kallas i 88 §. af Regerings-formen för Civil-, Criminal- och Kyrko-Lag, och tillämpningen deraf tillkommer Domaren.

De på sednare sättet utfärdade Lagar bära namn af ekonomiska, och tillämpningen deraf tillhörer Konungen.

Förbrytelser emot ekonomiska Stadgar och Police-mål, äro af en alldeles särskild natur, de angå så nära personliga säkerheten, och deras afgörande beror egentligen på bewisningen af den åtalade gerningen, hwilken bewisning måste pröfwas enligt föreskriften i Rättegångs-Balken af Allmänna Lagen. Deßa måls afgörande hafwa merendels alltid tillhört och bör slutligen tillhöra Domarens afgörande, de först nämnde i den wanliga ordningen, och de sednare, eller Police-målen i en genare wäg.

Efter min öfwertygelse borde kroppsstraff, eller sådane böter, som i kroppsstraff förwandlas, eller stiga till en wiß höjd, icke tillhöra den ekonomiska Lagstiftningen. Då ett påbuds efterlefnad är af den wigt för Statens wäl, att öfwerträdandet fordrar en swårare bestraffning, synas sådana förbrytelser wara af den natur och beskaffenhet, att answarets bestämmande borde ankomma på de gemensamma Lagstiftarne.

Sedan detta war uppläst, förklarade arbetande Ledamöterne af Lag-Comitéen, det deras me-

ning wid utarbetandet af det till granskning uti förekommande förslag, wißerligen icke warit, att tillstyrka den minsta afwikelse från hwad gällande Grundlagen stadgar om Konungens makt att stifta, ändra eller förklara economiska Lagar. Otwifwelaktigt kunde med den Lag, hwaröfwer förklaringar emellan Riksdagarne ägde, enligt 19 §. af Regerings-formen, i Högsta Domstolen beslutas, icke förstås någon annan, än densamma, som i 87 §. benämnes för allmän Civil-, Criminal- och Kyrko-Lag, hwilket wore fullkomligen klart, wid tillagd jemförelse mellan 88 och 89 §. §.; men häraf trodde de den följd lika så litet böra uppkomma för framtiden, som den hittills warit antagen, att inga andra mål än de, som afgjordes efter sådan allmän Lag, skulle tillhöra Domstolarnes åtgärd. För närwarande hade Domstolarne nästan dagligen att tillämpa ekonomiska Lagar, af Konungen ensam stiftade, bland hwilka blott exempelwis kunde nämnas Bergs-Ordningarne, Skogs-Ordningen, Författningarne om Storskifte och Enskifte, om Lurendrägeri och Tull-försnillningar; om Dykeri- och Bergningsmål och om redowisning för åtskillige allmänna medel. Högsta Domstolen pröfwade beständigt mål efter deßa Lagar, utan att man någonsin försport, det Högsta Domstolen derföre welat tillmäta sig rättigheten, att i dem besluta förklaringar. Antingen måste nu alla så beskaffade mål skiljas från domare-maktens befattning, så wida 19 §. skulle kunna tydas derhän, att Högsta Domstolen wore berättigad meddela lag-förklaringar i alla mål, som till Domares åtgärd hörde, eller ock måtte en annan princip

skinas, efter hwilken gränsen emellan administration och domare-makt kunde uppdragas. Denna princip trodde ofwanbemälte Ledamöter wara i Regerings-formen uttryckt uti 16 §., der det heter: "Konungen låter en hwar blifwa dömd af "den Domstol, hwarunder han rätteligen hörer och "lyder": i 17 §., hwarest förordnas, att Konungens Domsrätt skall uppdragas tolf af honom utnämnde lagkunnige Män, hwilka utgöra Konungens Högsta Domstol; och i 47 §., der emellan Domaremakt, som utöfwas efter Lag och laga stadgar af Rikets Hof-Rätter och alla andra Domstolar å ena sidan, och förwaltning (administration), som, efter Instructioner, Reglementen och Föreskrifter ombestyres af Rikets Collegier, Landt-Regeringen och alla andra Werk, å andra sidan, skillnaden så tydligen utmärkes, att något twifwelsmål derom ej kunde skäligen äga rum. Under laga Stadgar wore, efter förenämnde Ledamöters tanka, att hänföra äfwen de i laga ordning af Konungen utfärdade ekonomiska Författningar; och då tillämpningen af dem fordrade Domares åtgärd, ansågo de denna åtgärd också böra meddelas af laga Domstol, men icke af Konungen sjelf, eller deß Under-Administratorer; till stöd för hwilken mening de slutligen åberopade den i alla wäl ordnade Stater antagna grundsatts: att lagstiftande och lagskipande Makt icke borde på ett och samma ställe wara förenade.

I anledning häraf, gjorde Hans Excellence, Herr Grefwe Rosenblad, wid sitt ofwan intagne yttrande.

yttrande det tillägg, att det wißerligen icke undfallit Hans Excellence, det åtskilliga mål, som måste bedömmas efter de af Konungen stiftade ekonomiska Lagar, för närwarande behandlas af de allmänna Domstolarne och till slut komma under Högsta Domstolens pröfning; men orsaken dertill låge, efter Hans Excellences tanka, deruti, att deßa mål på lika sätt blifwit handterade, innan den nu gällande Grundlag antogs. Efter andan af denna Grundlag, sådan Hans Excellence uti sitt skrifteliga yttrande den framställt, borde otwifwelaktigt Domstokarnes befattning med alla mål af omförmälde egenskap upphöra, i den mån så beskaffade mål ej kunde i allmän Civil-, Criminal- eller Kyrko-Lag upptagas, emedan, efter Hans Excellences öfwertygelse, till Domstokarnes åtgärd hörde, att endast tillämpa allmän Lag, den Konung och Ständer gemensamt stiftat.

Presidenten, Friherre Löfwenskjöld, General-Majoren af Tibell och Vice-Presidenten Sandels hade åfwenledes författat särskilde utlåtanden, som aflemnades och upplästes af sådan lydelse:

I följd af det förbehåll jag under de gemensamma öfwerläggningarne med Comitéen för regleringen af Rikets Embetswerk och Lag-Comitéens arbetande Ledamöter, gjort, att, uti de delar, jag icke biträdde pluralitetens mening, särskildt yttra mig wid nu afgifwande preliminaira underdåniga förslag, i afseende derå, att rätts-frågor warda skiljde från de administrerande Myndigheterne, får jag härmedelst anföra följande:

All styrelse-inrättning har till föremål, att skipa rätt bland Samhällets medlemmar.

Folket behöfwer ej mer än detta beskydd, att utweckla krafterne för deß bestånd och trefnad. Ju mindre Styrelsen behöfwer styra, deß starkare är den; deß treffligare äro de styrde.

Emellertid, i den mån samhälls-förhållanderne hunnit utwecklas, hafwa de behöft Styrelsens biträde under grenade former, fastän städse för ett och samma ändamål.

Den utmärkelsen emellan Styrelsens hufwud-grenar, att en oberoende domare-makt skipar rätt de enskildte emellan, och att de administrerande myndigheterne förwalta Rikets allmänna angelägenheter, kan således icke, efter min tanka, positift uppdragas såsom den enda och oswikeliga gränsen.

Det blir en definition, wid hwars tillämpning, hädanefter som hittills, tusende undantag skola komma att äga rum, och i den mån Samhället framskrider i odling, eller går tillbaka uti sina inrättningar, skall för den ena tiden stadgade ordningen, blifwa olämplig för den andra.

Under öfwerläggningar, som ägt rum, hafwa wi mer än en gång erfarit, huru swårt det blir, att urskilja ärenderne efter denna allmänna fördelnings-grund af rätts-frågor och förwaltnings-ärender.

Hwarje beslut af de administrativa myndigheterne werkar antingen omedelbarligen eller i omwäg på någons rätt, ofta massans, och är derföre deß wigtigare.

Förswarswerket är ett administratift ämne, men det förwaltar den dyrbaraste rättsfråga: den, att behålla ett Fäderneslandet.

Efter deß anordningar kallas Landets Söner till förswar, utan att den oberoende domare-makten skipar emellan deras inbördes rätt och pligt, att utgöra detta förswar.

Den administratiwa Myndigheten utförer i executiv wäg rätts-frågor, hwilkas resultat äro icke mindre, än att den ena Medborgaren i kraft af Lag, betager den andra sin personliga frihet, eller drifwer honom med hustru och barn ur sina fäders hus.

Wigtigare rätts-frågor gifwas icke.

En mängd andre skulle ännu kunna uppställas, som efter styrelse-formens natur, ej mindre i detta Land, än uti alla andra civiliserade Länder, omöjligen kunna föras under domare-maktens område, oaktadt deras egenskap af rätts-frågor.

De administrerande Myndigheterne och domaremakten äro bägge Rättskipande, bägge Domare.

Hof-Rätts-Rådets votum uti en juridisk rätts-fråga och Kammar-Rådets uti en cameral, äro ej

mindre moralitet, än constitutionelt, bägge alldeles lika, af oberoende Domare gifne, och det är hwarken formen eller localen, som bestämmer någon skillnad dem emellan. Bägge måste följa skrifwen Lag och laga Stadgar, under enahanda Embetsmanna-answarighet och lika Embetsmanna-skydd; ingendera kan utan laga ransakning och dom från Tjensten skiljas.

Uppå deße allmänna grunder stödjer sig min tanka att, i frågan om de allmänna ärendernes reglering till möjligaste enkelhet och ordning, icke på den genaste wägen hinnes till målet, om man urskiljer dem ur den enda synpunkt, att, derföre att de röra enskild rätt, skola de owilkorligen och alla under nu gällande juridiska former, till rättskipande upptagas. Jag anser det mycket wigtigare, att arbetet utgår från åsigter, huruledes i hwarje ämne Medborgarnes rätt bäst iaktages, sakerne, efter deras natur med minsta omgång fullkomligast upplysas, och hwar och en på den genaste wägen förhjelpas till all den förmon samhälls-inrättningen, utan andras förfång, kan lemna honom. Utslaget af detta arbete må sedan blifwa det, att äfwen en del twistigheter falla på de egentligen administrativa Myndigheterne att afgöra, blifwande deße Myndigheter i sådane fall, på enahanda sätt som hittills, lika oberoende Domare, som de purt juridiska.

Det är ur denna synpunkt, som jag biträdt Comiterädes beslut i flere delar, derföre att de i sjelfwa saken bringas ej blott till likhet i behand-

ling; utan ock till den redigaste behandling; och det är ur samma skäl, som jag icke kan biträda dem alla.

Den, som lagt hand wid administratives ärender och de rätts-frågor, som på denna wäg förekomma, har snart fått erfara huru en del af deße sednare, med förmån både för den enskildte och Styrelsen, det will säga för saken på det hela, kunde wid Domstolarne handteras; då andre icke utan men för ordningen på det hela kunna sakna den dagliga execution, hwilken ej med formen af wåra juridiska werk står att förena.

Man har från ålder gjort skillnad emellan den egentliga Lagfarenheten och den Camerala, likasom widare i den Commerciella och Bergshandteringens mål. Förmodligen har det haft bland andra skäl, äfwen det: att undwika mångfaldighet, på det hwar och en deß fullkomligare skulle kunna genomtränga sin modell. Widare har man utan twifwel haft afseende derå; att Härads-Domstolarne icke hafwa permanenta seßioner, och ytterligare, att en mängd publika äldre Handlingar behöfwa rådfrågas i wißa twister, som icke utan mycken omgång äro tillgängliga för Domstolarne.

Såsom exempel i sednare afseendet må nämnas; att frågor, rörande Säteries- och Stadgehemmans- samt Stubbe-rättigheters wilkor förut behandlades domstols-wägen, intill deß Konung Carl XI, genom Bref till Hof-Rätterne af den 23 November 1694 förde dem under Landshöfdinge-

garnes och Kammar-Collegii pröfning, på det skäl att, wid uppkommande stridigheter om sådane hemmans-wilkor, de som dem besittja wilja söka tillegna sig Skattejords-rättigheter, hwilket Domaren, i brist på de upplysningar, som finnas i Kammar-Archivi trowärdiga annotationer, icke kan känna.

Uti ett arbete af den wigt, som det Kongl. Maj:t i Nåder uppdragit oß att bereda, anser jag wäsendtligt, att Comiterade åtminstone icke sjelfwe i förhand lägga band på ämnenas utweckling och lämpligaste ordnande genom en alltför skarpt uppdragen basis, som, en gång faststäld, sedermera icke bör rubbas. Landsstyrelsen är wäl organiserad. Med en inskränkt personal gå ärenderne både skyndsamt och lagbundit. Mißbruk eller afwikelser kunna i alla wägar äga rum, utan att den fullkomligaste organisation öfwer en wiß gräns kan förekomma dem, men då widtager åter ett lagbundit answar. Man bör tillse, i sammanhang med ärendernas föreslagna indelning efter blott en generel-princip, eller judiciella och icke judiciella, — huru de nu existerande Styrelse-inrättningar komma att agera och hwilka ändringar i deras formation deraf skola blifwa nödwändiga, ty eljest händer, att fullföljden af den etablerade generela principen leder till mindre ordning, än den förut gällande ordningen.

Om Hof-Rätten skulle komma att handlägga alla de mål, hwilka i Collegierne nu afgöras, så måste utan twifwel Hof-Rättens personal och or-

ganisation wäsendtligen tillökas eller förändras, handlingar öfwerskyndas och flerfalldig regering äga rum, i följd af en sådan allmän tillämpning; deremot anser jag otwifwelaktigt, att en del ämnen med förmån för styrelsens gång, från deße Werk, dels till Hof-Rätterne, dels till andre styrelse-grenar, kunna afskiljas.

Det gifwes utom allt detta en allmän åsigt i Landet Styrelse-form, som är local, men derföre lika wigtig.

Från sekler tillbaka har Swenska Folket haft twenne hufwud-punkter till wilkor för styrelse-sättet, nemligen: att styras af sin Konung och att deltaga i denna styrelse genom sin lagstiftande corps och den sig ensam förbehållne fria beskattnings-rättigheten. Alla grenar af Stats-styrelsen böra flyta tillbaka med, ju mindre omgångar, ju bättre, till deße hufwudkällor, under det att de werkställande organernes lydnad för de genom deßa bägge constituerade Makter tillkomne Lagar, är lika owilkorlig för alla, med enahanda answarighet förbunden, ware sig såsom Domare eller Administrator.

Ifrågawarande skiljogräns emellan Domare-myndigheterne och de administratiwa må nu uppdragas huru som hälst, så skola dock, då nya eller förändrade förhållanden, som tiden alstrar och utwecklar, påkalla andra derefter afpaßade Författningar, tillämpningen af dem gifwa anledning till enahanda öfwerläggningar, som nu förewarit;

och sålunda skall alltid komma att tillgå, så länge skillnaden icke hwilar på annan grund än den, som efter olika omdömen om såkallade rätts-frågors behandlande kan uppgöras.

För min del anser jag ingen annan waraktig grund dertill finnas, än den, att tillämpningen af alla de Stadgar och Författningar, som Konungen i sitt Stats-Råd äger att ensam stifta, förklara eller förändra, anwises till de administrativa Myndigheternes områden, med undantag af sådane, som stadga answar efter Straff-Lagarne; Konungen, såsom ensam Constitutionel Lagstiftare af sådane Författningar, som omtalas i 89 §. af Regerings-formen, likwäl obetaget, att helt och hållet eller till större eller mindre del hänwisa till Domstolarnes upptagande sådane mål, hwilkas natur eller beskaffenhet det fordrar, hwaremot tillämpningen af alla de Lagar, hwilka tillkomma genom Konungs eller Ständers sammanstämmande beslut, och hwarmed jag anser lagskipning egentligen uttryckas, ensamt bör tillhöra Domstolarnes befattning.

Sal. Löfvenskjöld.

Då nu till slutlig öfwerläggning kommer att företagas den af Kongl. Maj:t i deß nådiga Bref af den 21 Maji 1819 anbefallte skillnads-uppgörande emellan de judiciella och administrativa mål, som hittills af Styrelsewerken blifwit behandlade, anhåller jag wördnadsfullt hos Eders Excellencer och Kongl. Comiteerne, att få anföra de allmänna

grunder, hwilka förekommit mig såsom tjenande, att derefter rätta mitt enskildta bedömmande af hwarje sedermera särskildt förekommande ämne.

Den större eller mindre insynelse, som Stats-makterne äga i hwarandras befattningar, utgör skillnaden emellan Regerings-sätten i Constitutionella Stater.

Efter Sweriges Rikes Grundlag, äger Konungen den styrande befattningen sig ensam uppdragen; men i den lagstiftande och dömmande befattningen blott i Regerings-formen stadgadt deltagande.

Denna öfwersigt har wisat mig den stora wigt, som nu ifrågawarande ämne äger och den noggrannhet deß granskning fordrar, då hwarje från den ena befattningen till den andra öfwerflyttadt ärende, i mer eller mindre mån, werka på de wigtigaste förhållanden i Staten.

Om endast nu anförde åsigt framståłde sig wid detta tillfälle för min uppmärksamhet, skulle jag, af fruktan att förorsaka rubbning i Stats-makternes afmätta förhållanden, lemna min röst till bibehållande af hwad nu är; men Kongl. Maj:ts nådiga Bref har bestämdt förklarat, att de judiciella målen borde till någon enkelhets winnande i de egentliga styrelse-ärendernes gång, från dem afskiljas, för att derigenom gifwa Styrelsens administrativa åtgärder mera kraft och werksamhet; hwilket öppnat en ny åsigt af ämnet. I anledning deraf tyckes wäl, å ena sidan den styran-

de Makten, genom wißa ärenders öfwerflyttning till Rättegångs-werken, likasom inskränkas, men å andra sidan winner den, derigenom, att desto större kraft och förmåga att med odelad uppmärksamhet besörja de egentliga styrelse-ärenderne; derwid likwäl förutsatt, att de mål, som till öfwerflyttning föreslås, endast böra wara sådane, hwilka i ingen måtto, genom sin bortgång från Styrelse-werken, hindra eller förlama deßa Werks administrativa åtgärder, och att Konungens i Grundlagen förwarade rätt till de ekonomiska Författningarnes stadgande blir orubbad, ehuru deras tillämpning i wißa enskildta fall blefwe Domstolarne uppdragen, som äfwen nu i många mål äger rum.

Brottmål, hwarwid wittnen måste höras och undersökning i lagliga former anställas, tyckas wißerligen med mera beqwämlighet och analogie i lagskipningen kunna handläggas af Domstolarne, än af Styrelse-werken; och den styrande Statsmaktens administrativa werkningskraft synes ej derigenom förminskad, då den alltid äger rättigheten, att, genom ekonomiska Författningar stadga, hwad som i administrativt afseende, anses böra anbefallas eller förbjudas; att för öfwerträdelsen utstaka answaret; att genom Embetsmän bewaka efterlefnaden och genom allmänna åklagare wid Domstolarne påkalla öfwerträdarens straff. Det synes ock, som den för allmänna Lagens werkställighet antagne grundsatts, att samma Auctoritet som stiftadt Lagen, ej tillika bör skipa den, äfwen för den ekonomiska lagstiftningen, i synnerhet uti brottmål, wore tillämplig.

De twister, som enskildte emellan kunna uppstå, och efter de ekonomiska Författningarne skola afgöras, tyckas åfwen, såsom egentliga rätts-frågor om Mitt och Ditt, kunna till Domstolarnes åtgärd öfwerflyttas, med förutsättande likwäl, att den styrande Maktens administrativa beslut, alltid sättas i werkställighet och de enskilte derefter öppet lemnas, att sinsemellan i laglig wäg utreda deras ersättnings-frågor eller twister, då administrationens werksamhet derigenom, i intet afseende, tyckes hindras, utan twertom befordras genom de enskildta twistemålens frånskiljande, som annars skulle borttaga tid och uppmärksamhet från de egentliga styrelse-ärenderne.

Efter nu warande inrättning händer stundom i wissa mål, att, sedan en part genomlupit alla administrativa Instancerne, han åter nödgas börja wid Domstolarne. Tid och kostnad för Parten, samt tid och arbete för Styrelsewerken skulle besparas, om en enda och bestämd wäg för hwarje ärende efter deß naturliga beskaffenhet utstakades.

Twister emellan Kronan och enskildte har allmänna Lagen redan ansett böra af Domstolarne afgöras, emedan Kronan i dem är Part, och sålunda t. ex. stadgadt, att, då ägotwister uppkomma emellan Krono- och Skatte-hemman, skola de wid Domstol afgöras, med flere exempel i samma anda. De mål af denna natur, som ännu kunna tillhöra Styrelse-werken, synas således, till nödig öfwerensstämmelses winnande, böra till Domstolarne öfwerflyttas.

Hwad de såkallade Cameral-målen beträffar, så anser jag för min enskilda del, twenne begrepp derwid böra åtskiljas: Kronan, betraktad såsom jordägare, och Kronan, betraktad såsom förwaltande de till statsbehofwen anslagne allmänna medel.

De twister, som kunna uppstå emellan Kronan, såsom jordägare, och deß Grannar, Arrendatorer, Landtboer eller Innehafware af Kronans jord, eller twister emellen deße, anser jag, i anledning af hwad nyß anfördes, böra slitas af samma Auctoriteter, som de enskildte Jordägares twister i dylika ämnen, och sålunda wid Domstolarne. Alla mål åter, som angå de allmänna utskylderne, anser jag, då Riksens Ständer ej annorlunda i särskildta fall stadgat, böra tillhöra Styrelse-werkens befattning.

Skulle framdeles Konung och Ständer finna lämpligt, till winnande af närmare local-kännedom wid den enskildta fördelningen af de allmänna onera, att inrätta särskildte locala Skattefördelnings-Auctoriteter, såsom nu skett med Taxerings-Comittéerne i affeende på Bewillningen, så anser jag, för min enskildta del, deßa då snarare böra utgå från den skattbewiljande Statsmakten, men ingalunda tilläggas Domaremaktens utöfware. Intill deß en allmän sådan reglering kommer i fråga, tror jag deßa mål böra, såsom hittills, behandlas.

Deßa grunder för Rättegångs-målens skiljande från Styrelse-ärenderne hafwa wäl förekommit mig tillämplige, då deße mål betraktas sam-

månkagne i stora klaßer, men då hwarje ärende granskas särskildt, hafwa betydande betänkligheter wid deras anwändande hos mig uppstått.

Åtskillige mål, som nu tillhöra Styrelse-werken, äro hwar för sig, af den sammansatta natur, att de, likt djurwexterne, kunna anses utgöra mellan-länken i en obrytbar kedja; betraktade på ett sätt, synas de administrativa; men sedde från en annan ståndpunkt, tyckas de wara judiciella. Jag har trott minsta olägenheten wara att befara, om deßa förblifwa der de nu handläggas. Wid andra ärender, hwilka mål synas af en mera bestämd beskaffenhet, som tyckas hänföra dem till den judiciella klaßen, uppstår dock en annan swårighet; de Handlingar, som ej mindre böra wägleda Domaren under pröfningen, än grunda hans beslut wid afgörandet, finnes ofta ej annorstädes, än i ett enda administratift Werks Archiv. En beständig flyttning af Handlingar emellan Werken skulle genom sådane ärenders hänwisande till Domstolarne blifwa en följd, eller Domaren grunda sina beslut på utdrager och betyger. Olägenheterne häraf hafwa ej undfallit mig. De synas för åtskilliga ärender ej kunna undanrödjas; men för andra åter torde kunna anmärkas, att kännedomen om alla ekonomiska stadganden snart bör blifwa lika allmän för Domare, som för Styrelsewerken, då de af Kongl. Maj:t i nåder anbefallte sammandragen af alla nu gällande Författningar blifwa i nåder pröfwade och utfärdade, hwarigenom de flerfaldige, till särskildte Werk aflåtne Konunga-bref och Stadganden, som

i många ärenden hittills ej, genom trycket blifwit kungjorde äfwen komma till Rättegångs-werkens omedelbara kunskap. Dock återstå många bland deßa allmänna mål, der förstnämnde betänkligheters fortfarande äga rum, såsom då kännedom erfordras af årligen inkommande räkenskaper, hwilka endast till det Styrelsewerk, dit de höra, kunna ingifwas, för att der granskas och wid hufwud-bokssluten begagnas. De derwid uppkommande anmärknings-mål har jag, för min del, trott med minsta omgång och lika säkerhet för Parterne kunna hädanefter, som hittills, afgöras i de Werk, dit räkenskaperne till granskning öfwerlemnas, hwarwid likwäl brottmåls-ärender, samt twisters afgörande om contracter och cautioner torde kunna från Kongl. Kammar-Rätten till Hof-Rätterne öfwerflyttas.

I allmänhet torde den anmärkning kunna göras, att, så länge judiciella mål handläggas i samma Werk som de administrativa, blir deraf en följd, att samma omständliga och långsamma former, som domsmålen, enligt sin natur, nödwändigt fordra, äfwen anwändas på Styrelse-ärenderne, hwaraf den stundom öfwerklagade långsamheten och det widlyftiga skrifsättet i de administrativa Werken, om sådant ägt rum, torde hafwa härflutit. Likartade ärender böra i hwarje Embetswerk sammanparas, om enkelhet i arbets-methoden och ärendernes deraf följande skyndsammare gång skall winnas. Hastigheten winnes annars på noggrannhetens bekostnad.

Om jag wid hwarje måls särskildta bedömmande skulle i åtskilliga komma att mißtaga mig wid ofwananförda grunders tillämpning, torde omöjligheten att äga tillräcklig sakkännedom i den mängd ärender, som ett helt Rikes alla Styrelse-werk omfatta, tillwinna mig ett skonsamt bedömmande. Jag har blott sökt, att efter bästa förmåga fullgöra Kongl. Maj:ts nådiga befallning, och får wördnadsfullt anhålla, att till framtida upplysning om mina åsigter i detta answarsfulla ämne, deßa mina tankar måtte få åtfölja Kongl. Comitéernes underdåniga Förslag.

G. W. af Tibell.

Det förslag till de judiciella målens skiljande från de administrativa Embetswerken; som den 4 dennes förewar i Lag-Comitéens sammanträde med de twenne andre af Kongl. Maj:t i nåder tillförordnade Comitéer, dels till en ny redaction af de ekonomiska Stadganderne, dels till Styrelse-werkens reglerande, lärer icke kunna anses annorlunda, än som ett enskildt project, men ej såsom samtlige Comitéernes. För min del anser jag den ifrågawarande ändring i de administrativa Myndigheternes förr tillhörande åtgärder äga ett så högst betydligt inflytande både på Kongl. Maj:ts egen, Kronans samt Individers tillständiga rätt, att jag tror något beslut i detta ämne icke böra fattas utan en ganska noggrann och mogen pröfning af så wäl de förmåner, som olägenheter, hwilka derwid möjligen kunna uppkomma; men hwartill den korta tid Lag-Comitéens honorarii Ledamöter haft

i många ärenden hittills ej, genom trycket blifwit kungjorde äfwen komma till Rättegångs-werkens omedelbara kunskap. Dock återstå många bland desa allmänna mål, der förstnämnde betänkligheters fortfarande äga rum, såsom då kännedom erfordras af årligen inkommande räkenskaper, hwilka endast till det Styrelsewerk, dit de höra, kunna ingifwas, för att der granskas och wid hufwud-bokfluten begagnas. De derwid uppkommande anmärknings-mål har jag, för min del, trott med minsta omgång och lika säkerhet för Parterne kunna hädanefter, som hittills, afgöras i de Werk, dit räkenskaperne till granskning öfwerlemnas, hwarwid likwäl brottmåls-ärender, samt twisters afgörande om contracter och cautioner torde kunna från Kongl. Kammar-Rätten till Hof-Rätterne öfwerflyttas.

I allmänhet torde den anmärkning kunna göras, att, så länge judiciella mål handläggas i samma Werk som de administrativa, blir deraf en följd, att samma omständliga och långsamma former, som domsmålen, enligt sin natur, nödwändigt fordra, äfwen anwändas på Styrelse-ärenderne, hwaraf den stundom öfwerklagade långsamheten och det widlyftiga skrifsättet i de administrativa Werken, om sådant ägt rum, torde hafwa härflutit. Likartade ärender böra i hwarje Embetswerk sammanparas, om enkelhet i arbets-methoden och ärendernes deraf följande skyndsammare gång skall winnas. Hastigheten winnes annars på noggrannhetens bekostnad.

Om jag wid hwarje måls särskildta bedömmande skulle i åtskilliga komma att mißtaga mig wid ofwananförda grunders tillämpning, torde omöjligheten att äga tillräcklig sakkännedom i den mängd ärender, som ett helt Rikes alla Styrelsewerk omfatta, tillwinna mig ett skonsamt bedömmande. Jag har blott sökt, att efter bästa förmåga fullgöra Kongl. Maj:ts nådiga befallning, och får wördnadsfullt anhålla, att till framtida upplysning om mina åsigter i detta answarsfulla ämne, deßa mina tankar måtte få åtfölja Kongl. Comitéernes underdåniga Förslag.

G. W. af Tibell.

Det förslag till de judiciella målens skiljande från de administrativa Embetswerken; som den 4 dennes förewar i Lag-Comitéens sammanträde med de twenne andre af Kongl. Maj:t i nåder tillförordnade Comitéer, dels till en ny redaction af de ekonomiska Stadganderne, dels till Styrelsewerkens reglerande, lärer icke kunna anses annorlunda, än som ett enskildt project, men ej såsom samtlige Comitéernes. För min del anser jag den ifrågawarande ändring i de administrativa Myndigheternes förr tillhörande åtgärder äga ett så högst betydligt inflytande både på Kongl. Maj:ts egen, Kronans samt Individers tillständiga rätt, att jag tror något beslut i detta ämne icke böra fattas utan en ganska noggrann och mogen pröfning af så wäl de förmåner, som olägenheter, hwilka derwid möjligen kunna uppkomma; men hwartill den korta tid Lag-Comitéens honorarii Ledamöter haft

att tänka på detta ämne, wißerligen, åtminstone för mig, warit ganska otillräcklig.

Emellertid, då jag haft tillfälle genomläsa det uppgjorda Förslaget och äfwen Tit. Brantings derförinnan i ämnet afgifne yttrande, har jag trott mig böra begagna tillfället, att derutinnan äfwen för min del i underdånighet yttra några ord.

Lika med Tit. Branting och på de flere af honom andragne skäl, tror jag ej Kongl. Maj:ts afsigt med den nådiga Skrifwelsen till Comitéerne af den 21 sistl. Maj hafwa warit, att ofelbart från Collegiernes handläggning i allmänhet skulle skiljas alla de mål och ärender, som förut dem tillhört afgöra och innefatta några rätts-frågor, äfwen, enär de angå stridigheter emellan Kronan och private, eller deße sednare inbördes emellan: om rättigheter och skyldigheter, som hafwa inflytande å Kronans eller det allmännas rätt, eller ordnings bibehållande i Rikshushållningen. I denna tanka styrkes jag ytterligare deraf, att Kongl. Maj:t i högstberörde nådiga Skrifwelse tillika förklarat deß nådiga afsigt wara, att de allmänna ärender, som tillkomma egentliga Styrelsen, eller de administrativa Myndigheterne, måtte med kraft och werksamhet kunna skötas. De Kongl. Collegierne, som hafwa wården och tillsynen öfwer den allmänna hushållningen i Riket och de dermed gemenskap ägande ärender, kunna likwäl i min tanka, icke möjligen sköta deße med kraft och werk-

samhet,

samhet; om de ej sjelfwe få upptaga och afgöra några några stridigheter eller twister, som derwid uppkomma; utan deßa skola alla wid ordinarie Domstolarne slitas. Jag kan icke eller inse hwaruti Collegiernes wård öfwer allmänna hushållningen, eller utwäg att befordra de derom utgifne Författningars werkställighet och efterlefwande må bestå; om befattningen med alla de mål, som kunna angå någon twist eller rätts-fråga, skulle så widsträckt, som förslaget innehåller, hädanefter dem frånskiljas, och ej eller huru de, såsom i förslaget säges, skulle kunna utöfwa ett kraftfullt förmanskap öfwer underlydande Tjenstemän, derest de ej sjelfwe fingo bedömma answaret för deras fel och försummelse i tjensten.

Tit. Branting har så omständeligt wisat swårigheterne wid och olägenheterne af en sådan rubbning i den ordning wid de allmänna hushålls-ärendernes behandling i Collegierne, hwars fullkomnande i flere sekler utgjort ett wigtigt föremål för Konung och Ständer; och då, enligt hwad Kammar-Rådet Branting äfwen förmäler, de i dylika mål twistande, skulle genom målens behandlande wid de ordinarie Domstolarne onekligen få widkännas större kostnader och beswär, äfwensom tids-utdrägt, än då de, på sätt hittills skett, behandlas af Landshöfdingarne och Collegierne, oberäknade de betydlige kostnader Staten skulle få widkännas genom tillökning af Domare och Domstolar, samt han derjemte uppgifwit wißa twistemål, enskildte emellan, hwilka, ehuru de icke röra nå-

gon Kronans eller det allmännas rätt, hittills behandlats af de administrativa Myndigheterne, likwäl härefter skulle utan olägenhet kunna öfwerlemnas till de ordinarie Domstolarnes befattning, så får jag, som härutinnan delar enahanda öfwertygelse med bemälte Kammar-Råd, till undwikande af onödig widlyftighet, åberopa deß anförande, i anseende till de åtgärder, som i allmänhet äfwen hädanefter synas böra tillhöra de administrativa Myndigheterne; men tror mig dock särskildt böra anföra något om Bergs-Collegium, såsom warande icke blott ett administrativt Embetswerk, utan ock en werklig Öfwer-Domstol.

Bergs-Collegium har alltifrån deß första tillkomst, eller då det under namn af General-Bergs-Amt utaf Konung Gustaf Adolf den Store inrättades, blifwit tillagt domaremakt, som synes af Högstbemälte Konungs Fullmakt för deß Bergs-Amt under den 26 Februarii 1630, der det heter: "Hwad af Bergwerken härrörande saker belangar, som Bergs-Amtet befinner oriktiga och "stridiga, dem skulle det sjelf in loco för Bergs-"Rätten företaga, åtskilja och deröfwer straffa låta, mägtigt wara", hwilket ytterligare bekräftades i de Kongl. Confirmations-Fullmakterne för General-Bergs-Amtet af den 14 December 1634 och 14 Februari 1637, jemte den under sistnämnde dag utfärdade Instruction för Bergs-Amtet, hwars 16 §. innehåller: att Bergs-Amtet skulle hafwa makt, alla Rättegångssaker, som Bergwerken egenteligen angå kunna, att företaga, och efter Lag och Bergs-Articlarne, som antingen re-

dan gjorde woro, eller framdeles göras kunde, att åtskilja och deröfwer straffa låta; åfwensom 9 §. af samma Instruction tillegnar Bergs-Amtet makt och fullkomlig disposition öfwer alla Embetsmän, som af Kronans Bergbruk dependerade, (Grufwor och Bergwerk woro den tiden regale) dem antingen att qwarbehålla som dugliga woro, eller de odugliga att afsätta och andra nya i deras ställe förordna, allt efter hwars och ens bepröfwade skick- eller oskicklighet; warande ytterligare i Kongl. Sessions-Mandatet d. 3 November 1637, för (det då kallade) Kongl. Maj:ts och Rikssens Bergs-Embete, stadgadt: att det skulle, under de bestämda Sessions-terminerne, alla förefallande Bergs-Embetet angående saker, ehwad namn de hafwa kunde, skärskåda, öfwerwåga, fullkomligen decidera och slita, efterföljande Lag och den gifne Instructionen. Uti ytterligare Fullmakt och Sessions-Mandat af den 6 Juli 1649, hwarmedelst General-Bergs-Amtet förklaras wara ett Kongl. Maj:ts och Rikssens Collegium, med samma auctoritet och myndighet m. m., som de öfrige Collegierne, stadgas ytterligare: att detta Kongl. Collegium skulle hafwa makt att dejudicera alla de ärender, som dit kunde från Under-Domstolarne blifwa skjutne, och eljest efter Lag, Recesser, Grufwe-Articlar och allehanda Bergs-Ordningar, deß censur underkastas böra, samt att hwad Collegium således resolverade och afdömde, skulle stå fast och gilt, och ej widare än Kongl. Maj:ts Revision, enär den tillbörligen efter proceßen sökt blifwer, underkastadt warda. Den åfwen under den 6 Juli 1649 utfärdade Kongl. Jernbergs-Ordningen

stadgar uti 41 §., i afseende å Justitiens behöriga administrerande wid Bergwerken, dels att Bergmästare skulle hålla Ting en gång om året, eller oftare, när så behöfdes, och der äfwen afdömma alla klagomål med Bergwerken emellan Husbönder och Tjenare, samt äga exequera allt hwad under 50 D:r blefwe ådömdt, dels ock att, då saken steg till och öfwer 50 D:rs wärde, den som saken angick, ägde att med 5 mark wädja under Kongl. Bergs-Collegium; äfwen 56 §. i nämnde Författning förmår, att de Böter, som efter densamma eller andra Bergs-Ordningar i Bergslagerne eller wid något Bergwerk falla kunde, icke finge af någon annan än Bergs-Collegium eftergifwas: wid så många Dalers straff till görandes, som den sakfälldes böter belöpte sig till. Genom Kongl. Förordningarne den 7 Nov. 1689, 21 Febr. 1696, och Kongl. Brefwen den 30 Oct. 1707 och 21 April 1724 äro ock föreskrifter lemnade, huru Rättegångs-saker eller från Bergs-Tings-Rätterne wädjade mål skola i Bergs-Collegium fullföljas och behandlas.

Kongl. Brefwet den 21 Jan. 1708 förklarar ock: att som alla mål i gemen, som angå Bruk och dess drifwande, äro lemnade under Bergs-Collegii Jurisdiction, skulle ock Banquen, ehuru eljest ägande sitt forum i Swea Hof-Rätt, uti twister, som förefölle emellan Banquen, såsom innehafware af något Bruk, och dess Bruksbetjente eller Bruksfolk kära och swara wid Bergs-Domstol. Bergs-Collegium är ock första Domstol i mål, som angå Jernwräkeriet, enligt Kongl. För-

ordningarne den 15 Dec. 1671, d. 11 Dec. 1766 och d. 17 Maji 18·4. Likaledes i frågor om Öfwersmide, enligt Kongl. Förordningarne den 10 Sept. 1747 och d. 19 Dec. 1807.

Ehuru alla brottmål wid Bergwerken, dels genom flere af de här ofwannämnde, dels ock andre äldre Författningar förklarats böra wid Bergs-Domstolarne och i Bergs-Collegio afgöras, har dock, uppå Kongl. Collegii derom gjorda hemställan, genom Kongl. Brefwet den 21 April 1686 blifwit stadgadt, att wid Bergwerken förefallande dråpsakers upptagande och afgörande skulle tillhöra de ordinarie Domstolarne; åfwensom twister om Kolhandel och Kolbetjening till Bruk utom Bergslag i sednare tider blifwit förklarade höra till de ordinarie Domstolarnes behandling. Mångfalldige i sednare tider utkomne Författningar och Förklaringar, hafwa ytterligare stadfästat Bergs-Collegii och underlydande Bergs-Domstolars i äldsta tider tillagde domsrätt, och åfwen så tydligt utstakat demarcations-liniera emellan deßas och Hof-Rätternes, samt derunder lydande Domstolars domare-befattningar, att något intrång af deßa särskildta Domstolar, på hwarandras tillständiga omfång, icke gärna bör kunna äga rum. Jag har egentligen upptagit de här ofwannämnde äldre Författningars innehåll i afseende å Bergs-Collegii domsrätt, för att wisa det Bergs-Collegium, allt ifrån deß inrättning, hela hundrade åren förr än Sweriges nu gällande allmänna Lag utfärdades, warit en werklig Öfwer-Rätt i de mål, som till Bergwerkens drift och handtering höra, i lik-

het med Hof-Rätterne, i anseende till de mål, som inom Landslag förefalla: och när jag nu tillägger, att Rikets allmänna Lag, wid stadgandet i 10 Cap. Rättegångs-Balken, om laga Domstol i hwarjehanda mål, uti 17 §. af nämnde Cap. föreskrifwer, att, i anseende till de mål, som röra Bergwerkens drift, handtering och wård, skulle förfaras på sätt derom särskildt wore stadgadt; så lärer åtminstone icke Bergs-Collegium kunna sägas hafwa, genom något mißförstånd wid Författningarnes utfärdande, kommit att göra ingrepp i domare-maktens werknings-omfång. Twertom synes, af så wäl de här ofwannämnde flere äldre Författningar, som åtskillige i sednare tider utkomne Stadgar, deri Hof-Rätterne och de wanliga Domstolarne erinras om, att ej befatta sig med de mål, som till Bergs-jurisdictionen höra, werkeliga orsaken till den Bergs-Collegium först lemnade, och sedan tid efter annan stadfästade domarerätt, i twister, Bergshandteringen rörande, hafwa warit att, emedan deßa twister hafwa så myken gemenskap med sjelfwa yrkets eller näringens bedrifwande, det Werk, som bör äga kännedom deraf, också säkert kan slita derwid uppkommande stridigheter, äfwensom att, då Collegium har sig uppdragit wården och regleringen wid sjelfwa werkställigheten af Bergshandteringens flere arbetsgrenar, Collegium icke möjligen med den kraft kunde hålla hand deröfwer, att utöfwandet skedde på ett sätt, som både till Rikets och Individers bästa medförde handteringens bestånd i längden, med mindre Collegium ägde makt att rätta det oriktiga och afgöra det stridiga.

Om likwäl Bergs-Collegium skulle komma att frånkännas deß från äldre tider tillagde egenskap af Öfwer-Domstol i mål, som Bergshandteringen röra och endast blifwa ett administratift Werk, anser jag dock för min del, icke andra mål utan skada för sjelfwa handteringen och werkligt hinder för Collegium i den anbefaldte wården deröfwer, och handhafwande af Bergs-författningarne, kunna från Collegii befattning skiljas, än alla gröfre eller urbota brottmål, samt alla lagwadda mål.

Emellertid och om än, emot min öfwertygelse härutinnan, det skulle finnas bättre och nyttigare, att från så wäl Bergs-Collegium, som de andre Collegierne, blefwe skiljd all den judiciella makt de hittills i stöd af Författningar utöfwat, tror jag likwäl, att, då 10 Cap. Rättegångs-Balken, som innehåller stadgande om laga Domstol i hwarjehanda mål, uti 17 §. förmår, att dermed efter särskildta Författningar skall förfaras, i afseende å mål, som röra Bergshandteringen; och äfwen i 26 §., att de mål, som röra allmänna hushållningen i Riket, skola pröfwas och dömmas af dem, som Konungen wården och inseendet deröfwer betrott, efter thy som i särskildta Stadgar derom säges, deßa Lagens föreskrifter på enahanda skäl, som i projectet förmäles, om den Landshöfdingarne uti nämnde 10 Capitels 16 §. uti wißa mål tillagde pröfningsrätt, icke eller utan Rikssens Ständers samtycke (enligt 87 och 88 §. §. i Regerings-formen) lära kunna ändras.

B. Sandels.

Den beslutne granskningen af förslaget företogs härefter i följande ordning.

Första Titeln.

Twister emellan Kronan eller allmänna Stater eller Inrättningar å ena sidan, och enskildte å den andra.

1:o Om Åboers eller Innehafwares rätt, att warda bibehållne wid besittningen af Krono- eller andre publike Hemman eller Lägenheter, och således åfwen af dem, som äro anslagne åt Ecclesiastique-, Academie- eller Militaire-Staterne, eller eljest ad pios usus begagnas; så ock om personers eller menigheters rätt, att, likmätigt 77 §. i Regerings-formen, tillgodonjuta de, efter gällande Författningar, dem tillkommande förmåner, i afseende på begagnandet af wißa Kronans tillhörigheter.

I denna bifölls Förslaget af Secreteraren Granberg, Advocat-Fiskalen Staaf, Aßeßoren Danckwardt, Expeditions-Secreteraren Richert, Bergs-Rådet Robson, Commerce-Rådet Zenius, General-Majoren af Tibell, Tillförordnade Justitie-Cancelleren Bergenskjöld, Justitie-Ombudsmannen, Friherre Mannerheim, Justitie-Råderne Mannerstam, Blom och Poppius, och Hans Excellence Herr Grefwen och Justitie Stats-Ministern.

Kammar-Rådet Branting åberopade sitt för-

ra dagen upplästa skriftliga yttrande, i följd hwaraf han ansåg det ifrågawarande ämne administrativt, hwarmed sig förenade Vice Presidenterne Sandels och Rolén.

Landshöfdingen, Friherre Edelcreutz förklarade, att han fann de flesta administrativa ärenden kunna under en wiß synpunkt få namn af rättsfrågor, men trodde de nu förewarande böra bibehållas under de administrativa Myndigheternes handläggning.

Presidenten, Friherre Löfwenskjöld förmälte sig bifalla Förslaget, utom hwad beträffade personers eller menigheters rätt, att, likmätigt 77 §. i Regerings-formen, tillgodonjuta de, efter gällande Författningar, dem tillkommande förmåner, i afseende på begagnandet af wißa Kronans tillhörigheter, hwilka frågor Friherren och Presidenten ansåg wara af administrativ beskaffenhet.

Hans Excellence, Herr Grefwe Rosenblad ansåg, i likstämmighet med hwad Hans Excellence sig skriftligen yttrat, detta ämne wara administrativt.

2:o Om uppfyllande eller rätta tydningen af de emellan Kronan och enskilde ingångne Contracter, ehwad de handla om leverantser till allmänna behof, om arrenden af Kungsgårdar, Boställen eller andre Lägenheter, eller eljest om någon Kronan eller

de Makten, genom wißa ärenders öfwerflyttning till Rättegångs-werken, likasom inskränkas, men å andra sidan winner den, derigenom, att desto större kraft och förmåga att med odelad uppmärksamhet besörja de egentliga styrelse-ärenderne; derwid likwäl förutsatt, att de mål, som till öfwerflyttning föreslås, endast böra wara sådane, hwilka i ingen måtto, genom sin bortgång från Styrelse-werken, hindra eller förlama deßa Werks administrativa åtgärder, och att Konungens i Grundlagen förwarade rätt till de ekonomiska Författningarnes stadgande blir orubbad, ehuru deras tillämpning i wißa enskildta fall blefwe Domstolarne uppdragen, som äfwen nu i många mål äger rum.

Brottmål, hwarwid wittnen måste höras och undersökning i lagliga former anställas, tyckas wißerligen med mera beqwämlighet och analogie i lagskipningen kunna handläggas af Domstolarne, än af Styrelse-werken; och den styrande Statsmaktens administrativa werkningskraft synes ej derigenom förminskad, då den alltid äger rättigheten, att, genom ekonomiska Författningar stadga, hwad som i administrativt afseende, anses böra anbefallas eller förbjudas; att för öfwerträdelsen utstaka answaret; att genom Embetsmän bewaka efterlefnaden och genom allmänna åklagare wid Domstolarne påkalla öfwerträdarens straff. Det synes ock, som den för allmänna Lagens werkställighet antagne grundsatts, att samma Auctoritet som stiftadt Lagen, ej tillika bör skipa den, äfwen för den ekonomiska lagstiftningen, i synnerhet uti brottmål, wore tillämplig.

De twister, som enskildte emellan kunna uppstå, och efter de ekonomiska Författningarne skola afgöras, tyckas åfwen, såsom egentliga rätts-frågor om Mitt och Ditt, kunna till Domstolarnes åtgärd öfwerflyttas, med förutsättande likmål, att den styrande Maktens administrativa beslut, alltid sättas i werkställighet och de enskilte derefter öppet lemnas, att sinsemellan i laglig wäg utreda deras ersättnings-frågor eller twister, då administrationens werksamhet derigenom, i intet afseende, tyckes hindras, utan twertom befordras genom de enskildta twistemålens frånskiljande, som annars skulle borttaga tid och uppmärksamhet från de egentliga styrelse-ärenderne.

Efter nu warande inrättning händer stundom i wissa mål, att, sedan en part genomlupit alla administrativa Instancerne, han åter nödgas börja wid Domstolarne. Tid och kostnad för Parten, samt tid och arbete för Styrelsewerken skulle besparas, om en enda och bestämd wäg för hwarje ärende efter deß naturliga beskaffenhet utstakades.

Twister emellan Kronan och enskildte har allmänna Lagen redan ansett böra af Domstolarne afgöras, emedan Kronan i dem är Part, och sålunda t. ex. stadgadt, att, då ågotwister uppkomma emellan Krono- och Skatte-hemman, skola de wid Domstol afgöras, med flere exempel i samma anda. De mål af denna natur, som ännu kunna tillhöra Styrelse-werken, synas således, till nödig öfwerensstämmelses winnande, böra, till Domstolarne öfwerflyttas.

Hwad de såkallade Cameral-målen beträffar, så anser jag för min enskilda del, twenne begrepp derwid böra åtskiljas: Kronan, betraktad såsom jordägare, och Kronan, betraktad såsom förwaltande de till statsbehofwen anslagne allmänna medel.

De twister, som kunna uppstå emellan Kronan, såsom jordägare, och deß Grannar, Arrendatorer, Landtboer eller Innehafware af Kronans jord, eller twister emellen deße, anser jag, i anledning af hwad nyß anfördes, böra slitas af samma Auctoriteter, som de enskildte Jordägares twister i dylika ämnen, och sålunda wid Domstolarne. Alla mål åter, som angå de allmänna utskylderne, anser jag, då Rikſens Ständer ej annorlunda i särskildta fall stadgat, böra tillhöra Styrelse-werkens befattning.

Skulle framdeles Konung och Ständer finna lämpligt, till winnande af närmare local-kännedom wid den enskildta fördelningen af de allmänna onera, att inrätta särskildte locala Skattefördelnings-Auctoriteter, såsom nu skett med Taxerings-Comitéerne i afseende på Bewillningen, så anser jag, för min enskildta del, deßa då snarare böra utgå från den skattbewiljande Statsmakten, men ingalunda tilläggas Domaremaktens utöfware. Intill deß en allmän sådan reglering kommer i fråga, tror jag deßa mål böra, såsom hittills, behandlas.

Deßa grunder för Rättegångs-målens skiljande från Styrelse-ärenderne hafwa wäl förekommit mig tillämplige, då deße mål betraktas sam-

mankägne i stora klaßer, men då hwarje ärende granskas särskildt, hafwa betydande betänkligheter wid deras anwändande hos mig uppstått.

Åtskillige mål, som nu tillhöra Styrelse-werken, äro hwar för sig, af den sammansatta natur, att de, likt djurwexterne, kunna anses utgöra mellan-länken i en obrytbar kedja; betraktade på ett sätt, synas de administrativa; men sedde från en annan ståndpunkt, tyckas de wara judiciella. Jag har trott minsta olägenheten wara att befara, om deßa förblifwa der de nu handläggas. Wid andra ärender, hwilka mål synas af en mera bestämd beskaffenhet, som tyckas hänföra dem till den judiciella klaßen, uppstår dock en annan swårighet; de Handlingar, som ej mindre böra wägleda Domaren under pröfningen, än grunda hans beslut wid afgörandet, finnes ofta ej annorstädes, än i ett enda administratift Werks Archiv. En beständig flyttning af Handlingar emellan Werken skulle genom sådane ärenders hänwisande till Domstolarne blifwa en följd, eller Domaren grunda sina beslut på utdrager och betyger. Olägenheterne häraf hafwa ej undfallit mig. De synas för åtskilliga ärender ej kunna undanrödjas; men för andra åter torde kunna anmärkas, att kännedomen om alla ekonomiska stadganden snart bör blifwa lika allmän för Domare, som för Styrelsewerken, då de af Kongl. Maj:t i nåder anbefallte sammandragen af alla nu gällande Författningar blifwa i nåder pröfwade och utfärdade, hwarigenom de flerfaldige, till särskildte Werk aflåtne Konunga-bref och Stadganden, som

i många ärenden hittills ej, genom trycket blifwit kungjorde äfwen komma till Rättegångs-werkens omedelbara kunskap. Dock återstå många bland deßa allmänna mål, der förstnämnde betänkligheters fortfarande äga rum, såsom då kännedom erfordras af årligen inkommande räkenskaper, hwilka endast till det Styrelsewerk, dit de höra, kunna ingifwas, för att der granskas och wid hufwud-bokslutem begagnas. De derwid uppkommande anmärknings-mål har jag, för min del, trott med minsta omgång och lika säkerhet för Parterne kunna hädanefter, som hittills, afgöras i de Werk, dit räkenskaperne till granskning öfwerlemnas, hwarwid likwäl brottmåls-ärender, samt twisters afgörande om contracter och cautioner torde kunna från Kongl. Kammar-Rätten till Hof-Rätterne öfwerflyttas.

I allmänhet torde den anmärkning kunna göras, att, så länge judiciella mål handläggas i samma Werk som de administrativa, blir deraf en följd, att samma omständliga och långsamma former, som domsmålen, enligt sin natur, nödwändigt fordra, äfwen anwändas på Styrelse-ärenderne, hwaraf den stundom öfwerklagade långsamheten och det widlyftiga skrifsättet i de administrativa Werken, om sådant ägt rum, torde hafwa härflutit. Likartade ärender böra i hwarje Embetswerk sammanparas, om enkelhet i arbets-methoden och ärendernes deraf följande skyndsammare gång skall winnas. Hastigheten winnes annars på nöggrannhetens bekostnad.

Om jag wid hwarje måls särskildta bedömmande skulle i åtskilliga komma att mißtaga mig wid ofwananförda grunders tillämpning, torde omöjligheten att äga tillräcklig sakkännedom i den mängd ärender, som ett helt Rikes alla Styrelsewerk omfatta, tillwinna mig ett skonsamt bedömmande. Jag har blott sökt, att efter bästa förmåga fullgöra Kongl. Maj:ts nådiga befallning, och får wördnadsfullt anhålla, att till framtida upplysning om mina åsigter i detta answarsfulla ämne, deßa mina tankar måtte få åtfölja Kongl. Comitéernes underdåniga Förslag.

G. W. af Tibell.

Det förslag till de judiciella målens skiljande från de administrativa Embetswerken; som den 4 dennes förewar i Lag-Comitéens sammanträde med de twenne andre af Kongl. Maj:t i nåder tillförordnade Comitéer, dels till en ny redaction af de ekonomiska Stadganderne, dels till Styrelsewerkens reglerande, lärer icke kunna anses annorlunda, än som ett enskildt project, men ej såsom samtlige Comitéernes. För min del anser jag den ifrågawarande ändring i de administrativa Myndigheternes förr tillhörande åtgärder äga ett så högst betydligt inflytande både på Kongl. Maj:ts egen, Kronans samt Individers tillständiga rätt, att jag tror något beslut i detta ämne icke böra fattas utan en ganska noggrann och mogen pröfning af så wäl de förmåner, som olägenheter, hwilka derwid möjligen kunna uppkomma; men hwartill den korta tid Lag-Comitéens honorarii Ledamöter haft

att tänka på detta ämne, wisserligen, åtminstone för mig, warit ganska otillräcklig.

Emellertid, då jag haft tillfälle genomläsa det uppgjorda Förslaget och äfwen Tit. Brantings derförinnan i ämnet afgifne yttrande, har jag trott mig böra begagna tillfället, att derutinnan äfwen för min del i underdånighet yttra några ord.

Lika med Tit. Branting och på de flere af henom andragne skäl, tror jag ej Kongl. Maj:ts affigt med den nådiga Skrifwelsen till Comitéerne af den 21 sistl. Maj hafwa warit, att ofelbart från Collegiernes handläggning i allmänhet skulle skiljas alla de mål och ärender, som förut dem tillhört afgöra och innefatta några rätts-frågor, äfwen, enär de angå stridigheter emellan Kronan och private, eller desse sednare inbördes emellan: om rättigheter och skyldigheter, som hafwa inflytande å Kronans eller det allmännas rätt, eller ordnings bibehållande i Rikshushållningen. I denna tanka styrkes jag ytterligare deraf, att Kongl. Maj:t i högstberörde nådiga Skrifwelse tillika förklarat dess nådiga affigt wara, att de allmänna ärender, som tillkomma egentliga Styrelsen, eller de administrativa Myndigheterne, måtte med kraft och werksamhet kunna skötas. De Kongl. Collegierne, som hafwa wården och tillsynen öfwer den allmänna hushållningen i Riket och de dermed gemenskap ägande ärender, kunna likwäl i min tanka, icke möjligen sköta desse med kraft och werk-

samhet,

samhet; om de ej sjelfwe få upptaga och afgöra några några stridigheter eller twister, som derwid uppkomma; utan dessa skola alla wid ordinarie Domstolarne slitas. Jag kan icke eller inse hwaruti Collegiernes wård öfwer allmänna hushållningen, eller utwäg att befordra de derom utgifne Författningars werkställighet och efterlefwande må bestå, om befattningen med alla de mål, som kunna angå någon twist eller rätts-fråga, skulle så widsträckt, som förslaget innehåller, hädanefter dem frånskiljas, och ej eller huru de, såsom i förslaget säges, skulle kunna utöfwa ett kraftfullt förmanskap öfwer underlydande Tjenstemän, derest de ej sjelfwe fingo bedömma answaret för deras fel och försummelse i tjensten.

Tit. Branting har så omständeligt wisat swårigheterne wid och olägenheterne af en sådan rubbning i den ordning wid de allmänna hushålls-ärendernes behandling i Collegierne, hwars fullkomnande i flere sekler utgjort ett wigtigt föremål för Konung och Ständer; och då, enligt hwad Kammar-Rådet Branting äfwen förmäler, de i dylika mål twistande, skulle genom målens behandlande wid de ordinarie Domstolarne onekligen få widkännas större kostnader och beswär, äfwensom tids-utdrägt, än då de, på sätt hittills skett, behandlas af Landshöfdingarne och Collegierne, oberäknade de betydlige kostnader Staten skulle få widkännas genom tillökning af Domare och Domstolar, samt han derjemte uppgifwit wissa twistemål, enskildte emellan, hwilka, ehuru de icke röra nå-

gon Kronans eller det allmännas rätt, hittills behandlats af de administrativa Myndigheterne; likwäl härefter skulle utan olägenhet kunna öfwerlemnas till de ordinarie Domstolarnes befattning, så får jag, som härutinnan delar enahanda öfwertygelse med bemälte Kammar-Råd, till undwikande af onödig widlyftighet, åberopa deß anförande, i anseende till de åtgärder, som i allmänhet äfwen hädanefter synas böra tillhöra de administrativa Myndigheterne; men tror mig dock särskildt böra anföra något om Bergs-Collegium, såsom warande icke blott ett administrativt Embetswerk, utan ock en werklig Öfwer-Domstol.

Bergs-Collegium har alltifrån deß första tillkomst, eller då det under namn af General-Bergs-Amt utaf Konung Gustaf Adolf den Store inrättades, blifwit tillagt domaremakt, som synes af Högstbemälte Konungs Fullmakt för deß Bergs-Amt under den 26 Februarii 1630, der det heter: "Hwad af Bergwerken härrörande saker belangar, som Bergs-Amtet befinner oriktiga och "stridiga, dem skulle det sjelf in loco för Bergs-"Rätten företaga, åtskilja och deröfwer straffa läta, mägtigt wara", hwilket ytterligare bekräftades i de Kongl. Confirmations-Fullmakterne för General-Bergs-Amtet af den 14 December 1634 och 14 Februari 1637, jemte den under sistnämnde dag utfärdade Instruction för Bergs-Amtet, hwars 16 §. innehåller: att Bergs-Amtet skulle hafwa makt, alla Rättegångssaker, som Bergwerken egenteligen angå kunna, att företaga, och efter Lag och Bergs-Articlarne, som antingen re-

dan gjorde woro, eller framdeles göras kunde, att åtskilja och deröfwer straffa låta; åfwensom 9 §. af samma Instruction tillegnar Bergs-Amtet makt och fullkomlig disposition öfwer alla Embetsmän, som af Kronans Bergbruk dependerade, (Grufwor och Bergwerk woro den tiden regale) dem antingen att qwarbehålla som dugliga woro, eller de odugliga att afsätta och andra nya i deras ställe förordna, allt efter hwars och ens bepröfwade skick- eller oskicklighet; warande ytterligare i Kongl. Seßions-Mandatet d. 3 November 1637, för (det då kallade) Kongl. Maj:ts och Rikstens Bergs-Embete, stadgadt: att det skulle, under de bestämda Seßions-terminerne, alla förefallande Bergs-Embetet angående saker, ehwad namn de hafwa kunde, skärskåda, öfwerwäga, fullkomligen decidera och slita, efterföljande Lag och den gifne Instructionen. Uti ytterligare Fullmakt och Seßions-Mandat af den 6 Juli 1649, hwarmedelst General-Bergs-Amtet förklaras wara ett Kongl. Maj:ts och Rikstens Collegium, med samma auctoritet och myndighet m. m., som de öfrige Collegierne, stadgas ytterligare: att detta Kongl. Collegium skulle hafwa makt att dejudicera alla de ärender, som dit kunde från Under-Domstolarne blifwa skjutne, och eljest efter Lag, Receßer, Grufwe-Artiklar och allehanda Bergs-Ordningar. deß censur underkastas böra, samt att hwad Collegium således resolverade och afdömde, skulle stå fast och gilt, och ej widare än Kongl. Maj:ts Revision, enär den tillbörligen efter proceßen sökt blifwer, underkastadt warda. Den åfwen under den 6 Juli 1649 utfärdade Kongl. Jernbergs-Ordningen

stadgar uti 41 §., i afseende å Justitiens behöriga administrerande wid Bergwerken, dels att Bergmästare skulle hålla Ting en gång om året, eller oftare, när så behöfdes, och der åfwen afdömma alla klagomål med Bergwerken emellan Husbönder och Tjenare, samt äga exequera allt hwad under 50 D:r blefwe ådömdt, dels ock att, då saken steg till och öfwer 50 D:rs wärde, den som saken angick, ägde att med 5 mark wädja under Kongl. Bergs-Collegium; åfwen 56 §. i nämnde Författning förmår, att de Böter, som efter den samma eller andra Bergs-Ordningar i Bergslagerne eller wid något Bergwerk falla kunde, icke finge af något annan än Bergs-Collegium eftergifwas: wid så många Dalers straff till görandes, som den sakfäldes böter belöpte sig till. Genom Kongl. Förordningarne den 7 Nov. 1689, 21 Febr. 1696, och Kongl. Brefwen den 30 Oct. 1707 och 21 April 1724 äro ock föreskrifter lemnade, huru Rättegångs-saker eller från Bergs-Tings-Rätterne wädjade mål skola i Bergs-Collegium fullföljas och behandlas.

Kongl. Brefwet den 21 Jan. 1708 förklarar ock: att som alla mål i gemen, som angå Bruk och deß drifwande, äro lemnade under Bergs-Collegii Jurisdiction, skulle ock Banquen, ehuru eljest ägande sitt forum i Swea Hof-Rätt, uti twister, som förefölle emellan Banquen, såsom innehafware af något Bruk, och deß Bruksbetiente eller Bruksfolk käta och swara wid Bergs-Domstol. Bergs-Collegium är ock första Domstol i mål, som angå Jernwräkeriet, enligt Kongl. För-

ordningarne den 15 Dec. 1671, d. 11 Dec. 1766 och d. 17 Maji 1814. Likaledes i frågor om Öfwersmide, enligt Kongl. Förordningarne den 10 Sept. 1747 och d. 19 Dec. 1807.

Ehuru alla brottmål wid Bergwerken, dels genom flere af de här ofwannämnde, dels ock andre äldre Författningar förklarats höra wid Bergs-Domstolarne och i Bergs-Collegio afgöras, har dock, uppå Kongl. Collegii derom gjorda hemställan, genom Kongl. Brefwet den 21 April 1686 blifwit stadgadt, att wid Bergwerken förefallande dråpsakers upptagande och afgörande skulle tillhöra de ordinarie Domstolarne; åfwensom twister om Kolhandel och Kolbetjening till Bruk utom Bergslag i sednare tider blifwit förklarade höra till de ordinarie Domstolarnes behandling. Mångfalldige i sednare tider utkomne Författningar och Förklaringar, hafwa ytterligare stadfästat Bergs-Collegii och underlydande Bergs-Domstolars i äldsta tider tillagde domsrätt, och åfwen så tydligt utstakat demarcations-liniera emellan deßas och Hof-Rätternes, samt derunder lydande Domstolars domare-befattningar, att något intrång af deßa särskilda Domstolar, på hwarandras tillständiga omfång, icke gärna bör kunna äga rum. Jag här egentligen upptagit de här ofwannämnde äldre Författningars innehåll i affeende å Bergs-Collegii domsrätt, för att wisa det Bergs-Collegium, allt ifrån deß inrättning, hela hundrade åren förr än Sweriges nu gällande allmänna Lag utfärdades, warit en werklig Öfwer-Rätt i de mål, som till Bergwerkens drift och handtering höra, i lika

het med Hof-Rätterne, i anseende till de mål, som inom Landslag förefalla: och när jag nu tillägger, att Rikets allmänna Lag, wid stadgandet i 10 Cap. Rättegångs-Balken, om laga Domstol i hwarjehanda mål, uti 17 §. af nämnde Cap. föreskrifwer, att, i anseende till de mål, som röra Bergwerkens drift, handtering och wård, skulle förfaras på sätt derom särskildt wore stadgadt; så lärer åtminstone icke Bergs-Collegium kunna sägas hafwa, genom något mißförstånd wid Författningarnes utfärdande, kommit att göra ingrepp i domare-maktens werknings-omfång. Twertom synes, af så wäl de här ofwannämnde flere äldre Författningar, som åtskillige i sednare tider utkomne Stadgar, deri Hof-Rätterne och de wanliga Domstolarne erinras om, att ej befatta sig med de mål, som till Bergs-jurisdictionen höra, werkeliga orsaken till den Bergs-Collegium först lemnade, och sedan tid efter annan stadfästade domarerätt, i twister, Bergshandteringen rörande, hafwa warit att, emedan deßa twister hafwa så mycken gemenskap med sjelfwa yrkets eller näringens bedrifwande, det Werk, som bör äga kännedom deraf, också säkert kan slita derwid uppkommande stridigheter, äfwensom att, då Collegium har sig uppdragit wården och regleringen wid sjelfwa werkställigheten af Bergshandteringens flere arbetsgrenar, Collegium icke möjligen med den kraft kunde hålla hand deröfwer, att utöfwandet skedde på ett sätt, som både till Rikets och Individers bästa medförde handteringens bestånd i längden, med mindre Collegium ägde makt att rätta det oriktiga och afgöra det stridiga.

Om likwäl Bergs-Collegium skulle komma att frånkännas deß från äldre tider tillagde egenskap af Öfwer-Domstol i mål, som Bergshandteringen röra och endast blifwa ett administrativt Werk, anser jag dock för min del, icke andra mål utan skada för sjelfwa handteringen och werkligt hinder för Collegium i den anbefaldte wården deröfwer, och handhafwande af Bergs-författningarne, kunna från Collegii befattning skiljas, än alla gröfre eller urbota brottmål, samt alla lagwadda mål.

Emellertid och om än, emot min öfwertygelse härutinnan, det skulle finnas bättre och nyttigare, att från så wäl Bergs-Collegium, som de andre Collegierne, blefwe skiljd all den judiciella makt de hittills i stöd af Författningar utöfwat, tror jag likwäl, att, då 10 Cap. Rättegångs-Balken, som innehåller stadgande om laga Domstol i hwarjehanda mål, uti 17 §. förmår, att dermed efter särskildta Författningar skall förfaras, i afseende å mål, som röra Bergshandteringen; och äfwen i 26 §., att de mål, som röra allmänna hushållningen i Riket, skola pröfwas och dömmas af dem, som Konungen wården och inseendet deröfwer betrott, efter thy som i särskildta Stadgar derom säges, deßa Lagens föreskrifter på enahanda skäl, som i projectet förmäles, om den Landshöfdingarne uti nämnde 10 Capitels 16 §. uti wißa mål tillagde pröfningsrätt, icke eller utan Rikssens Ständers samtycke (enligt 87 och 88 §. §. i Regerings-formen) lära kunna ändras. B. Sandels.

Den besslutne granskningen af förslaget företogs härefter i följande ordning.

Första Titeln.

Twister emellan Kronan eller allmänna Stater eller Inrättningar å ena sidan, och enskildte å den andra.

1:o Om Åboers eller Innehafwares rätt, att warda bibehållne wid besittningen af Krono- eller andre publike Hemman eller Lägenheter, och således åfwen af dem, som äro anslagne åt Ecclesiastique-, Academie- eller Militaire-Staterne, eller eljest ad pios usus begagnas; så ock om personers eller menigheters rätt, att, likmätigt 77 §. i Regerings-formen, tillgodonjuta de, efter gällande Författningar, dem tillkommande förmåner, i affeende på begagnandet af wissa Kronans tillhörigheter.

I denna bifölls Förslaget af Secreteraren Granberg, Advocat-Fiskalen Staaf, Assessoren Danckwardt, Expeditions-Secreteraren Richert, Bergs-Rådet Robson, Commerce-Rådet Zenius, General-Majoren af Tibell, Tillförordnade Justitie-Cancelleren Bergenskjöld, Justitie-Ombudsmannen, Friherre Mannerheim, Justitie-Råderne Mannerstam, Blom och Poppius, och Hans Excellence Herr Grefwen och Justitie Stats-Ministern.

Kammar-Rådet Branting åberopade sitt för-

ra dagen upplästa skriftliga yttrande, i följd hwaraf han ansåg det ifrågawarande ämne administrativt, hwarmed sig förenade Vice Presidenterne Sandels och Rolén.

Landshöfdingen, Friherre Edelcreutz förklarade, att han fann de fleste administrativa ärenden kunna under en wiß synpunkt få namn af rättsfrågor, men trodde de nu förewarande böra bibehållas under de administrativa Myndigheternes handläggning.

Presidenten, Friherre Löfwenskjöld förmälte sig bifalla Förslaget, utom hwad beträffade personers eller menigheters rätt, att, likmätigt 77 §. i Regerings-formen, tillgodonjuta de, efter gällande Författningar, dem tillkommande förmåner, i afseende på begagnandet af wißa Kronans tillhörigheter, hwilka frågor Friherren och Presidenten ansåg wara af administrativ beskaffenhet.

Hans Excellence, Herr Grefwe Rosenblad ansåg, i likstämmighet med hwad Hans Excellence sig skriftligen yttrat, detta ämne wara administrativt.

2:o Om uppfyllande eller rätta tydningen af de emellan Kronan och enskilde ingångne Contracter, ehwad de handla om leverantser till allmänna behof, om arrenden af Kungsgårdar, Boställen eller andre Lägenheter, eller eljest om någon Kronan eller

det Allmänna tillkommande rättighet eller förmån.

Förslaget i denna del antogs af alla Ledamöterne, utom Kammar-Rådet Branting, samt Vice Presidenterne Sandels och Rolén.

3:o Om Jura Patronatus i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus Län.

Här utföll omröstningen på enahanda sätt, som angående första punkten, endast med den skillnad, att Presidenten Friherre Löfwenskjöld i allo biträdde Kammar-Rådet Brantings mening.

4:o Om skyldighet att erlägga en wiß afgift af egendom wid utflyttning utur Riket.

Comitéernes Ledamöters meningar woro i denna punkt, likasom uti den näst föregående, med den skillnad, att Presidenten, Friherre Löfwenskjöld och Hans Excellence, Herr Grefwe Rosenblad ansågo saken höra till Domaren, när fråga wore om utflyttnings-afgift till Stad, men till den administrativa Styrelsen, i det fall afgift påstås, böra till Kronan erläggas.

5:o Om Kronan förbehållen Tionde eller Ränta blifwit rätteligen forslad och levererad eller icke.

Likasom i 3 och 4 punkterne.

6:o Om ersättning för Jord, som enskildta frångått för allmänna behof.

Alldeles enahanda omröstning som i 2 punkten.

Andra Titeln.

Twister, deruti Kronan wål åger talan såsom Part, men i hwilka råtts-frågor enskildte emellan åfwen ingå.

1:o Mål om Rågångar, eller eljest om jord emellan Kronans hemman och lågenheter; så ock om Storskifte emellan Kronohemman.

Comitéernes Ledamöter bifölls Förslaget, med undantag af Kammar-Rådet Branting, samt Vice-Presidenterne Sandels och Rolén, hwilka förklarade deßa mål wara administrativa, samt Hans Excellence, Stats-Rådet Herr Grefwe Rosenblad, som wål i så måtto instämde i Förslaget, att Hans Excellence ansåg Rågångs-twister emellan Kronohemman rätteligen böra hänskutas till Domaren, helst desamma böra enligt Jorda-Balken i allmänna Lagen afgöras; men trodde en sådan lagförändring icke kunde utan Konungs och Ständer gemensamma beslut widtagas.

2:o Om husröta eller wanhäfd å Kronohemman, Kungsgårdar, Boställen, Residencehus eller andre Kronans Lågenheter, ehwad de äro till indelningar eller begagnan-

de för wiße Embetsmän anslagne, eller mot arrende åt enskildte upplåtne.

Denna punkt af Förslaget gillades ock af alla Ledamöter, utom Kammar-Rådet Branting, samt Vice Presidenterne Sandels och Rolén, åfwensom Hans Excellence, Herr Grefwe Rosenblad war af den tanka, att sådane frågor endast borde gå till Domaren i de händelser, då de angingo Kungsgårdar och andre Kronans Lägenheter, och woro genom ordentliga Contracter till enskildte under arrende upplåtne.

Tredje Titeln.

Twister, enskildte emellan, om företräde till wißa Hemman eller Lägenheter, till hwilka Kronan eller Allmänna Stater eller Inrättningar hafwa ostridig ägande rätt, men af hwilka nyttjande rätten är till enskildte upplåten.

1:o Om Åbo-rätt å alla Krono- eller publike Hemman eller Lägenheter, af hwad slag de wara må, ehwad de äro Kronan förbehållne eller till allmänna behof eller stiftelser anslagne, i följd häraf åfwen om bättre rätt till Krono-Rusthåll eller till Lots-hemman, så ock om nyttjo-rätt till kronoskär, stränder eller holmar, som egentligen icke höra till något wißt Hemman.

I denna del antogs Förslaget af alla Ledamöterne, utom Kammar-Rådet Branting, Wice Presidenterne Sandels och Rolén, Landshöfdingen, Friherre Edelcreutz, Presidenten, Friherre Löfwenskjöld och Hans Excellence, Herr Grefwe Rosenblad.

2:o Om förmånsrätt till Skatteköp.

Comitéernes Ledamöters tankar woro i denna punkt lika delade, som i den näst föregående.

3:o Om klyfning af Krono-hemman.

Meningarne woro lika som i de föregående twenne punkter, endast med den skillnad, att Tillförordnade Justitie-Cancelleren Bergenskjöld här förenade sig med de Ledamöter, som ansågo frågan administratif.

4:o Om fardag emellan af- och tillträdande af Innehafware af Boställen, eller andra allmänna Lägenheter.

Förslaget bifölls af alla, utom Kammar-Rådet Branting, Vice Presidenterne Sandels och Rolén, Landshöfdingen, Friherre Edelcreutz samt Hans Excellence, Herr Grefwe Rosenblad, som för sin del här gjorde en lika inskränkning med den, hwilken af Hans Excellence blifwit gjord i Andra punkten af Andra Titeln, att nemligen endast twister om fardag emellan Af- och Tillträdare å arrenderade Hemman eller Lägenheter, som, enligt Contract med Kronan innehades, borde för

judiciella anses, men att fardags-frågor emellan Boställshafware woro administrativa.

5:o Om företräde till hygge eller mulbete å Allmänningar eller till begagnande af andra rättigheter eller förmåner å wiße Kronans tillhörigheter.

Bifölls Förslaget af alla, utom af Kammar-Rådet Branting, Vice-Presidenterne Sandels och Rotén, Landshöfdingen, Friherre Edelcreutz, Presidenten Friherre Löfwenskjöld och Hans Excellence, Herr Grefwe Rosenblad.

6:o Emellan Innewånarne i Städerne om rättighet till den åt Städerne donerade jord.

Voteringen utföll här, likasom i föregående 5:te punkt, dock med den skillnad, att Justitie-Rådet Blom, ehuru han fann ämnet till sin natur juridiskt, likwäl ej ansåg sig böra tillstyrka deß skiljande från de administrativa Myndigheterne, enär säkra och gifne föreskrifter i de fleste fall saknas, på hwilka Domarens beslut skulle kunna grundas; och att Hans Excellence, Herr Grefwen och Justitie Stats-Ministern åfwenledes på de af Justitie-Rådet Blom anförda skäl, och då slutligen Konungen wore närmast i tillfälle, att förklara rätta förståndet af de utaf deß höga Företrädare utfärdade Donations-bref, war af den mening, att de här omtalade twister, Städernes Innewånare emellan, som angå donerad jord, ej

kunde tillkomma annan, än administratif Myndighets pröfning.

7:o Emellan enskildte personer eller menigheter om Jura Patronatus i Skåne, Halland, Blekinge eller Bohus Län.

Omröstningen utföll här på lika sätt, som i 3:dje punkten af 1:sta Titeln.

Fjerde Titeln.

Twister, hwilka wäl hämta sin grund från någon allmän skyldighet, men drifwas blott enskilde emellan.

1:o Om fördelning af skyldigheterne att bygga och underhålla allmänna hus, broar och wägar.

Hans Excellence, Herr Grefwe Rosenblad, Presidenten, Friherre Löfwenskjöld, Tillförordnade Justitie-Cancelleren Bergenskjöld och Landshöfdingen, Friherre Edelcreutz ansågo'de i denna punkt förekommande frågor af administratif beskaffenhet.

Kammar-Rådet Branting åberopade sitt skrifteliga yttrande, hwari han förklarat frågor om deltagande af Kyrko-, Prestegårds-, Sockne- och Fattigstugu- samt Tingshus-byggnader kunna från administrativa Myndigheterna skiljas; men frågor om wägar och broar, ansåg han böra under deßa Myndigheters behandling bibehållas.

Härmed förenade sig Bergs-Rådet Robson, samt Vice Presidenterne Sandels och Rolén.

Alla öfrige Ledamöterne bifölls Förslaget.

2:o Om åliggandet att utgöra stadgadt arbete till Innehafwaré af Kungsgårdar och Boställen.

Denna punkt af Förslaget gillades af alla, utom af Kammar-Rådet Branting, Vice Presiderne Sandels och Rolén, Landshöfdingen, Friherre Edelcreutz, Presidenten, Friherre Löfwenskjöld och Hans Excellence, Herr Grefwe Rosenblad.

För enskildte angelägenheter bortgick härefter Secreteraren Granberg.

3:o Om Kronotionde eller Ränta, som till Embets- eller Tjenstemän är anslagen, eller af enskildt person innehafwes, blifwit rätteligen forslad eller levererad, eller icke.

Förslaget gillades af alla Ledamöterne, utom af Kammar-Rådet Branting, under åberopande af deß skriftliga anförande, hwarmed Vice Presidenterne Sandels och Rolén sig förenade, och af Herr Presidenten, Friherre Löfwenskjöld, samt Hans Excellence, Herr Grefwe Rosenblad, med den inskränkning, att Presidenten och Hans Excellence ansågo frågorne administrativa, då de rörde sådan

tionde

nande eller ränta, som blifwit på lön anslagen åt Embets- eller Tjenstemän.

4:o Om Skattekohls lefwerering wid Bergwerk.

I denna punkt bifölls Förslaget af alla, utom Bergs-Rådet Robson och Vice-Presidenten Sandels.

5:o Om Preste-rättigheter.

Förslaget härutinnan antogs enhälligt.

6:o Om fullgörande af Contracter om lön och andre förmåner emellan Ryttare, Soldater eller Båtsmän och deras Rusthållare eller Rotebönder.

Utom Vice Presidenterne Sandels och Rolén, Landshöfdingen, Friherre Edelcreutz och Hans Excellence, Herr Grefwe Rosenblad instämde alla Ledamöterne uti Förslaget i denne del.

7:o Om Planpenningar.

8:o Om deltagande uti stadgade Rustnings- eller Roterings-skyldigheter, då fråga uppstå Interessenterne emellan inbördes.

9:o Om indelte Soldater eller Båtsmän äro stådslade eller icke.

Desse trenne punkter antogos enstämmigt.

utom af Landshöfdingen, Friherre Edelcrantz, som ansåg de här upptagne mål för administrativa.

Comitéerne åtskiljdes med beslut, att öfwerläggningen skulle fortsättas d. 16 i denna månad.

In fidem
A. J. Wahlstjerna.

Den 16 Martii.

Närwarande

samma Ledamöter, som wid Comitéernes sista sammanträde.

Till granskning förekommo nu återstående delarne af Förslaget, nemligen:

Femte Titeln.

Twister, enskildte emellan, härledande sig ifrån wissa näringar.

Under denna Titel upptagas:

1:o Alla twistemål, angående Bergshanteringen, hwilka för närwarande höra till Bergs-Collegium, såsom

Om lön eller andra rättigheter: om städjande eller tjenstetid, eller om redowisning för förwaltning emellan husbönder och deras

underhafwande wid Bruk eller Bergwerk: om uppfinnares och jordägares rättigheter; i afseende på nya anwisningar till metaller och mineralier, eller gamla ödelemnade Grufwors uppdagande: huruwida rättigheten till Grufwor må anses förwarad genom werkstäldt arbete på rätt bergswis, eller om den bör anses förlorad eller förlorad genom underlåtenhet deraf: om Grufwors utmål: om intrång i malmfälten inom andras områden: om uppdämningar, som det ena Bruket eller Bergwerket kan göra det andra till men: om skogslotter uti Bergslagen emellan Bergsmän och Hytte-ägare; om kolnings-skyldigheter eller kolhandel inom Bergslag: om förlag wid Bergs- och Bruks-handteringar: om klyfning af Bergsmans-hemman.

2:o Åtskilliga mål, som hafwa gemenskap med de under Commerce-Collegium hörande näringar, såsom de, i anledning af Skrå-Ordningar eller Handels-Reglementen, eller eljest emellan Handlande och deras Betjente om tjenstetid, lön och mera dylikt uppkommande twistigheter.

Skuldfordrings- och andra twister emellan Fabriks- eller Slöjde-idkare och deras arbetare, samt emellan sådane Näringsidkare och deras Förläggare, om hwad som allena handteringen eller rörelsen angår; så ock fordrings-anspråk i allmänhet hos Fabriksarbetare.

Dykeri- och bergningstwister. Twister med Skepps-rederier om skyldighet att i wißa fall ersätta den kostnad, hwilken, genom Consulerne blifwit förskuten till Swenske å utrikes ort warande Sjömäns hemförskaffande.

3:o Wißa mål, som angå Landthushållningen eller Jordbruksnäringen och hwilka derföre upptagas af Landshöfdingarne, dels såsom administrerande Embetsmän och dels såsom Domare, nemligen:

Stridigheter emellan Jordägare och Åbo om rättighet att göra nya uppodlingar å hemman, som blifwit sålde till skatte under Bruk, med wilkor att Åboerne skulle sitta odrifne, så länge de fullgjorde sina skyldigheter.

Frågor om uppdämningar wid anläggningar af Såg- eller Mjölqwarnar, Stampar och andre Wattenwerk å landet, då de ej höra under Bergs-Auctoriteterne.

Enskiftesmål.

Comitéernes Ledamöter woro enhälligt af den tanka, att alla deßa mål borde anses för rättsfrågor; men hurwida behandlingen af dem skulle skiljas från de Embetswerk, till hwilka de hittills hört, deröfwer wille Comitéerne, under granskningens fortsättning, sig närmare utlåta.

Sjette Titeln.

Mål, som angå dels åtskillige större och mindre brott, dels allmänna Policen å Landet och i Stad.

Här förekomma:

1:o Alla de brottmål, som från Under-Rätterne fullföljas i Bergs-Collegium, neml.:

De, som röra förbrytelser af Bergsfolk i och under arbetet, samt stölder och snatterier, som wid Bergwerken föröfwas: anklagelser emot Bergsarbetare, för det de förfara, förslösa, genom oskicklighet i arbetet förderfwa eller otroget behandla deras husbönders tillhörigheter: anklagelser för åwerkan på konst- och uppfordrings-machiner m. m. wid Bergwerken: för olofligt swedjande eller skogselds utsläppande: för åwerkan eller för olaga intägter å Allmänningar eller Skogar, som äro Grufwor, Hyttor, Bruk eller andre Bergwerk anslagne eller tillhörige inom Bergslag: för Sågars orätta begagnande, eller för olaga träd- eller brädhandel, likaledes inom Bergslag: för olofligt öfwersmide: för olaga tackjernshandel, eller för Bergs-effecters bristande godhet emot hwad om jernwräkeriet är föreskrifwet.

2:o De under Commerce-Collegium hörande brottmål, nemligen:

Förbrytelser emot de Författningar, som röra Lurendrägeri och Tullförsnillning, samt ut- och inrikes Seglation: emot Författningarne om resor öfwer Riksgränsorne utan paß: emot Författningarne om Controll å Guld-, Silfwer- och Tennarbeten: mot stadgandet om Nordsjö-Fiskerierne: mot de för Fabriks- och andre Slöjde-inrättningar, som ej under Skrå höra, särskildt gifne Författningar: mot Skrå-Ordningen och dermed gemenskap ägande Författningar: mot Författningar eller Reglementen för handel och köpenskap i Städerne: mot Författningarne om den Gårdfarihandel, som är en del af Westergöthlands Innewånare tillåten; så ock emot Författningarne om Algieriske sjöpaß.

Förbrytelser, som efter Reglementet för Eskilstuna Fristad upptagas af Ordningsmanna-Rätten derstädes.

Frågor om answar för oriktiga Mätarebref och felaktig Skeppsmätning: om answar å Städernes Rederier för brist i ständige saltupplagen: så ock om answar och deraf följande skadestånd för anstäldt, men ogilladt kländer af ett wilkorligen meddeladt privilegium exclusivum.

Förbrytelser med ord eller gerning emot Directeurer, Waterschout eller Sjömanshusbetjente i och för deras tjenster.

3:o De som blifwit fullföljde i Krigs-Collegium nemligen, angående

Förbrytelser af Rusthållare genom eftersatte Rustnings-prestanda, Mötens försummande, Rustningshästars wanskötsel och otillåtna bruk m. m.

4:o Åtskillige mål, i hwilka Landshöfdingarne i Orterne och Öfwer-Ståthållaren i Stockholm utöfwa domsrätt, nemligen rörande förbrytelser emot Medicinal-Författningarne eller mot Författningarne om boskapssjukas hämmande, om gästgifwerier, om landsstrykare, om paß, om fylleri, om kronoskjuts, om mantals- och skattskrifning i Stockholm, så ock mot flere andra, rörande Policen i Stockholm, särskildt widtagne Författningar.

Wärfningstwister, med hwad dermed gemenskap äger.

Frågor om lösdrifware må anses förfallne till allmänt arbete.

De uti 1:sta, 2:dra och 4:de punkterne förekommande mål, ansågo Comitéernes Ledamöter enstämmigt wara af juridisk egenskap, men förbehöllo sig, likasom angående de under Femte Titeln upptagne, att meddela närmare yttrande, huruwida de borde skiljas ifrån de Werk, som hittills dem behandladt.

Hwad åter widkom de mål, om hwilka 2:dje punkten handlar, bifölls Förslaget af samtlige Ledamöterne, med undantag af Landshöfdingen, Friherre Edelcreutz och Hans Excellence, Herr Grefwe Rosenblad, som ansågo deßa mål administrativa.

Sjunde Titeln.

Mål, som röra åtskillige Embets- eller Tjenstemän, i afseende på deras Embete eller Tjenst.

1:o Tilltal för Embets- eller Tjenstefel emot de administrerande Werkens egna Embets- eller Tjenstemän, så ock mot andre, som under deßa Werk lyda, nemligen

Under Krigs-Collegium:

De på Collegii Stat uppförde Archlie-, Arsenals- och Rustkammar-betjente.

Under Kammar-Collegium:

Öfwer-Directeuren för Landtmäteriet, Landtmäteri-Contoirets Embets- och Tjenstemän, så ock Landtmätare i Orterne.

Embets- eller Tjenstemän wid Tullwerket.

Under Commerce-Collegium:

Controllwerket.

Consuler.

Mäklare.

Magistrater i Städerne, uti de ämnen som höra till Collegii befattning.

Ordningsmannen i Eskilstuna.

Sjömanshus-Directionerne.

Under Bergs-Collegium:

Bergmästare och alla öfrige till Bergs-staten hörande Embets- och Tjenstemän.

Comitéernes fleste Ledamöter funno wäl de i denna punkt upptagne mål wara judiciella, men wille, likasom angående flere mål under 5:te och 6:te Titlarne under påföljande öfwerläggningen yttra, angående deras skiljande från handläggning af de administrerande Embetswerken; men Tillförordnade Justitie-Cancelleren Bergenskjöld, som ansåg Under-betjentes embetsfel och förhållande i tjensten, hwarken böra eller lämpeligen kunna bedömmas af andra Auctoriteter än de, under hwilkas inseende samma Betjente woro ställde, trodde att, hwad under denna Titel wore uppfördt, borde från det afgifwande underdåniga Förslaget uteslutas.

2:o Frågor: om Consulers skyldighet, att i ersättningswäg answara för sådane ärender, som Consulerne, i följd af sin tjenste-pligt, å utrikes orter uträtta.

Om beloppet af Landtmätares arfwo-

den; så ock om beloppet af de arfwoden andre Embets- eller Tjenstemän kunna wara berättigade, att af Kronans medel åtnjuta.

Hwad angick frågor om Consulers ersättningsskyldighet, bifölle samtlige Ledamöterne Förslaget; men i affeende på Landtmätare, eller andre Embets- och Tjenstemäns arfwoden skedde omröstning, hwarwid Secreteraren Granberg, Advocat-Fiskalen Staaf, Assessoren Danckwardt, Expeditions-Secreteraren Richert, Bergs-Rådet Robson och Commerce-Rådet Zenius bifölle Förslaget utan inskränkning, Kammar Rådet Branting, Vice Presidenterne Sandels och Rolén, General-Majoren af Tibell och Landshöfdingen, Friherre Edelcreutz förklarade sig anse alla frågor om arfwoden, som af Kronans medel skola utgå, administrativa; Tillförordnade Justitie-Canceileren Bergenskjöld fann åfwen för sin del nämnde frågor wara af den beskaffenhet i alla andra fall, än då Kronan wore egentlig part eller sakägare, eller deß skyldighet till arfwodes utbetalande, genom någon Domstols beslut blifwit bestämd; Justitie-Ombudsmannen, Friherre Mannerheim samt Justitie-Råderne Mannerstam, Blom och Poppius gillade Förslaget uti denna punkt i hela deß widd; Presidenten, Friherre Löfwenskjöld och Hans Excellence, Herr Grefwe Rosenblad woro af enahanda tanka med Kammar-Rådet Branting och de förut nämnde Ledamöter, som med honom instämdt; och Hans Excellence, Herr Grefwen och Justitie Stats-Ministern yttrade, det Hans Excellence åfwen fann stridigheter om arfwoden af Kronans medel böra för administrativa anses,

så wida fråga icke uppstode om arfwodes fördelande emellan enskildt person och Kronan, då förrättningen rörde Kronan och sådan person gemensamt, i hwilken händelse Hans Excellence ansåg det tillkomma wederbörlig Domstol, att utstaka huru stor del af arfwodet den enskilde borde gälda.

3:o Stridige anmärkningar wid åtskillige under de administrerande Werken hörande Redogörares räkenskaper.

I denna punkt antogs Förslaget, utom af Kammar-Rådet Branting, samt Vice Presidenterne Sandels och Rosén, som ansågo, att med deße frågor borde förfaras efter hwad förut warit wanligt.

Sedan de särskildte Titlarne sålunda nu woro genomgångne, förekom till granskning hwad ytterligare blifwit föreslagit till jakttagande, i händelse de mål, som för judiciella äro ansedde, skulle från administrativa Myndigheterne skiljas, utan ändring i öfrigt af hwad nu gällande Lagar och Författningar om deße mål innehålla; och i affseende härpå förklarade de Ledamöter, som antagit hwad Förslaget i 1:sta, 2:dra, 3:dje och 4:de Titlarne innefatta, att de äfwen gillade de i anledning af deßa Titlar gjorda hemställanden; men då wid öfwerwägandet af de föreslagne tillägg till 5:te och 6:te Titlarne, Comitéernes samtlige Ledamöter skulle afgifwa de närmare yttranden, de förut sig förbehållit, huruwida de, under deße Titlar upptagne mål, borde skiljas ifrån de Embets-

werk, hwarest de hittills warit behandlade, yppades stridiga meningar, hwadan omröstning anställdes.

Derwid utläto sig:

Secreteraren Granberg, Advocat-Fiskalen Staaff, Assessoren Danckwardt och Expeditions-Secreteraren Richert, att de icke funno något skäl att frångå hwad Förslaget i detta hänseende innehöll.

Bergs-Rådet Robson: att sedan Kongl. Maj:t anbefallt alla rätts-frågors afskiljande ifrån öfrige allmänna ärender och, till följe häraf, Bergs-Rådet redan den 18 sistlidne November, enligt sitt omdöme, förelagt Comitéerne ett förslag, till skillnadens uppdragande emellan det judiciella och administrativa af Kongl. Bergs-Collegii befattning, hade han likwäl ingalunda utsträckt sitt yttrande till bedömmande, hwarest de judiciella målen hädanefter skulle behandlas, utan wid det då afgifne yttrandet fogat en anmärkning, hwars tillämpning innefattar, att om någon annan Öfwer-Domstol, än det nu warande Collegium, skulle för de ifrågawarande Bergsmålens upptagande tillförordnas eller organiseras, uti densamma ingalunda borde saknas Domare med Bergskunskaper, emedan annars af bristande underrättelser eller kännedom, åtgärder kunde widtagas, som sedan funnos hinderlige för den administratifa Myndighetens anordningar, angående Grufwe-, Bergs- och Bruks-hushållningens bedrifwande på rätt

Bergswis; samt sämedelst en werklig skada för handteringen, för idkaren och för Staten skulle kunna uppkomma. Bergs-Rådet trodde derjemte, att den utwäg, som häftigt borde leda Domstolen till nödige upplysningars ernående i förekommande mål, om hwad Bruks- och Bergshandteringens bestånd eller förkofran fordrade, skulle wära kunnige och erfarne personers deltagande i öfwerläggningarne eller besluten och Bergs-Rådet förmodade härigenom ej förorsakas hinder i hwad om rätts-frågornes afskiljande från den administrativa delen af Werket blifwit anbefaldt.

Commerce-Rådet Zenius: att som Kongl. Maj:t uti Deß nådiga Skrifwelse till Comitéerne den 21 Maji sistl. är anbefallt urskiljandet af alla egentliga rätts-frågor ifrån de allmänna ärender, som de administrativa Myndigheterne tillhöra, i det ändamål, att den befattning, som deße Myndigheter hittills ägt med ämnen, hwilka efter deras egenskap böra tillkomma domare-makten, må framdeles upphöra, så wore, efter Commerce-Rådets tanka, häraf en owilkorlig följd, att behandlingen af alla ärender, som förklarades wara af juridisk natur, borde ifrån de administrativa Werken öfwerflyttas till Domstol. Härwid kunde endast sättas i fråga, om, nu existerande Hof-Rätter wore så organiserade, att de mål, hwilka röra wißa handteringar och till hwilkas bedömmande särskildte kunskaper och insigter erfordrades, deribland i synnerhet Bergs- och Bruks-handteringen, kunde till Hof-Rätternes pröfning öfwerlemnas, eller om särskildte Öfwer-Domstolar för

sådane mål borde inrättas. I affeende härå fant wål Commerce-Rådet, att utöfningen af en handtering och slöjd i allmänhet förutsatte insigter och skicklighet, som endast hos den wetenskapligt bildade, eller hos Idkaren kunde finnas, och att sådane egenskaper erfordrades hos dem, till hwilka inseendet öfwer handteringen blefwe öfwerlemnadt; men deremot ansåg Commerce-Rådet tillämpningen af de Lagar, som angå rätts-förhållanden emellan Närings-idkare inbördes, eller emellan dem och andre personer egentligen fordra endast kännedom af deßa Lagar. Om mål förekommo, der Domstolarne behöfde upplysningar af Wetenskaps-idkare eller andre sakkunnige män, ägde de att sådant infordra. På deße grunder trodde Commerce-Rådet, att nu warande Öfwer-Domstolar kunde mottaga de mål, som hittills tillhört Collegiernes pröfning.

Kammar-Rådet Branting samt Vice Presidenterne Sandels och Rolén, att de funno lämpeligast, det målen hädanefter som hittills, förblefwo under Bergs- och Commerce-Collegiernes handläggning, hälst de mål, som Bergs-Collegium behandladt, woro af den synnerliga beskaffenhet, att de swårligen kunde pröfwas af andre, än de i Bergs-wetenskapen kunnige män, som utgöra sistbemälte Collegium.

General-Majoren af Tibell och Landshöfdingen, Friherre Edelcreutz: att de icke sågo något giltigt hinder för de ifrågawarande måls skiljan-

de från Bergs- och Commerce-Collegierne, samt deras öfwerlemnande till Hof-Rätt.

Tillförordnade Justitie-Cancelleren Bergenskjöld yttrade: att han för sin del ansåg Comitéernes närwarande befattning inskränka sig dertill, att urskilja, hwilka mål och ärender nu behandlades af administrativa Myndigheterne, men icke dess mindre wara juridiske, och följaktligen borde tillhöra den egentliga domare-makten. Han trodde således något utlåtande icke böra afgifwas, hwarigenom på förhand bestämdes om behandlingen, hwarken af de administrativa ärenderne, hwilka återstodo för deße Werk, eller de juridiska, hwilka skulle komma att dem frånagå. I förra fallet utgjorde detta föremål för Comitéen till reglerande af Rikets Embeten och Tjenster och i sednare för Lag-Comitéen; Och, i enlighet med deßa åsigter, deltoge Tillförordnade Justitie-Cancelleren endast i de af Comiterade gjorda hemställanden och förklaringar, i sammanhang med den uppdragne gränslinien emellan domaremakten och den administrativa.

Justitie Ombudsmannen, Friherre Mannerheim, samt Justitie-Råderne Mannerstam, Blom och Poppius, att de förenade sig med Commerce-Rådet Zenius.

Presidenten, Friherrre Löfwenskjöld: att han funne sig för det närwarande icke kunna ingå i pröfningen, huruwida ifrågawarande mål borde från Bergs- och Commerce-Collegiernes behand-

ning Pitjas, hwarom Friherren och Presidenten wille utweckla sine tankar wid den frågan om de administrerande Werkens organisation uti den Comitée, som hade sig uppdragit, att underdånigt utlåtande deröfwer afgifwa, till granskning förekom.

Deras Excellencer, Herr Grefwe Rosenblad, samt Herr Grefwen och Justitie Stats-Ministern: att de bifölle hwad Förslaget uti förewarande delar innehåller.

I affeende på de uti 1:sta punkten af 7:de Titeln upptagne mål, yppades skiljaktighet i så måtto, att Deras Excellencer, Herr Grefwen och Justitie Stats-Ministern samt Herr Grefwe Rosenblad, tillika med Presidenten, Friherre Löfwenskjöld, Landshöfdingen, Friherre Edelcreutz, Vice Presidenterne Sandels och Rolén samt Kammar-Rådet Branting ansågo Collegierne böra bibehållas wid den uti Kongl. Brefwet den 4 Augusti 1762 dem tillagde domsrätt öfwer de, under deras lydno stående Betjente; men alla öfrige Ledamöterne funno, att domsrätten i förewarande fall borde, på sätt Förslaget innehåller, från de administrerande Werken öfwerflyttas till Hof-Rätterne; hwarwid likwäl, i hänseende till den ofwanföre i Förslaget tillstyrkta correctionsrätt för bemälte Werk, Justitie-Rådet Blom yttrade, att med det answar för göromålens obehindrade gång, som inför Konung och Folk åligger hwarje Kronans eller publikt Werk, Justitie-Rådet ansåg

correctiones-

corrections-rättigheten hos deßa Werk öfwer en försumlig och wårdslös Betjening, kunna efter förseelsens gradationer, jemte warningar och wi-ten, utsträckas äfwen till afhållande från tjensten med förlust af lönen, hwilket afhållande likwäl icke borde äga rum för längre tid än twå à tre månader, hwaremot om försummelsen funnes swå-råre, saken borde, efter föregången suspension, förwisas till Domstolen, enligt hwad Justitie-Rådet i öfwerensstämmelse med Förslaget förut antagit.

Härmed instämde Justitie-Ombudsmannen Fri-herre Mannerheim och General-Majoren af Tibell. Wid 2:dra och 3:dje punkterne war ingenting att anmärka af de Ledamöter, som förklarat de deruti nämnde mål för judiciella.

I anledning af 4:de punkten uppstod fråga, huruwida alla de mål, hwilka höra under Kam-mar-Rättens pröfning, böra, då klagan föres öf-wer Kammar-Rättens beslut, hos Kongl. Maj:t upptagas i Högsta Domstolen, eller om icke en del af deße mål må afgöras i Stats-Rådet, på sätt hittills skett, enligt Kongl. Brefwet den 21 Juni 1814, som föreskrifwer, att uti alla an-märknings-mål, der, emellan anmärkaren och re-dogöraren uppkommit fråga om olika begrepp, rö-rande någon Författnings rätta mening och för-stånd, beswäranden bör hänwisas att ingifwa sine underdåniga beswär till den af Stats-expeditio-nerne, derifrån Författningen blifwit utfärdad;

och som skiljaktighet i detta ämne åfwen förspordes, blef härom röstadt, då Secreteraren Granberg yttrade: att frågor, rörande bewillning och må hända wißa anmärknings-mål, torde af Kammar-Revisionen, i egenskap af Revision, kunna underställas Konungens pröfning, innan de till Kammar-Rätten öfwerlemnas; men att allt hwad Kammar-Rätten, i egenskap af Domstol, afdömmer, bör, i följd af de grunder, som förut blifwit antagne i Högsta Domstolen fullföljas.

Advocat-Fiscalen Staaff, Aßeßoren Danckwardt och Expeditions-Secreteraren Rickert förklarade, att, som Kammar-Rätten, i de mål, som dit höra, woro, enligt hwad jemwäl uti Förslaget blifwit antagit, att anse endast och allenast för Domstol, kunde, efter deras tanka, något twifwelsmål ej äga rum derom, att ju också Kammar-Rättens beslut i deßa mål, utan undantag borde af Högsta Domstolen pröfwas, då ändring söktes.

Bergs-Rådet Robson trodde bäst wara, att med fullföljden af mål från Kammar-Rätten, förhålles hädanefter som hittills.

Commerce-Rådet Zenius förenade sig med Advocat-Fiscalen Staaff.

Kammar-Rådet Branting, VicePresidenterne Sandels och Rolén, General-Majoren af Tibell och Landshöfdingen, Friherre Edelcreutz instämde uti Bergs-Rådet Robsons mening.

Justitie-Ombudsmannen, Friherre Mannerheim, samt Justitie-Råderne Mannerstam, Blom och Poppius, woro ense med Advocat-Fiscalen Staaff.

Presidenten, Friherre Löfwenskjöld och Deras Excellencer, Herr Grefwe Rosenblad samt Herr Grefwen och Justitie-Stats-Ministern ansågo de omständigheter, som föranledt Kongl. Maj:ts ofwan åberopade nådiga Skrifwelse af den 21 Junii 1814 wara af så stör wigt, att någon ändring i hwad denna nådiga Skrifwelse stadgar, icke borde tillstyrkas.

Hans Excellence, Herr Grefwen och Justitie-Stats-Ministern tillade, att han härwid trodde sig följa samma grund, som den förut blifwit här antagen i frågor om beloppet af Kronans räntor och inkomster, hwilket icke ansetts tillhöra domaremaktens åtgärder, och i händelse det skulle anses betänkligt, att Kammar-Rätten, såsom Domstol, behandlade sådane frågor, hwilka, efter hwad ofwanberördt är, egentligen borde bero af administrativa Maktens slutliga åtgärd, kunde, efter Hans Excellences tanka, de från Kammar-Rätten snarare öfwerlemnas till de administrativa Auctoriteternes afgörande, än att slutligen bero af domaremaktens pröfning.

Tillförordnade Justitie-Cancelleren Bergen-

skjöld deltog icke uti sistomförmälte omröstning, i anledning af deß nyß förut afgifne yttrande.

Comitéerne åtskiljdes.

In fidem
A. J. Wahlstjerna.

Den 4 April.

Närwarande:

Hans Excellence, Justitiä-Stats-Ministern, Herr Grefwe Gyllenborg.
Hans Excellence, Stats-Rådet, Herr Grefwe Rosenblad.
Herr Justitie-Rådet Blom.
Herr Justitie-Rådet Mannerstam.
Herr Justitie-Ombudsmannen, Friherre Mannerheim.
Herr tillförordnade Justitie-Cancelleren Bergenskjöld.
Herr tillförordnade Öfwer-Ståthållaren, Landshöfdingen, Friherre Edelcreutz.
Herr General-Majoren af Tibell.
Herr Vice Presidenten Rolén.
Herr Vice Presidenten Sandels.
Herr Kammar-Rådet Branting.
Herr Commerce-Rådet Zenius.
Herr Bergs-Rådet Robson.
Herr Expeditions-Sekreteraren Richert.